

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

KÛR'ÂN-ı KERİM'de YOLCULUK

(17) İSRA-SÛRESİ

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (38)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

KÛR'ÂN-ı KERÎM'de YOLCULUK

(17) İSRA-SÛRESİ

NECDET ARDIÇ

**İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (38)**

İÇİNDEKİLER:.....SAYFA NO

ÖN SÖZ:.....(2)
(1-4) Âyetler:.....(7-37)
(5-8) Âyetler:.....(38-40)
(9-12) Âyetler:.....(40-44)
(13-16) Âyetler:.....(45-49)
(17-20) Âyetler:.....(50-51)
(21-24) Âyetler:.....(52-57)
(25-28) Âyetler:.....(58-61)
(29-32) Âyetler:.....(62-63)
(33-36) Âyetler:.....(63-64)
(37-40) Âyetler:.....(65-67)
(41-44) Âyetler:.....(67-68)
(45-48) Âyetler:.....(69-71)
(49-52) Âyetler:.....(71-72)
(53-56) Âyetler:.....(72-73)
(57-60) Âyetler:.....(73-75)
(61-64) Âyetler:.....(78-84)
(65-68) Âyetler:.....(84-86)
(69-72) Âyetler:.....(86-89)
(73-76) Âyetler:.....(90-91)
(77-80) Âyetler:.....(92-97)
(81-84) Âyetler:.....(98-100)
(85-88) Âyetler:.....(101-103)
(89-92) Âyetler:.....(103-105)
(93-96) Âyetler:.....(106-107)
(97-100) Âyetler:.....(108-109)
(101-104) Âyetler:.....(110-113)
(105-108) Âyetler:.....(113-115)
(109-111) Âyetler:.....(115-118)

ÖN SÖZ:

Evvelâ bütün okuyucularıma bir ömür boyu sağlık, sıhhat ve gönül muhabbetleri ve gerçek mânâ da tasavvufî idrakler niyaz ederim. Bu dünya da en büyük kazanç burasını, bu âlemi şehâdet-i, gerçekten müşahede ederek yaşayıp geçirmek ve kendini tanımayı bilmek olacaktır. Kûr'ân-ı Kerîm'de **(yolculuk)** adlı sohbetlerimizin bazılarını vakit buldukça yazıya geçirtip daha sonra vakit buldukça kitap haline dönüştürmek için çalışmalar yapmaktayız. Onlardan biri de, mevzuumuz olan, "**İSRA**" Sûresidir. Nihâyet vakit bulup onu da aslını değiştirmeden o günlerde yapılan sohbet mertebesi itibarile ve bazı ilâveler yaparak düzenlemeye çalışacağım. İçinde bir hayli mevzular olan bu Sûre-i şerifin zâhir bâtın nûrundan bu dünyada iken yararlanmaya gayret edelim. Cenâb-ı Hakk'tan bu hususta her kes için başarılar niyaz ederim.

Sevgili okuyucum, bu kitabın yazılışında, düzenlenişinde, basılışında, bastırılışında, tüm oluşumunda emeği ve hizmeti geçenleri saygı ile yad et, geçmişlerine de hayır dua et, ALLAH (c.c.) gönlünde feyz kapıları açsın. Yarabbi; bu kitaptan meydana gelecek manevi hasılayı, evvelâ acizane, efendimiz Muhammed Mustafa, (s.a.v.) in ve Ehl-i Beyt Hazaratı'nın rûhlarına, Nusret Babamın ve Rahmiye annemin de ruhlarına, ceddinin geçmişlerinin de ruhlarına hediye eyledim kabul eyle, haberdar eyle, ya Rabbi.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayelden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim; çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek mânâ da bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır.

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tandır.

Terzi Baba Tekirdağ (02/07/2011) Cumartesi:

17-İSRÂ SÛRESİ

"EuzüBillâhi mineş şeytanir racîm" Bismillâh'ir-Rahmân'ir-Rahîm

Bu gün yeni bir sohbeta başlamaktayız, mevzuumuz İsrâ Sûresi'dir. Bilindiği gibi İsrâ Sûresi, Kûr'ân-ı kerîm'in (17) dinci Sûresi'dir. İçinde birçok İlâh-î hakikatlerden bahsedilmektedir, Cenâb-ı Hakk'tan niyazımız, bu Sûrenin içinde bulunan gerçekleri bizlere idrak ettirerek tamamına erdiresin İnşallah.

Âyet: sayısı Yüz on bir dir, **(111) = (1+1+1=3)**, İlmel, Aynel, Hakkel yakîn mertebeleri itibariyle de bu Âyetlere bakalım, yani sadece ilim olarak değil, aynel ve hakkel yakînlik itibariyle de bakalım.

Kelime sayısı **(1563)** tür. **=1+5+6+3 =15 (3) + (15) = 18** sayısına ulaşıyoruz.

Harfler' in sayısı ise **(6460) (6+4+6+0=16)** dir.

Fâsılası: (ا) elif ve (ر) "rı" harfleridir. "rı" yalnızca birinci İsrâ âyetindedir. Diğer bütün Âyetlerin sonları "elif" ile bitmektedir. Yani (110) Âyet "elif" harfi ile bitmekte, sadece birinci, (Sübhanellezi esrâ) Âyet-i Kerîme'si **(basîr) "rı"** harfi ile bitmektedir ki, çok mâni-dardır.

Bunların Ebced hesabıyla sayı değerlerine bakalım:

"Rı" harfinin sayı değeri **(200)** dür, sıfırları kaldırırsak geriye **(2)** kalır ki; bu hakikatlerin zâhir ve bâtın anlaşılmasının gereğidir diyebiliriz.

Ayrıca, "Rı" harfi "Rahmâniyyet-i" ifade ederki, zâten

bu hakikatler kaynağını Rahmâniyyet mertebesinden almaktadırlar.

Demek ki Âyet ve kelime sayısı ile bu sûrenin içerisinde Onsekizbin âlem gizli imiş, aslında gizli değil aşikâr'dır ve bu durum da bu aşikârlığı belirtiyordur.

Kelime ve harflerin birlikte toplamı (15+16=**31**)dir tersi ise **13**, tür ki, Hakikati Muhammediyye'dir. Ayrıca (**55**) Rahmân Sûresinde geçen ve (**13**) üncü Âyetinden başlayarak ve (**31**) kere tekrarlanan

"Fe Bi eyyi alâi Rabbiküma tükezziban;"

"Hadi bakalım inkâr edin Rabbinizin size verdiği nimetlerini, hangisini inkâr edebileceksiniz" Âyetinin sayısıdır.

Ayrıca tek, tek toplarsak (1+5+1+6=**13**) gene (**13**) tür. Ve, (1+5=**6**) (1+6=**7**) (**67**) Allah isminin sayısıdır.

İlk Âyette geçen "**esrâ**" kelimesinin Lâtin harfleriyle Ebced sayı değeri (**262**) dir (2+6+2=**10**) sıfırı ayırdığımızda (**1**) kalıyor ki, bu da "Vahdet" tir.

"esrâ" (اسرى) Arapça harfleriyle Ebced sayı değeri ise (**283**) tür. Kendi içinde toplarsak, (2+8+3=**13**) tür ve görüldüğü gibi hayrettir.

Yine ilk Âyette geçen "**Sübhân**" kelimesi Lâtin harfleriyle Ebced hesabıyla sayı değeri (**120**) dir. (1+2+0=**12**) bu da, oniki mertebeyi ifade etmektedir, yani kemâlât mertebelerini ifade etmektedir, Elif harfi de bilindiği gibi on iki noktadan meydana gelmektedir, bir de üzerinde gaybi lâtif olan (**13**) üncü noktası-mertebesi vardır. Bunların yedisi nefis mertebeleri, beşi ise hazeratı hamsedir.

"Sübhân" (سبحان) Arapça harfleriyle Ebced sayı değeri ise (**133**) (**13** ve **3**) tür ki buda ne kadar açık ve ne kadar çok manidardır.

“**Mi’rac**” kelimesinin Lâtin harfleriyle Ebced sayı değeri (244) tür ($2+4+4=10$) Bu sayıya arifler “aşere-i kâmile-kâmil (**10**) sayısı derler, yani tek sayıların sonu çift sayıların başlangıcıdır. Diğer ifade ile içinde hem kesret hemde vahdet mevcuttur. Ayrıca “İseviyyet ve fenâfillâh” mertebelerini de ünyesinde bulundurmaktadır.

“**Mi’rac**” (معراج) Arapça harfleriyle Ebced sayı değeri ise, (326) dir. ($3+2+6=11$) dir, bu ise zâhir bâtın tevhid ve Hazret-i Muhammed mertebesidir.

Sûre sayısı, (17) cüz sayısı, (15) tir. Toplarsak, ($1+7+1+5=14$) tür ki, bütün mertebelerin nûr-u olan, nûr-u Muhammed-î dir.

Bu sûrenin başında bir Âyet “**esrâ**” Necm sûresinde onsekiz Âyet **mi’rac**’tan bahsetmektedir, bunların toplamı ($1+18=19$) ($1+9=10$).

On sayısının rakkamlarını ayırdığımızda, (1) ahadiyet mertebesi, bu (1) rakkamının yuvarlandıktan sonraki hali olan (0) bir (1) in yanına konuldukça kesret oluşmuş, ahadiyyet, yokluk âlemine ayna olunca onda meydana gelen çokluk bizi kesrete götürmüştü, oysa bütün varlığın Hakikati tek olan ahad, ahadiyyet mertebesidir.

Sıfırı (0) ortadan ikiye böldüğümüzde oluşan yarım iki yay şekli, Efendimizin **mi’rac** gecesi, (Necm, 53/9) Âyet

“**Fekâne kabe kavseyni ev edna;**”

“*İki yayın birleşimi veya daha yakın oldu*” dediği hâdisedir, yani orada abdiyyet mertebesi ile Ulûhiyyet mertebesi o kadar birleşti ki, az daha birbirinde kaybolacaktı, fakat iki mertebede hallerini koruması gerektiğinden bu şekilde izah edilmişlerdir.

(18+1) (1) aynı zamanda ahadiyyet mertebesinin her makam ve mertebede zuhur mahalli olan İnsân-ı kâmil dir yani onsekizbin âlem ve İnsân-ı kâmil birleştiği zaman Ondokuz (**19**) sayısı meydana gelmektedir, işte çok sık bahsedilen ondokuz (19) un hakikati budur,

(1+9=**10**) bununda sıfırını ayırdığımızda kalan yine İnsân-ı kâmilidir yani bütün âlemlerde varolan İnsân-ı kâmilidir. Aslında İnsân-ı Kâmil, sıfat mertebesinin isimlerinden bir isimdir, diğer ismi de, "Hakikat-i Muhammed-î'dir. Bu ise (Allah) isminin bütün kemâliyle zuhur mahallidir. Ve onun nokta zuhur mahalli ise Hz. Muhammed (s.a.v.) dir. Ve bu âlemde tek İnsân-ı Kâmil de, o'dur, diğerleri ise, Kâmil İnsân'lar'dır. Eğer gelecekte bu âlemin varlığını daha geniş bir biçimde tesbit etmek mümkün olursa, zannediyorum ki, büyük bir ihtimalle İnsân sûretinde olduğu görülecektir.

Yukarıda **Fâsılası: (ل)** elif ve **(ر)** "rı" harfleridir.

"rı" yalnızca birinci İsrâ âyetindedir. Diğer bütün Âyetlerin sonları "elif" ile bitmektedir. Yani (110) Âyet "elif" harfi ile bitmekte, sadece birinci, (*Sübhanellezi esrâ*) Âyet-i Kerîme'si (**basîr**) "rı" harfi ile bitmektedir ki, çok mânidardır. Demıştik.

Basar, dış görüş, zâhire şekle bakmak (**basîr**) ise iç görüş, bâtına her şeyin hakikatine bakıp öyle karar varmaktır. (**El basîr**) ismi Hakk'a ait olduğundan bütün âlemi zâhir ve bâtın hakikatiyle görüyor demektir. Aslında bu âlemlerin hakikati de O'dur. Kullardaki, (**basîr**) esmâsı ne zaman ki, irfaniyyetle ortaya çıktığında işte orada olan bakış Hakk'ın (**basîr**) isminden kulu indindeki bakıştır. Hadîs-i kudside belirtilen "gözünde göreni olurum....." gibi. Ve "mü'minin firasetinden sakının zira o Allah'ın nuruyla bakar" ve diğer haberlerde de olduğu gibi "basiret bakışı" irfaniyyetle kul yönünden Hakk'a aittir.

(110) **fâsıla** ise "elif" idi bilindiği gibi "elif" in sayı değeri (1-13) tür. Daha başka değerleride vardır ama esas bağlantıları bunlardır. Bunların da ne olduğunu zâten bilmekteyiz. Böyle muhteşem bir uyum zâten ancak Allah'ın kelâmında bulunur kulların kelâmı ve ilmi bu hakikatleri ne bilir ve ne de böylece düzenlemeyi bilir. Diyerek ve okuyucularımızın idraklerine aktararak Kûr'ân-ı Kerîm'de ki, yolculuğumuza devam etmeye çalışalım.

﴿١٧﴾ سُورَةُ الْاِسْرَاءِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿١﴾ سُبْحَانَ الَّذِیْ اَسْرٰی بَعْبِدِهٖ لَیْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِی بَارَكْنَا حَوْلَهُ
لِنُرِیْهِ مِنْ اٰیٰتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ ﴿١٥﴾

(1) (Sübhânellezî esra Bi abdiHÎ leylen minel Mescidil Harami ilel Mescidil Aksallezî barekna havlehu linüriyehu min ayatina* inneHU HÜves Semî'ul Basıyr;)

“Tenzih o Sübhana ki kulunu bir gece Mescid-el Haram'dan o çevresini mübarek kıldığımız Mescid-el Aksâ'ya isrâ buyurdu ona âyetlerimizden gösterelim diye, hakikat bu; O'dur Semî (işiten), Basîr (gören)”

Bu Âyet-i Kerîme, âlemlerde ilk def'a zat mertebesi itibariyle tahakkuk eden Mi'racı Şerif'in ilk bölümü olan Mescid-el Haram'dan Mescid-el Aksâya gidişi göstermektedir.

Bütün bu âlemler “Sübhân”, “esra” ve “mirac” kelimeleri içerisinde toplanmıştır, yani bütün bu âlemlerin hakikati ve Kûr'ân-ı Kerîm'in hakikatide bu üç kelime içerisinde adeta toplanmıştır.

Hakikati Muhammed-î mertebesini kulunun hakikatine yani Muhammed (Hamdedici) kulunun hakikatine ilka ederek, yani onunla birlikte o mertebeyi yürüttü. Ulûhiyyet mertebesini abdiyyet mertebesine yükleyerek, gecenin bir vaktinde yani fenâfillâh mertebesinde yürüttü. Dünya zamanı olarak gecenin kısa bir vaktinde olan bu

hâdise mânâ âlemi itibarıyla fenâfillâh (İseviyet-Sıfat mertebesi) ile, kendi beşeri varlığının tamamen hiç olduğu, görünmez hale geldiği, beşeriyetinin istilâ halinde olduğu halde, Efendimiz (s.a.v) beden olarak vardı fakat orada hakikati İlâhiyye'ye hâvi olarak, Ulûhiyyet mânâsıyla birlikte yürüttü.

Bu hâdise âlemde tek olan bir oluşum'dur, ki ancak Hz. Resûlullah (s.a.v)'in şahsına has bir oluşum'dur, başka hiçbir varlıkta olmamıştır ve olmaz da.

Cenâb-ı Hakk murat ettiki Mescid-el Haramdan Mescid-el Aksâ'ya kadar bu âlemler manzumesi içerisinde seyretsin, Allah bütün varlığıyla bu işi nasıl yapacak, bütün âlemlerin tamamen inkılâb olması lâzım, o zaman bütün âlemler ortadan kalkar fakat Hakikat-i Muhammediyye ye bu saltanatı verip onda zuhur ederek gecenin bir vaktinde yürüttü.

Herşeyi şartlanmalarımız çerçevesi içinde çözmeye çalıştığımız için hemen beşer tarafımıza kayıyoruz ve Hz. Resûlullah (s.a.v)'in bizler gibi beşer varlığı içerisinde bu hâdiselerin oluştuğunu zannediyoruz ve öyle değerlendirip anlamaya gayret ediyoruz, tabii bu da hâlin bir yönü olarak şeriat mertebesinde, zâhiri olarak doğrudur, fakat tevhid ehli için bunların içerisinde çok büyük sırlar ve hakikatler vardır, bize de lâzım olan bunlardır.

Bu olayı daha iyi anlayabilmemiz için "esrâ" kelimesinin üzerinde biraz durmamız lâzımdır. "Esrâ" nın başlangıcı olan "isr" Yâkûb (a.s.)'in lâkâbı ve zâhiren evvelâ oradan başlamaktadır.

Bilindiği gibi Yâkûb (a.s.)'in ikiz kardeşiyle kendisi arasında çıkan anlaşmazlıktan dolayı, Yâkûb (a.s.) başka bir şehirdeki akrabalarının yanına gitmiş ve oraya giderken hem tedbir açısından hem de gündüz sıcağından korunmak için gece seyahat etmiş ve lâkâbı da bu yüzden "isr" olarak kalmıştır, ayrıca Yâkûb (a.s.) İbrâni lûgatında isminin anlamı "abdullah" ve "saffetullah" anlamlarına geliyormuş.

Bu açıklamalar dahilinde **"isr"** denildiği zaman anlam şöyle olmaktadır: "Ey gece yürüyen Allah'ın saf ve temiz kulları" demektir. Bunlar kimlerdir? Kim gece kalkıp belirli ibadetlerini yapıyorsa o "benî isrâîl" dendir, yani Allah'ın gece **"yürüyen"** ef'âl, esmâ, ve sıfat mertebesi kullarından'dır.

"Esra" ise gece Hakk tarafından **"yürütülen"** Hakikati Muhammed-î mensûbu olan "abd" kullardır. Arada ne kadar büyük fark vardır, biri başlangıç diğeri ise neticedir. Birinde kul kendi çabası ile yürür diğeri ise lûtfu İlâh-î olarak Hakk kulunu kendi yürütür. Yani kulu ile birlikte âlemlerini seyertmek için kendi yürür.

Gerçek yapılan her zikir bizi bir yerlere, bir yolculuğa götürmektedir, oturarak yapsakta o zikir bizi gönülden bir yerlere götürüyordur, yeter ki bizler o zikri hakıyla yapmaya çalışalım.

İşte müslümanların gece yolculuğu budur ve bunu ilk defa en güzel şekilde yapan da Hz. Resûlullah (s.a.v.) Efendimizdir, kim bu hakikati en güzel şekilde idrak etmiş ise aynı hitap kendisinde olmaktadır, evvelâ Efendimize (s.a.v) ondan da ümmetindedir.

Çünkü Kûr'ân-ı Kerîm herbirerlerimize özel olarak geldi, ayrı, ayrı geldi, sadece Efendimize (s.a.v) gelmedi, onun şahsında ona geldi, ümmeti çoğaldıkça bunlarda çoğaldılar, yani aynıları ortaya getirildi, günümüz deyimi ile kopyalama yolu ile fakat aslının kopyası olarak, ilâve birimler ve yanlış kopyalar değil, Hz.Resûlullah (s.a.v.) a gelen ilk Kûr'ân ın bunlar kopyalarıdır, asılları üzere olan kopyalarıdır.

Bizlerde Hakikati Muhammedinin kopyalarıdır, iyi düşünelim, Kûr'ân-ı Kerîm, yani Allah (cc) kelâmı nasıl çoğaltılmışsa, Hz. Resûlullah, Hakikati Muhammedi öyle çoğaltıldı, bizlerde kopyalarıdır, yeter ki hakikatimizi idrak edip ne olduğumuzu bilelim.

Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdu "El fahri fakri" yani "Ben fakirlikle iftihar ederim", bütün âlemler kendisi için

varedilmiş böyle bir insân nasıl fakir olur, buradaki anlam nefsinin fakiri olmasıdır, kendinde nefse ait bir şey olmaması ve bu fakirliğin yerinde Ulûhiyyetin zenginliği vardır onun üstünde, bu her birerlerimizde de vardır, yeter ki bizler onu ortaya çıkaralım, faaliyet sahasına geçirelim.

Bütün âlemlerin sultânı olan Efendimiz (s.a.v.) ve bütün âlemlerin sahibi olan Allah (c.c.) ımız var, yine gariplik çekiyoruz, işte gecenin oluşumunda bizim nefsi varlığımız ortadan kalktığı zaman O'nun İlâh-î varlığı bizde de olacaktır. Aslında o bizde her zaman vardır ancak bunu fark etmek ve yaşamak bir irfaniyyet işidir.

Mescidil Haram'dan yürüttü;

Mescid-el Haram, adı üzerinde mahrem, yani Hakikati İlâhiyye'nin olduğu yer, kendisine mi'rac'ın olduğu yer, Hz. Resûlullah (s.a.v) hem kendi zâtında ve hem de zaten Ulûhiyyetin zatındadır.

Eğer Mescid-el Haram'dan Mescid-el Aksâ'ya gidiş hâdisesi olmasaydı mi'rac hâdisesi zuhura gelmezdi, Hz. Resûlullah (s.a.v.) Efendimizin kendi bünyesinde kalır, zuhura gelmezdi çünkü bir şeyin anlaşılabilmesi için dışarıda bir tezahürünün olması gereklidir. İşte bu yürütme zat mertebesinden sıfat mertebesine gönderilmesidir, ki tekrar zat mertebesine dönlün.

Mescid-el Aksâ sıfat ve esmâ mertebesidir, ikisinide kendisinde bulundurmaktadır. Cenâb-ı Hakk kendi zâtından İlâh-î tecellisi ile sıfat mertebesine oradanda esmâ mertebesine, yani İseviyyet ve Mûseviyyet mertebesine tenezzül etti.

Mescid-el Aksâ, kelime anlamı olarak "en uzak mescid" tir, yani eskiden Kâ'be'ye en uzak olan mescid'tir. Oluşum olarak oradaki Süleyman mabedini gösteriyorsada gerçek Mescidi Aksa bizim bu içinde yaşadığımız dünyamız, hatta dünya merkez olmak sûretiyle ef'al âlemi, bu âlemin tamamıdır.

Tecellii İlâhiyye'nin en son noktası ve kemâlâtıdır, buda sadece insânlara mahsus bir hâdisedir, melekler ve cinler buraya ulaşır, bedenlenerek yaşayamıyorlar, insânın kaynağı görüldüğü gibi Ahadiyet mertebesinde Mescidi Aksâyadır, bütün bu âlemlerin en evvelinden en sonuna en ucuna kadar insanın seyir sahasıdır.

Meleklerin seyir sahası bunun ortalarıdır, insân seyyahı o kadar büyük bir seyyah ki bütün âlemleri seyretmektedir, işte insânın diğer varlıklardan üstünlüğü bu yöndedir ve halife özelliği dolayısıyla her mertebede kendi hakikati olduğundan halifeliği geçerli olmaktadır.

Esfeli sâfilîn denilen bu âlemi, bu anlama getiren bizleriz, aslında burası aynı zamanda Alâyı İlliyyîn ve Mescid-el Aksâ'dır.

Ayrıca burası vuslat âlemidir, buraya gelmeseydik ne Rabbimizi bilirdik ne peygamberimizi (s.a.v.) tanırdık, gerçi daha öncesinde Hakk'ın varlığında idik fakat deryadaki su damlaları gibiydik, birbirimizden farklarımız yoktu, ne zaman ki o deryadan çıkarıp bir kâseye, kadehe konulduk, onun içinde anlayabildik isek varlığımızı anladık, eğer kendimizi sadece o içinde bulunduğumuz kadeh zannetmiş isek işimiz orada bitmiş oluyordur.

Esfeli sâfilîn hakkında yazdığım bir yazıyı ilâve etmeyi uygun gördüm.

Esfel-i sâfilîn:

(30-03-2009-1430)
"Mekke-Kâ'be"

**Varılacak son hedef.
Okun ulaştığı son menzil.
Okun vurduğu en büyük av.
Vuslat evi.
Güzellik vâdîsi.
Likâ köşkü.
Yokluk içindeki varlık.
Son tenzil, son indirme.
Risâletin sebebi.**

Nübüvvetin zuhuru.
Son menzil. Son verilen yer.
İnsân-ı Kâmilin bastığı yer.
Kûr'ân-ın indiği yer.
Muhammed (s.a.v.) min bastığı toprak.
İki cihân'ın giriş çıkış kapısı.
Kâ'be-i Muazzama'nın mahalli.
Mescid-i Nebevî-nin mahalli.
Cennet'in de, cehennem'in de giriş kapısı.
Kendinden kendine yolculuk durağı.
Ariflerin mekân-ı.
Sadıkların dîvân-ı.
Şehitlerin şehitlik kazandıkları yer.
Hakk'ın Zâtıyla zuhur ettiği yer.
Âlem-i ef'âl.
Hazret-i Şehâdet'tir, esfel-i (sâfilin)

Bu kadeh ile ortaya çıkan kimliğimiz dolayısıyla biz anlıyoruz ki o deryadan bir farkımız yoktur, özü itibarıyla deryanın aynıyız, başka türlü halife olmak mümkün değildir.

Bu dünyada yaşamış olduğumuz insâni hakikatlerin değerini, yüceliğinin gerçek değerini şuur etmemiz mümkün değildir, biraz bu hakikatlerden bize bildirmiş olsalar burada yaşayamayız, bu âlemin şartlarına uyamayız, o nedenle bunlar ilmî yakîn olarak bilgide veriliyor, aynel yakîn olarak sonradan verilecektir.

Burada ilmi yakîne ulaşmış olanlar orada aynel yakîne ulaşılacak derler yani müşahedeye ulaşacak, "aradığını bilmeyen bulduğunu anlayamaz" denir, bizler ne aradığımızı bilirsek, bulduğumuz zamanda, işte bu, veya değil, diyerek tespitte bulunabiliriz.

O Mescid-el Aksâ'nın etrafını mübarek kıldık;

Esmâ ve sıfat mertebesinin tecellisi olan yerin çevresini de bereketli kıldık, feyizli kıldık. Bir insân Mûseviyyet ve İseviyyet mertebesinde yaşıyorsa onun çevresi dahi bereketlidir, mübarektir. Onun çevresi

denilen beden mülküdür, yani gönlünde Mûseviyyet ve İseviyyet mertebesi olan varlığın bedeni mübarektir.

Âyetlerimizi göstermek için;

İşte bunların hepsi Âyettir, Âyet işaret demektir. Burada yazılı olan Kûr'ân daki Âyetler, orada faaliyette olan yaşanan Âyetlerdir.

Muhakkak O Semi ve Basir'dir;

Burada Ahadiyyet mertebesinden Allah'ı tanıtım vardır. Bütün bu hâdiseleri aynı zamanda O duymakta ve O görmekte ve göstermekte, ki bu da O'nun sağlamlığını bu ibareyi sona koymasıyla gösteriyordur.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, birinci Âyet-i Kerîme, **Mi'râc** hadisesinin birinci "**esrâ**" bölümünü bildirmektedir. Bu husuta daha geniş bilgi (mübarek geceler ve bayramlar) isimli kitabımızda iki bölümden oluşan "**Mi'râc**" bölümünden okuyabilirsiniz. Bende faydalı olur düşüncesiyle, birinci "**esrâ**" bölümünü buraya ilâve etmeyi uygun gördüm. Ayrıca ikinci bölümü (**Necm Sûresi**) isimli kitabımızda da mevcuttur dileyenler oraya da bakabilirler.

27-3-1987 sohbetten özet

D Ö R D Ü N C Ü B Ö L Ü M

İSRÂ VE Mİ'RÂC BAHSİ

BİRİNCİ KISIM

Bu gün 27-3-1987 Cuma günü, Akşam bilindiği gibi Mi'râc gecesi idi, bu sebeple sohbetimiz Mi'râc hakkında olacaktır.

13

(İsra Sûresi 17-1)

Cenâb'ı Hakk "**Mi'râc**" hadisesinin birinci kısmını
"**İsrâ**" Kûr'ân-ı Kerîm'inde

﴿١﴾ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا
مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي
بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

**Sübhanellezî esrâ bi'abdihi leylen minel mescidil
harami ilel mescidil aksallezî barekna havlehü
linüriyehü min ayatına innehü hüvessemîul besîrû.**

**"Kulu Muhammed'i bir gece Mescid-el Haram'
dan kendisine Âyetlerimizi göstermek için, çevresini
mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götürün Allahın
şanı yücedir. Doğrusu o, işitir ve görür"**

Âyeti ile bildirmiştir.

Mi'râc hadisesinin ikinci kısmını ise, Kûr'ân-ı Kerîmde
(Necm Sûresi 53/1-18) belirtilmiştir, yeri geldiğinde
inceliyeceğiz.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Mi'râc hakkında şöyle
buyurmuştur:

Malik b. Sa'saa r.a'dan:

Ben Kâbe-i Muazzama'da, iki kişi arasında uyku ile
uyanıklık arasında yatmakta iken, içi imân ve hikmetle
dolu altından bir leğen getirdiler. Boğazımdan karnıma
kadar göğsümü yardılar. Zemzem suyu ile yıkayıp, imân

ve hikmetle doldurdular ve katırdan küçük, merkebtten büyük, **Burak** denilen **beyaz** bir hayvan getirdiler, Cibril ile birlikte gittik.

Birinci semaya gelince;

- **"Kim o?"** denildi.

Cebrâîl: **"Cebrâîl"** dedi.

- **"Yanıdaki kim?"** Denildi.

Cebrâîl: **"Muhammed"** dedi.

- **"Ona buraya gelme daveti gönderildi mi?"** denildi,

Cebrâîl: **"evet"** dedi.

- **"Hoş geldi, o ne güzel bir misafirdir!"** denildi.

Bunu müteakib Âdem (a.s.) a geldim, selâm verdim.

"Hoş geldin, evlad ve peygamber!" dedi.]

Bir rivayette şöyle:

[Dünya semasına yükselince, sağında ve solunda insân kalabalığı olan bir zat gördüm. Sağına bakınca **gülüyor**, soluna bakınca **ağlıyordu**.

"Hoş geldin sâlih peygamber, sâlih evlâd!" dedi.

- Ben: **"Bu kim ey Cibril?"** diye sordum.

- Cibril: **"Bu, Âdem (a.s.)dır, sağında ve solunda gördüğün bu kalabalık oğullarının ruhlarıdır. Sağındakiler cennetlik, solundakiler de cehennemlik olanlardır. Bunun için sağına baktığı zaman gülüyor, soluna baktığı zaman ağlıyor,"** dedi.

Sonra ikinci semaya geldik.

- **"Kim o?"** denildi

- Cebrâîl Al: **"Ben Cebrâîl."** Dedi.

- **"Yanıdaki kim?"** denildi.

- Cebrâîl Al.: **"Muhammed."** Dedi.

- **"O'na buraya gelme daveti gönderildi mi?"** denildi.

Cebrâîl Al. "evet." dedi.

- "Hoş geldin, ne güzel bir misafir geldi!" denildi.

Bunu müteakip İsa ile Yahya (as)lara rastladım.

Her ikisi de: "Hoş geldin kardeş, hoş geldin peygamber!" dediler.

Sonra, üçüncü semaya geldik.

- "Kim O?" denildi.

- "Cebrâîl." diye cevap verildi.

- "Yanındaki kim" denildi.

- "Muhammed" diye cevap verildi.

- "O'na buraya gelme daveti gönderildi mi?" diye soruldu.

Cebrâîl: "Evet" dedi.

- "Hoş geldin, ne güzel bir misafir geldi!" denildi.

Bunu müteakip Yusuf (as)'a rastladım. Selâm verdim.

- "Hoş geldin kardeş ve peygamber!" dedi.

Sonra dördüncü semaya geldik,

- "Kim o?" denildi.

- "Cebrâîl" diye cevap verildi.

- "Yanındaki kim?" diye soruldu.

- "Muhammed." diye cevap verildi.

- "Ona buraya gelme daveti gönderildi mi? Denildi.

- "Evet" diye cevap verildi.

- "Hoş geldin, ne iyi misafir geldi!" denildi.

Bunu müteakip İdris (as)'a rastladım. Selâm verdim.

- "Hoş geldin kardeş ve Peygamber!" dedi.

Sonra beşinci semaya geldik.

- **"Kim o?"** denildi.

- **"Cebrâîl"** diye cevap verildi.

- **"Yanıdaki kim?"** diye sorulu.

- **"Muhammed"** diye cevap verildi.

- **"Hoş geldin, ne iyi misafir geldi!"** denildi,

bunu müteakip **Harun (a.s.)a** rastladık. Kendisine selâm verdim.

- **"Hoş geldin kardeş ve peygamber!"** dedi.

Sonra altıncı semaya geldik.

- **"Kim o?"** denildi.

- **"Cibril"** diye cevap verildi.

- **"Yanıdaki kim?"** diye soruldu.

- **"Muhammed"** denildi.

- **"Ona buraya gelme daveti gönderildimi?"** diye soruldu.

- Cibril **"evet"** dedi.

- **"Hoş geldin, ne iyi misafir geldi"** denildi.

Buna müteakip **Mûsâ (a.s.)a** rastladım. Selâm verdim.

- **"Hoş geldin kardeş ve peygamber!"** dedi.

Kendisinden ayrılınca ağlamaya haşladı.

Cenâb-ı Hakk kendisine: **"Ne diye ağlıyorsun?"** diye sordu.

Mûsâ (a.s.) **"Ya Rabbi, benden sonra peygamber olan bu delikanlının ümmetinden cennete benimkinden daha fazla insânlar girecektir, bunun için ağlıyorum."** dedi.

Sonra yedinci semâyâ geldik.

- "Kim o?" denildi.
- "Cibril" diye cevap verildi.
- "Yanındaki kim?" diye soruldu.
- "Muhammed" diye cevap verildi.
- "Ona buraya gelme daveti gönderildi mi ki?".
- Cibril "evet" dedi.
- "Hoş geldin, ne iyi misafir geldi." denildi.

Bunu müteakip İbrâhîm (a.s.)a rastladım. Selâm verdim.

- "Hoş geldin, evlad ve peygamber!" dedi.

Derhal bana "Beyt'ül Ma'mür" gösterildi.

Cibrile sordum.

Cebrâîl "Bu, Beyt'ül Ma'mür'dur. Her gün yetmiş bin melek orada namaz kılar ve çıkarlar, çıkarlar da bir daha artık oraya dönmezler" dedi.

Bana "Sidre'tül Münteha" da gösterildi.

Bir de ne göreyim,

- Bu ağacın meyveleri meşhur Hacer beldesinin büyük destileri,

- yaprakları da, büyüklükte fillerin kulakları gibi idi.

- Altından dört nehir kaynıyordu, ikisi bâtın, ikisi zâhir.

Cibrile bu nehirler hakkında sordum.

- Cibril (a.s.): "Bâtın, yani görünmeyen iki nehir cennette, zâhir, yani görünenler de Nil ile Fırattır." dedi.

Bir rivayetle:

sonra o kadar yükseğe çıkarıldım ki, orada mukadderatı yazan kalemlerin sesini işitir oldum.

Sonra üzerime elli (50) vakit namaz farz kılındı. Döndüm.

Mûsâ. (a.s.) a gelince,

- Mûsâ bana: **"Ne oldu?"** diye sordu.

"Üzerime elli vakit namaz farz kılındı." dedim.

- Mûsâ (a.s.): **"Ben insânları senden daha iyi tanırım. Beni İsrâîl ile çok uğraştım. Senin ümmetinin buna gücü yetmez. Rabbine dön, bu namazları azaltmasını niyaz et!"** dedi.

Döndüm, niyaz ettim. Allah bunları **kırka** indirdi.

Sonra yine Mûsâ (a.s.)'a geldim. Aynı şeyi söyledi.

Döndüm, Allah namazları **otuz** indirdi.

Yine aynı şey tekrarlandı.

Döndüm, Allah namazları **yirmiye** indirdi.

Yine Mûsâ (a.s.) a geldim. Aynı şeyi söyledi.

Döndüm, Allah'a niyaz ettim. Allah namazları **beş vakte** indirdi.

Yine Mûsâ (a.s.)'a geldim **"Ne yaptın?"** dedi.

"Allah namaz vakitlerini beşe indirdi" dedim.

Mûsâ (a.s.) yine gidip, daha da indirmesi için Allah'a yalvarmamı söyledi ise de,

ben: **"Hayır, razı oldum"** dedim.

Bunun üzerine Allah tarafından bir nida geldi:

"Farzım kesinleşmiştir. Kullarıma gerekli kolaylığı yaptım. Her iyi iş mukabilinde da on sevap vereceğim". * (1)

***(1)** TAC Terc'ümesi cilt 3 sayfa 486

İsrâ ve Mi'râc! Evvelâ kısaca bu iki kelimeyi lûgat mânâsı ve harfleri itibariyle anlamağa çalışalım.

"İsr" kelime olarak "gece yürüme",

"Mir'âc" ise "merdiven, yükselme" demektir.

Kûr'ânı Kerîm'in bir çok yerinde "**Ya beni isrâil**" denildiğinde bu lâkap bize evvelâ **Yakub (a.s.) oğullarını** ve soyunu hatırlatmaktadır.

Kardeşi ile aralarında meydana gelmiş bir anlaşmazlık yüzünden bulunduğu yeri terkederken geceleri yürüyerek yol aldığından kendisine bu lâkab verilmiştir.

Bu gün için ise, "**isr**" kelimesinin ifadesi! "ey gece yürüyen"

yani "gece kalkıp mânâ âleminde namaz, dua, zikir ve tefekkürle (yol alan) Allah dostlarının çocukları" mânâsında olmalıdır.

"İSR" (*elif, sin, ra*) harflerinden meydana gelen bu kelime de;

(ا) elif → insân; (birinci)

(س) sin → insân; (ikinci)

(ر) ra → rububiyet, hakikatlerini ifade etmektedir.

- Buradaki (ا) (elif) yani **birinci insân**,

daha henüz insânlık mertebesine erişmemiş, ancak kendisinde bu kabiliyyet ve gayret bulunan ve namzet olan insân'dır,

- **ikinci insân** (س) (sin) ise, gerçek insân olma yolunda yürüyen ve benliğini aşan kimse demektir.

- (ر) (ra) rububiyet yani **esmâ, isimler** mertebelerini ifade etmektedir.

Böylece Mi'râc'ın **birinci bölümünün** mertebe ve ifadesi:

Hakk yolunda seyr'ini sürdüren kişinin belirli eğilimlerle kendisini "**rububiyet**" "**esmâ**" **âlemi** itibariyle tanımaya başlamasıdır.

"Mi'râc" (**mim, ra, elif, cim**) **harflerinden oluşmuştur.**

Mi'râcın **ikinci kısmını** ifade eden bu kelime de

- (م) mim, → hakikati Muhammedî,
- (ر) ra → Rahmâniyyet,
- (ل) elif → Ahadiyyet,
- (ج) cim → Cemâl-i Îlâh-î'dir.

Hâl böyle olunca çıkan mânâ:

"ey gönül âleminde yürüyerek **esmâ** âlemine ulaşan, oradan **Hakikat-i Muhammed-î** ile **Rahmâniyyet** âlemini idrak ederek, **sıfat, zat** ve **Ahadiyyet** mertebelerine yükselip, böylece **Îlâh-î cemâli** seyre başlayan kimse" olmaktadır.

İşte bu oluşum İnsânlığın temel gayesidir. Yani bu âlemin hakikatini ve kendi hakikatini idrak etmektedir.

Âdem (a.s.) da

"**ve nefahtü**" (Hicr 15/29)

yani "**Ruhumdan nefhettim**" hükmü ile başlayan "**esfeli sâfili**"nden aslına dönüş

"**men reâni fekad reel Hakk**" ile

yani "**bana bakan ancak Hakk'ı görür**" hükmü ile **Zatına** ulaşip kemâle ermiş oldu.

İşte bu yüzden Mi'râc hadisesi bizler için çok önemli bir oluşum ve bilgi kaynağı olmalıdır.

Eğer Mi'râc yapılamamış olsaydı, insânlık asla **ebedi varlığa** ulaşamaz, hasret ve gurbette kalırdı.

"**Hakikat-i Muhammedi**"nin yer yüzünde zuhur mahalli olan peygamber/rasûl ve İnsân-ı Kâmil/Hazret-i Muhammed (a.s.) olmasaydı insânlık âlemi için bu oluşum hayal olurdu.

İnsânlığın o zâtın şahsında ulaştığı son nokta "**Mi'râc**"tır. O yüzdende kendisi son peygamber, kitabı da son kitap olmuştur ve sadece o gecede insân beyni "**Akl-ı kü**" itibariyle tam kapasite ile çalışmıştır.

Bilindiği gibi insân beyni "**Akl-ı cüz**" itibariyle yaklaşık %6-8 kapasite ile çalışmaktadır. Gayemiz bu çok değerli atıl kapasiteyi daha geniş ufuklara "**akl-ı kü**"e yöneltip arttırmak olmalıdır.

İlk Mi'râc (yükseliş) olayı **İdris (a.s.)** hakkında bildirilmiştir.

(Kûr'ân-ı Kerîm'de Meryem Sûresi 19/56-57 ayetlerinde)

﴿٥٦﴾ وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ

إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

﴿٥٧﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

vezkur fiy'l kitabi idriyse innehü kane siddiyykan nebiyyen (56)

ve refa'nahü mekânen âliyyen (57)

"Ey Muhammed! Kitab'da İdris'e dair söylediklerimizi de an;

çünkü o dosdoğru bir peygamberdi. Onu yüce bir yere yükselttik."

Bu hususta bir çok rivayetler vardır, dileyen araştırabilir, yeri olmadığı için bu kadarla iktifa ediyoruz.

İkinci Mi'râc, (yükseliş) olayı **Mûsâ (a.s.)** hakkında bildirilmiştir.

(Kûr'ân-ı Kerîm'de A'raf Sûresi 7/143 Âyetinde)

﴿١٤٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ

رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرَ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرِيَنِي قَالَ

وَلَكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ

فَسَوْفَ تَرِيَنِي

فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

وَنَخْرَ مُوسَى صَعْقًا

فَلَمَّا آفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ

وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

"ve lemma cæe mûsâ limiykatina ve kelleme hü rabbühü kâle rabbi erinî enzur ileyke kâle len teranî ve lakininzur ilel cebeli feinistekarre mekane hü fesevfe teraniy felemma tecella rabbühü lil cebeli ce'alehü dekken ve harre musa sa'ikan felemma efaka kale sübhaneke tübtü ileyke ve ene evvelül mumîniyne"

"Mûsâ tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konusunca Mûsâ: Rabbim! Bana Kendini göster. Sana bakayım" dedi.

Allah: "Sen Beni göremessin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa, Sen de Beni göreceksin" buyurdu.

Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti ve

Mûsâ da baygın düştü; ayılınca "Ya Rabbi, münezzehsin, sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim" dedi.

Rabbî'nin sesini çok yakından işiten Mûsâ (a.s.)

"Rabbim hana kendini göster. Sana bakayırn" dedi bunun üzerine, **"len terâni"** sözüne muhatap oldu yani **"sen beni göremezsın"** dedi,

Çünkü Mûseviyyet **tenzih** mertebesi itibariyle düzenlenmiştir.

Bu mertebe de **tenzih eden** ve **edilen ikiliği** vardır, dolayısıyla Hakk'ı müşşahede etmek mümkün olamamaktadır.

Üçüncü Mi'râc (yükseliş) olayı **İsâ (a.s.)** hakkında bildirilmiştir.

(Kûr'ân-ı Kerîm'de Âli İmrân Sûresinde 3/55)

يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَرَافِعَكَ إِلَىٰ

"ya İsâ inniy müteveffiyke ve rafi'uke ileyye

"Ey İsâ! Ben seni eceline yetireceğim seni kendime yükselteceğim."

(Kûr'ân-ı Kerîm'de Nisa Sûresinde 4/158)

﴿١٥٨﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ

"bel refe'ahullahü ileyhi"

"Allah onu kendi katma yükseltti."

İnsânoğlunun ezeli arzusu olan aslına, yani Rabbına ulaşma duygusu yavaş yavaş tatbik sahasına konmuş, her peygamber kendi mertebesi itibarile bu yolda birer menzil katetmiş ve nihayet **"Hakikat-i Muhammedi"**nin dünyadaki zuhuru olan Hazret-i Muhammed'in (s.a.v.) Mi'râc-ı ile kemâle ermiştir, şimdi O'nun Mi'râcını gayretimiz nisbetinde anlamağa ve tatbik

etmeye çalışalım.

Yukarıda belirtilen hadis ve Âyetler de Cenâb-ı Hakk Mi'râc hadisesinin hakikatlerini o günün insânına o günün anlayışı içersinde bir çok misaller vererek anlatmıştır.

Bu misaller de o günün insânının düşünebileceği, tahayyül ve tasavvur edebileceği şekillere büründürülerek ifade edilmiştir. Bu günün insânı o gün verilen misalleri daha iyi yorumlamaktadır. Bu günün insânının akli şuuru, yaşantısı, görüşüde çok süratli artmış ve genişlemiştir.

O gün çölde yaşayan insânların kendileri için değer arzeden vahası, suyu, kırbası devesi ve hurması idi. Böyle dar bir çerçevede yaşayan, insânlara Cenâb-ı Hakk'a giden Mi'râc yolunu anlatmak her halde pek kolay bir iş değildi. Ancak Kelâm-ı İlâh-î en güzel ifadelerle hem o günün hem de ilerki zamanlarda gelecek insânların da anlayışlarına sunulan gizli ifadeleriyle izah edilmeye çalışılmıştır.

Ey sâlik! Dikkat et ki, bu olay aynı zamanda senin de Mi'râcın'dır.

"Regaib" gecesi itibariyle Hakk'a olan rağbetin arttığında,

"Mevlüt" gecesi ile ifadesini bulan **"Hakikat-i Muhammedi"** gönlünde doğar.

Faaliyele geçen Hakikat-i Muhammedi yaşamı güçlenerek **"Berat"** gecesi ifadesiyle nefsinden kurtuluşun beratını alır ve Mi'râc yolculuğuna çıkmaya namzet olursun, gayretini eksiltmezsen yoluna devam edersin.

Hazret-i Rasûllullah'ın basından geçmiş İsrâ ve Mi'râc hadisesi din mevzuları arasında izahı en güç olanlardan biri veya birincisidir.

Bu oluşumu daha iyi anlamak için **"Hazarat-ı Hamse"** beş hazret mertebelerini bilmek faydalı olur.

Ancak at ve deve hızını bilen bir kavme, gecenin çok kısa bir zaman diliminde bütün âlemleri gezerek gördüğünü ve bunu ispatlıyarak gerçek olduğunu anlatmak o kadar kolay olmasa gerek. En hızlı vasitanın at olduğu bir devirde sonsuz âlemlere açılıp, bu âlemlere gidiş gelişin nasıl bir vasıta ile yapıldığını izah etmek ancak onların seyahat vasıtalarına benzer bir şekilde **"attan küçük, katırdan büyük"** sözleriyle ifade edilmiştir.

"Burak" ismi verilen bu vasitadan sonraki yükselişe merdiven ve daha sonraki yükselişe de **"Ref Ref"** tabiri kullanılmıştır.

İsrâ **"Burak"** ile yapılmıştır, bunun **"Berk"**ten geldiği yani **yıldırım ışık hızı** gibi bir şey olduğu bildirilmiştir.

Şimdi gelelim **Mi'râc'ın birinci bölümünü** bildiren,

İsrâ Süresinin ilk Âyetine; (İsrâ Sûresi 17/1)

﴿١﴾ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا

مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي

بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ آيَاتِنَا

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

"sübhanelleziy esrâ bi'abdihi leylen minel mescidil harami ilel mescidil aksalleziy barekna havlehü linüriyehu min Âyâtina innehü hüves semîul besîrü"

"Kulu Muhammed-i bir gece Mescid-el Haram'dan kendisine bir kısım Âyetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-el Aksaya götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu o işitir ve görür."

Şekliyle belirtilen bu Âyet-i kerîme'yi daha yakından incelemeye çalışalım.

Başta ifade edilen “**sübhân**” kelimesi “**tenzih**” mertebesi itibariyle **Allah (c.c.)** demektir.

“**Tenzih**” ise, Cenâb-ı Hakkı (c.c.) her türlü kusur, noksan, şerik gibi hallerden uzak bilmektir.

Mi’râc, Hz. Rasûlüllah’ın seyri sülûk’udur.

Ümmetleri olmamız hasebeyle bizim de Mi’râc’dan nasibimiz vardır, bunu belirtmek için hadisi şerifle “**namaz mü’minin mi’râc’ıdır**” buyurmuştur.

Bu hususta, “Salât” isimli kitabımızın incelenmesinde yarar vardır.

Peygamberimizin (s.a.v.) yaşamış olduğu bu hadise, düşüncelerimizin tamamen fevkinde ve dışında olan bir hadisedir. Maddi ölçülerle ifade edilemeyen, **Allah’ın zatında meydana getirmiş** olduğu hakikatler manzumesidir.

Dolayısıyla beşeriyelimizle bunları anlamamız mümkün değildir. Ancak Akl-ı cüzü’müzü **Akl-ı kü’le** ulaştırabilirsek mümkün olabilir; bu da bir eğitim işidir.

Aslında Mi’râc bir gecede değil, **seyri sülûk** ile oldukça uzun bir sürede meydana gelir, ancak bir geceye hasredilmesi toplu olarak anlatılması icabıdır.

İşte bu yüzden “**sübhân**” yani Allah c.c her türlü noksanlıktan “**tenzih**” edilir. Onun gücü, beşeriyet aklı ile idrak edilemeyen her türlü işi yapacak kudrettedir.

“elleziy” “O öyle bir Allah’tır ki”

“esrû bi’abdihi leylen” “kulunu gecenin bir vaklinde yürüttü” ifadesiyle genel anlamda yorumlanan Âyetin bu bölümüne, öz anlamıyla bakmağa çalışalım.

“esrâ” “yürüttü”, yani kendi gerçek hakikatine yürüttü,

“bi abdihi” “kulu ile” yani **abdiyyet** ve **ulûhiyyet** mertebeleri ile.

“leylen” “gecenin bir vaktinde” yani beşeriyetinden yok olduğunda,

“minel mescidil harami ilel mescidil aksa”

“Mescid-el Haramdan, Mescid-el Aksa ya”
“yürüttü”

Şimdi; Âyet-i kerîme'nin bu bölümünde akla bir sual geliyor,

- niçin Mi'rac doğrudan **“Kabe-i şerif”**den olmadı da, Kuds-ü şerife gidip oradan vaki oldu?

- El cevap: Çünkü Kâ'be-i şerif **“beytullah”**tır. **“Allahın evi”**,

“makam-ı zat”tır, **mertebe-i ahadiyyet**'tir.

Orada gerçek anlamda var olan daima **“Gönül Mi'râc”** ında'dır.

Hz. Rasûllüllah devamlı Hakk'ın huzurunda olduğundan devamlı Mi'râc halindeydi.

Bu oluşumu ümmehterine de bildirmesi için zâhiren de Mi'râc'ın olması gerekiyordu.

İşte o sebebden;

zat âleminin ifadesi olan **“Mescid-el Haram”**dan

sıfat âleminin ifadesi olan **“Mescid-el Aksa”**ya

“ahadiyyet” “ulûhiyyet” ve **“rububiyet”**
mertebeleri itibari ile yürüttü.

Bunun için zat âleminin dışına çıkılması lâzım geldi ki tekrar zat alemine dönüş, yani Mi'râc mümkün olsun.

Şimdi; tekrar başka bir yönden **“Mescid-el Aksa”**nın ne olduğunu idrak etmeye çalışalım.

“Aksa” lügat manası itibarile, “en uzak, en son, nihayet” demektir.

Hal böyle olunca **“Mescid-el Aksa”** en uzak mescid anlamındadır, yani yapıldığı tarihlerde **“Mescid-el**

Haram"a en uzak mübarek mescid olarak vasıflandırılmıştır.

Bilindiği gibi bu mescid "**Küds-ü şerif**"te ve diğer ismi de "**Beyt-ül Makdis**" "**mukaddes ev**"dir.

"Kulunu gecenin bir vakti Mescid-el Haram'dan Mescid-el Aksa'ya yürüttü" ifadesi,

"Makamı Zat"tan Makam-ı Zatiyla yürüttü ki oradan "**Esmâ**" ve "**Ef'al**" âlemlerine **nüzul** ederek (inerek) âlemdeki tüm zuhurları müşahede edip tekrar "**uruc**" ederek (yükselerek) **zatına** ulaşsın, yani Mirac-ı Hakiki'sini yapsın.

"Küds-ü şerif" yani "Mukaddes şehir" ve orada "**Beyt-ül Makdis**" ve "Mukaddes ev",

İşte Cenâb-ı Hakk'ın "**sıfat**" mertebesinin ifadesi olan bu terimler, aynı zamanda "**Mertebe-i İseviyyet**" ve "**Müseviyyetin**" de kaynağıdır.

"Mertebe-i Muhammediyye"nin kaynağı ise "**zat**"tır ve onun ifadesi de "**Beytullah**" "Beytül Haram, "Beytül Atik" "Mescid-el Haram" "Kâbe" gibi kelimelerle belirtilmektedir.

Yukarıda "Mescid-el Aksa'nın en uzak mukaddes mescid" olduğu ifade edilmişti.

İşte bu terimin **bâtını** mânâsı budur ki, içinde yaşadığımız, genel olarak bu âlem, özel olarak bu dünya ve has olarak bu bedenler, îlâh-î zuhurun sonu, yani en son mertebesi olduğundan "**mukaddes beyt**"tirler.

Ey talib-i Hakk! Kendi hakikatini ve âlemin hakikatini iyi anlamaya çalış. Üzerinde bulunduğun şu dünyada birimsel varlığıyla ve nefsinle yaşarsan orası sana "**esfel-i safilin**" olur.

Eğer gerçek kimliğiyle, îlâh-î benliğiyle yaşarsan orası senin "**Küds'ün**" mukaddes şehrin ve "**Beyt-ül Makdis**" mukaddes evin olur. Oradan da Hacc'ını ifa ederek "**Beytullah**"a dâhil olursan, "Allah ehli / ehlullah" zat ehli

olur ve emin beldenin sakinleri arasına girerek ebedî zat ehli olursun.

Yeri gelmişken kısaca şu Âyetlere de bir bakalım.

(Et-tin Sûresi 95/1-2-3-4-5)

﴿١﴾ وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ ﴿١﴾

﴿٢﴾ وَطُورِ سَيْنِينَ ﴿٢﴾

﴿٣﴾ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾

﴿٤﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾

﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾

"vettîni vezzeytuni" (1)

"ve turi sînîne" (2)

"ve hazel beledil emîni (3)

"lekad halakne'l insâne fî ahseni takvîmin (4)

"sümme redednahü esfele safiliyne (5)

"İncire, zeytine, Sina dağına, emin heldeye "Mekkeye" and olsun ki, Biz insânı en güzel sûretle tüm varlığı ile halk ettik, sonra onu "esf'el-i safiline" reddettik (gönderdik)" denmektedir.

Batınî anlamda; "incir" **vahdette kesret**, yani "Birlikte çokluk".

"Zeytin" ise **kesrette vahdet**, yani "çokluktaki birlik" i, anlatmaktadır.

"Turisinine" "sine turu" yani kişinin ruh âlemindeki turları, yükselişlerini ifade etmektedir.

"Ve hezel beledil emin" Emin belde **"Mekke"** şehri yani içinde Allah'ın evinin bulunduğu şehir.

Diğer yönüyle Cenâb-ı Hakk'ın **zâtî** zuhurunu bütün mertebeleriyle zuhura getiren "**Hazret-i İnsân**", dır.

İşte Mekke'de "**kâ'be**", insân-ı kâmilde "**gönül**", emin beldedir. Kim oralara sığınırsa her şeyden emin olur.

"**Biz insân-ı en güzel sûrette halk ettik**" ifadesiyle kendini bilerek tanıyan ve

(Hicr Sûresi 15/29)

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوْحِي

"**ve nefahtü fiyhi min ruhiy**"

"**ben ona ruhumdan nefy ettim**" (üfledim) sırrına vasıl olmuş olan insâna ne mutlu.

Zâhir ve bâtın; (ef'al, esmâ, sıfat ve zat) mertebelerini câmi olarak zuhur eden, Cenâb-ı Hakk'ın **zâtî** zuhurunu meydana getiren kendini ve nefs'ini tanıyan o mübarek insân, zâhîr ve bâtın en güzel sûrette halk olmazda hangi varlık olur?

"**Sonra esfel-i sâfilîn-e reddettik**" (gönderdik) ifadesiyle,

"zat âleminden → sıfat âlemine,"

"sıfat âleminden → esmâ âlemine"

"esmâ âlemin'den de → ef'al âlemine gönderdik" denmektedir.

İşte **ef'al** âlemi en uç zuhur, son zuhur, nihaî zuhur; en uzak mescid, "**Mescid-el Aksa**" ifadesiyle belirtilmiştir.

Dolayısıyla üzerinde yaşadığımız yer kürede gaflet haliyle yaşadığımız zaman "**esfel-i sâfilîn**" "aşağuların aşağısı", fakat gerçek anlamıyla yaşadığımız zaman ise, mukaddes şehir "mukaddes ev" "**Beyt-ül Makdis**" olmaktadır.

Ne olaydı ey insân! üstünde yaşadığın yerin gerçek halini ve kendi üstünde taşıdığın yükün ne olduğunu gerçek anlamıyla bir bilebilseydin!

Ef'al alemine gelmiş olan kimse aldığı eğitim ile geçtiği yollardan tekrar geri dönerek yine

"ef'al'den → esmâ'ya,"

"esmâ'dan → sifata"

"sıfattan → zat âlemine" **mi'râc** eder (yükselir).

"Beytullah" "Mescid-el Haram" gibi ifadeler de **zat** mertebesini belirtmektedir.

"ellezî bareknâ havlehü"

"O öyle bir beyt ki, biz onun etrafını mübarek kıldık."

Yani mukaddes şehirde bulunan mukaddes evin etrafını da mübarek "bereketli" kıldık.

Sıfat mertebesi itibariyle gerçek yaşamını sürdüren kişinin bulunduğu yer **mübarek şehir** ve kendi de **mübarek evdir**.

Dolayısıyla çevresi de mübarekti, bereketlidir. Ona yaklaşan Allah'a yol bulur. Burası gerçek **"İseviyyet mertebesi"**dir.

"linürriyehü min âyatına"

"ayetlerimizden bazılarını göstermek için" kulunu Mescid-el Haram'dan Mescid-el Aksa'ya yürüttü.

"Âyet," Kûr'ân'ın kısa bölümlerinin ifadesi olduğu gibi, ayrıca "iş'âri-işaret" anlamına da gelmektedir.

Murad-ı İlâh-î böyle işaretlerle zâtını tanıtmayı ve oraya giden yolu açmayı diledi, ve bu ibareleri kullandı. Böylece zâtına ulaşan yolu Mi'râc hadisesinin tümü içersinde bildirmiş oldu, yeterki bizler bunları anlamağa çalışalım.

"innehü hüvessemîul basîru"

“muhakkak ki o işitir ve görür.”

Tabii ki bu merlebeye ulaşan **“Sıfat”** mertebesi itibariyle Hakk sözü işitir ve gerçekleri görür.

İsrâ Sûresi'nin 1 inci Âyetinde;

Mi'râc hadisesinin **birinci bölümü** olan

“Mescid-el Haram'dan” / “Kaideden” → “Mescid-el Aksa-ya”/ Kudüs-e gidiş anlatılmaktadır.

İkinci bölüm olan göklere açılış ise, “Necm” Sûresi 53/1-18 Âyetlerinde anlatılmaktadır.

Oraya geçmeden evvel bazı oluşumları da idrak etmeye çalışmalıyız.

Alâi tefsirinden Alûsinin naklettiğine göre genel olarak Mi'râc'ın oluşumundaki seyr 5 şekilde bildirilmiştir.

1 - Burak

2 - “Mi'râc” “merdiven”

3 - Melekler ile

4 - Cebrâîl ile

5 - Ref ref,

ayrıca birde dönüşü vardır.

- Mekke'den → Kudüs-e **“Burak”** ile;

- Küdüsten → semaya **“Mi'rac”** “merdiven” ile;

- yedi kat sema **melekler** ile;

- oradan Sidretül Münteha'ya **Cebrâîl**'in kanatları ile;

- daha yukarıya da **Ref ref** ile gidilmiştir, diye bildirilmiştir.

Bu ifadeler hem “mecaz” hem de gerçektir. MÂnâ âleminde öyle yaşamlar vardır ki hakikatlerini anlamak ancak müşahede ile mümkün olur.

Değişik bilgi ve idrak düzeyinde olan kimselere bazı

ince hakikatler "mecaz" yani misallerle, benzetmelerle, anlatılmağa çalışılır.

Hz. Mevlânâ Mesnevî-i şerifin Birinci cildinde "**mecaz hakikatin köprüsüdür**" diye buyurmuşlardır.

Kûr'ân-ı Kerîm'de de (Haşr Sûresi 59/21)

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"ve tilkel emsalü nadribüha linnasi le'allahüm yetefekkerune"

"Bu misalleri insanlar düşünsünler diye veriyoruz", diye buyurmaktadır.

"umulur ki onlar tefekkür ederler"

Eğer mecâzî ifadeler kullanılınsaydı hakikatleri çok daha az kimseler anlayabilirdi.

İşte Mi'râc hadisesini de daha çok kimselerin anlayabilmesi için mecazî ifadeler kullanılmıştır, irfan ehli mecazları köprü yapıp onların hakikatlerine kanat açar.

Hz. Rasûlüllah fendimizin Mi'râcî bir gecede meydana gelen bir oluşum değildir.

Belki Hira dağındaki tefekkürlerinin ve ibadetlerinin ilk günlerinden başlayarak o geceye kadar süren ortalama **15** senenin neticesidir.

İşte ey sâlik! Mi'râc etmek isliyorsa nasıl çalışman gerektiğini anlamaya gayret et.

Yukarıda Mi'râcın **5** yükseliş hali bildirildi.

Diğer bir ifadeyle;

ilk Mi'râc **ef'al** âleminde kendini tanıma,

ikinci Mi'râc ef'al âleminden → esmâ âlemine,

üçüncü Mi'râc esmâ âleminden → sıfat âlemine,

dördüncü Mi'râc sıfat âleminden → zat âlemine yükseliş,

beşinci Mi'râc ise kişinin **zat** âleminde kendini bulmasıdır.

Mi'râc'ın **bedensel** mi yoksa **rûhen** mi yapıldığı hakkında çok sözler vardır.

Genel yargı hem rûhla hem de bedenle olduğu yolundadır.

Bizim anlayışımıza göre ise, "**Mekken'den Kudüse**" kadar olan yolculuk beden ve ruhla,

Oradan ötesi ise sadece ruh ve şuurla yaşandığı istikametindedir.

"Allah-u âlem" (hakikatini Allah bilir.)

İleride bu mevzua tekrar temas üzere şimdilik bu kadarla bırakıyoruz.

﴿٢﴾ وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ
أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلاً ﴿٢﴾

(2) (Ve ateyna Mûsel Kitabe ve cealnahu hüden li beniy israiyle ella tettehizu min duniy vekiyala;)

"Mûsâ'ya da kitap verdik ve beni bırakıp başkasını vekil edinmeyiniz diye onu İsrâil oğulları için bir hidâyet rehberi kıldık."

Âyet, ilk Âyetin sonunda geçtiği Ahadiyet mertebesinden burada tekrar Ulûhiyyet mertebesine geçmektedir.

Mûsâ'ya kitabı verdik;

Bu kitap Tevrat'tır. Tevrat, tevriyetten gelen anlam ile "*haberi daha uzağa ulaştırmak*" demektir. O güne kadar gelen suhflar haberleri sadece kendi kavimlerine ulaştırıyorlardı, Mûsâ (a.s.) gelen Tevrat daha geniş alana yayılmaya başlıyor, çünkü tenzihte var kendisinde yani

ufku yukarıya doğru genişliyor. Cenâb-ı Hakk Mûsâ (a.s.)a kitabı Tur dağında verdi ve Mûsâ (a.s.) in mirâc'ı bu, kelâm olarak Allah ile buluşuyor, Mûsâ (a.s.) bunun karşılığında dokuz levha alıyor.

Şimdi biz kendimize gelelim ve o şekilde bu olaya bakalım, ümmeti Muhammed'in içinde bu hitap Mûseviyyet mertebesinde olanlardır. Demek ki Tevrat-ı Şerif mertebesinden bizlerinde alacağı bazı şeyler vardır, gerçi hepsi Kûr'ân-ı Kerîm'in içerisinde mevcuttur.

İsrâîloğulları için bir hidâyet kıldık;

Bakın hitap Muhammediye değil, İsrâîloğullarına, o mertebeye yani Mûseviyyet mertebesine gönderdik diyor. Mûsâ (Mu-şa) kelime olarak "Allah verdi" anlamına gelmektedir, harf olarak incelersek, (Mim) Hakikati Muhammedi, (Şin) müşahede hali, yani Hakikati Muhammedinin Mûseviyyet mertebesindeki müşahedesidir demektir.

Benden başkasını vekil tutmayın;

Bizler bazen nefsimizi vekil tutuyoruz kendimize ve o da vekâletini hakkıyla yapmayacağından bizi başka yerlere düşürmüş oluyor.

﴿ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾

(3) (Zürriyyete men hamelnâ mea Nûh* innehu kâne abden şekûra;)

"Ey Nûh'la beraber gemiye taşıyarak kurtardığımız kimselerin soyundan olanlar! Doğrusu o çok şükredici bir kuldu."

Bu Âyet ile Mâseviyyet mertebesinde de daha gerilere inildi. Tufandan sonra gemide kalan insanlar ile dünyada yeniden çoğaldıkları için. Nûh (a.s.) a bilindiği gibi ikinci Âdem'de deniliyor.

İşte konu buralara iniyor ki tabandan daha iyi bir

şekilde eğitime başlayıp yukarıya doğru çıkmak için ve zaman, zaman tekrarı ile buraları güzel yaşansın diye.

"Nûh" kelimesindeki "Nun" nuru İlâh-î demek, (h) hayat demek, Cenâb-ı Hakk bu âlemde nurlu hayatları meydana getirmek için bu başlangıca "Nuh" ismini veriyor.

Nûh (a.s.) da kıyametin kopacağı güne kadar gelecek bütün insanların dna'ları mevcuttu, Âdem (a.s.) dan sonra insânlar bozulmaya başladılar, daha ziyade nefsanî ağırlıklı hayat yaşanmaya başladı, Cenâb-ı Hakk bu şekilde bu isyan ehlini ortadan kaldırdı, gemiye binenlerin hepsi imân ehli idi, bu insânlar ile dünya yeniden yenilendi.

O şükreden bir kulumuzdu;

Cenâb-ı Hakk'ın kendisine bu özelliği verdiği şükrediyordu, herbirerlerimiz Nûh-î hakikatleri idrak ettiğimiz zaman bizimde o kadar çok zürriyetimiz olur ki yani ilmi zürriyetimiz, verimliliğimiz artar, bizde her meydana gelen bilgi bizim aslımızdır. Nûh mertebesini idrak ettiğinde kişide o kadar çok zürriyet vardır ki kıyamete kadar verse eksilmez, çünkü onun içerisinde Cenâb-ı Hakk'ın Hayy esmâsı ve Kudret "Nun" u vardır.

﴿٤﴾ وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٥﴾

(4) (Ve kadaynâ ilâ benî isrâile filKitâbi letüfsidünne fil ardı merrateyni ve leta'lünne ulüvven kebiyra;)

Biz İsrâiloğulları'na Tevrat'ta şu hükmü verdik: "Muhakkak siz, yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız ve muhakkak büyük bir yükselişle yükseleceksiniz."

Burada kitaptan maksadın Levhi Mahfuz olduğu söyleniyor. Beni İsrâil mertebesinde yaşıyorsak eğer,

demek ki, orada iki isyan vardır, yani kişi Mûseviyyet mertebesine ulaşmış ve orada yaşıyorsa burada bildirildiği şekilde iki tehlikesi var demektir.

﴿٥﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولِيهِمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا
لَنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ
وَعْدًا مَفْعُولًا ﴿٥﴾

(5) (Feizâ cae va'dü ulahüme beasna aleyküm ibaden leNA üliy be'sin şediyydin fecasu hılâled-diyar* ve kâne va'den mef'ula;)

“Birincisinin zamanı gelince,üzerinize güçlü kuvvetli kullarımızı gönderdik. Onlar, evlerin aralarına girip araştırdılar. Bu yerine getirilmesi gereken bir vaad idi.”

Bunun Beni İsrâîl peygamberlerini katlettikten sonra Amelika kavmi tarafından kendilerine yapılan saldırı olduğu söylenmektedir. Mûseviyyet mertebesinde kişi henüz ötelerde bir Allah'ı düşündüğü için nefsaniyeti biraz boşta kalıyor çünkü hayalde yaşıyor, çünkü ötelerde bir Allah düşünmek, tenzih-i hayali Rab'tır, işte bu hayali Rabbe sınıksız sarılmadığı için, nefsi Rab ittihaz edip nefsaniyetine kayabiliyor, bu durumda olunca isyan edebiliyor, isyan edince de Cenâb-ı Hakk başka kullar göndererek onları bastırıp, bozguna uğrattırıyor. Beni İsrâîl'in bu olaydan sonra Mescid-el Aksâ'dan sürgün edilmesi gibi, görevler yapılmadığı için gönül evinden hepsinin çocukları sürgün ediliyor, bu mertebede bu tehlike vardır.

﴿٦﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾

(6) (Sümme radednâ lekümülkerrete aleyhim ve emdednâküm Bi emvalin ve beniyne ve cealnâküm eksere nefiyrâ;)

"Sonra sizi tekrar o istilacılar üzerine galip kıldık ve size mallarla ve oğullarla yardım ettik. Ve toplum olarak sizin sayınızı artırdık."

Üst Âyetlerde Beni İsrâile dedik, derken mâziden bahsederken, burada halden bahsediyor. Yukarıdaki Âyet ile üzerlerinden cezâ geçtikten sonra Cenâb-ı Hakk'ın onlara merhamet etmesiyle mallarla ve oğullarla zenginleşiyorlar. Yani derviş biraz kendini toparladıktan sonra tekrar eski halini Cenâb-ı Hakk kendisine iade ediyor.

﴿٧﴾ اِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءَ وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا
الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا
تَتَبِيرًا

(7) (İn ahsentüm ahsentüm lienfüsiküm ve in ese'tüm feleha* feizâ cae va'dül ahireti liyesuu vucuheküm ve liyedhulül Mescide kema dahiluhu evvele merretin ve liyütebbiru ma alev tetbiyra;)

"Eğer iyilik ederseniz, kendinize iyilik etmiş olursunuz ve eğer kötülük ederseniz yine kendinizdir. Artık diğer fesadınızın zamanı gelince, yüzlerinizi üzüntüye sokmaları, kötülük yapmaları ve ilk kez girdikleri gibi yine Beyt-i Makdis'e girmeleri, ele geçirdikleri yerleri mahvetmeleri için onları tekrar göndereceğiz."

Burada geçen "ihsan" kelimesi çok önemli bir kelimedir. İhsanın iki hali vardır;

Birincisi, zâhir anlamı ile, diğeri rû'yet'in açılmasının buna bağlı olduğu ihsandır, yani "Sen şimdilik göremiyorsan da Rabbinin seni gördüğünü bil", işte burada rû'yet vardır. İhsan kelimesinin hakikati müşahede kelimesinin hakikatidir ve müşahedenin başlangıcı

demektir. "Kim Allah (c.c.) a mutlak teslimiyette olursa ona ihsan olunur" yani ihsan olarak Cemâli İlâhiyyenin kapıları açılıyor ve Zat tecellisi ihsan olunuyor.

Burada anlatılan ikinci fitne Yahya (a.s.) ile İsâ (a.s.) ı öldürmeye teşebbüs ettikleri zamanlarda olmuş, Roma'ya karşı çıkmışlar, Roma'da Kudüs'ü yakıp yahudileri öldürüp, geriye kalanları oradan sürmüşlerdir.

Diğer yönüyle Mûseviyyet mertebesinde ki, gönül âlemini nefsi emmâre ordularının gelip istilâ etmesidir. Kişi biraz gaflette ve ilgisiz kalıp, bugün şu kalsın, yarın şu kalsın dediği zaman o mertebede hemen nefsi emmâre orduları istilâ ediyorlar.

﴿٨﴾ عَسَىٰ رَبِّكُمْ أَن يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدتُمْ عُدتْنَا وَجَعَلْنَا
جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿٨﴾

(8) Asâ Rabbüküm en yerhameküm* ve in udtüm udna* ve cealna cehenneme lil kafiriyne hasıyra;

"Olur ki Rabbiniz size merhamet eder. Ama siz tekrar dönerseniz biz de döneriz. Cehennem, kâfirler için kuşatıcı bir zindan yaptık."

Kâfir örten demek olduğundan, örtenleri biz de örteriz, yani zindan örtü hükmündedir.

﴿٩﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا
كَبِيرًا ﴿٩﴾

(9) İne hazel Kur'âne yehdiy lilletiy hiye akvemü ve yübeşşirul mu'miniyn elleziyne ya'melunes salihati enne lehüm ecren kebiyra;

"Şüphesiz ki bu Kur'ân, insanları en doğru ve en sağlam yola iletir ve salih amel işleyen müminlere büyük bir ecir olduğunu müjdeler."

Beni İsrâîl mertebesi düşe kalka aşıldıktan sonra kişiler Muhammedül meşreb olma yolunda iseler, Kûr'ân zat olduğundan, zât-ı okumak vardır burada ve bu sadece müslümanlara mahsus olan bir oluşumdur.

Şüphesiz ki bu Kûr'ân;

Burada kastedilen sûri, kağıt ve yazıdan oluşan Kûr'ân değildir, sûri olarak verilen bu şifrelerin çözülmesi gerekiyor yani harflerden meydana gelmiş kelime şifreleri halinde onların içerisinde bulunan mânâlar Kûr'ân dır.

Kûr'ân-ı Kerîm'in kağıdı, kâlemi, mürekkebi maddesi, isimleri ve sıfatları yani görüntüsü. İlim adamları yüzyıllar boyu Kûr'ân Hâlikmi'dir, mahlûkmu'dur diye, bir türlü içerisinde çıkmamışlar. Kûr'ân kağıdı, mürekkebi yönünden yani maddesi yönünden mahlûk'tur fakat mânâsı yönünden, özü yönünden Allah'ın kelâmı'dır kelâm da Allah'ın zâtına aittir, Allah'ın zâtında mahlûk olmaz, işte burada mahlûkiyyet ile perdelenmiş yönü içerisinde Hâlikkiyyetinden bahsediyor ve bizlerde Kûr'ân'ın zâhiri olan mahlûkiyyet'ini değil Hâlikini okumalıyız.

Kûr'ân da yolculuk demek Allah'ın zâtında yolculuk demektir ve Kûr'ân-ı Kerîm'de bize Allah'ın zatını bildiriyor yani kendini bildiriyor, bizimde O'ndan O'nu talep etmemiz gerekiyor. İşte Kûr'ân-ı Kerîm'e hakkıyla ulaşmamamızın tek sebebi budur.

Bu Kûr'ân-ı Kerîm kişinin sûretteki hayat düzenlemesine hidâyet eder, çünkü kabuk olmadan içe girilmez fakat sadece kabukta kalırsak özden mahrum oluruz, kabuğu aşmanın dahi dozu vardır, sert vurulduğunda kabukla beraber özde parçalanabilir, yani herşeyde teenni-sakinlik, lâzımdır.

En doğru ve en sağlam yol;

Şeriat ve tarikat mertebesi itibarıyla sıratı müstakim

dir, bu aşamadan sonra geçilen sıratullah, Sûre-i şerifin başında belirtilen "esrâ" yoludur ve bu yolda helezon şeklinde yükselinmesi gerekiyor.

İnsânların yazdığı bütün kitapları ele aldığımızda en doğru ve en sağlam yola onlar sahip olamazlar çünkü zaman içerisinde oradaki hukuk geçebilir fakat Kûr'ân bütün âlemlerde geçerlidir, zamanlar üstüdür.

Sen bu mü'minleri müjdele;

Kûr'ân-ı Kerîm'in bu hakikatleri ile müjdele, sadece dışından güzel okumak ile Kûr'ânı sevdirmeye. Aynı Âyeti çeşitli şekiller ile okuyan kişilerin okumalarının algılanması ne kadar farklı oluyor, fakat irfan ehli olan kişiler kötü okuyan ile iyi okuyan arasında hiçbir ayırım gözetmezler, çünkü olaya duygu değil akıl, ilim, özü yönünden bakarlar.

Ey okuyan bu okuduğun Kûr'ân, öyle bir Kûr'ân ki seni en doğruya yani Rabbine götürür diyerek müjdelere, tabii bunları okuyup tatbik etmek sûretiyledir.

Sâlih amel, mânâsı Allah'tan fiili kuldandan olan amellerdir,

Sâlih olmayan ameller ise mânâsında, fiilide kuldandan, nefs'ten olanlardır.

Birde Allah'ın ameli vardır, buna da "ubudet" deniyor, bunun mânâsında, fiilide Allah'tandır.

Ameli sâlih işlerler çünkü Kûr'ân-ı Kerîm'in hakikatinden alırlar, zât-î hakikatleri alıp işlerler.

Kûr'ân-ı Kerîm-i okuyup zât-î yönden idrak edip, Kûr'ân ın Allah'ın zâtı'nın kelâmı olduğunu mutlak olarak bilirler, sadece duvarda, başlarının üzerinde bulundurmakla fiili olarak değil, gönlünede sokmak ve orada kendini bulmak sûretiyle amellerinide bu istikamette yapanlar için mutlak olarak çok büyük ecir vardır.

Büyük ecir olarak zât-î tecellisini onların üzerine verir. Kişinin daha dünyada iken Ulûhiyyet mertebesini idrak

ederek Cenâb-ı Hakkk'ın kendisindeki varlığını da bilerek yaşamasıdır.

﴿١٠﴾ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾

(10) Ve ennelleziyne la yu'minune bil ahireti a'tedna lehüm azâben eliyma;)

"Ahirete inanmayanlara da can yakıcı bir azab hazırlamışızdır."

Bugünkü ahireti onlar bilmezler, senin nefsin senden gittikten sonraki ahiretin Haktır, işte onlar bunu bilmezler.

Elîm azab olarak cehennem azabı olduğu söylenir fakat aslında vicdan azabıdır, çünkü bu azab cehennem azabından daha fazladır.

Kişinin hakikatinde var olan öz kardeşi Kûr'ân-ı Kerîm' i ve kendi varlığını idrak edememesi kendi nefsin zulümdür. Kendisinde var olan Hakikati İlâhiyyeyi zuhura getirmedikten Allah'a zulmetmiş oldu diğer bir ifade ile, haşa Allah'a zulmedilmez fakat buradaki Allah esmâsına zulüm edilmiş olur. İşte bu hakikatleri idrak etmeden dünyadan giderken kişinin pişmanlığı, neler kaybettiğini idrak etmesi kendisi için elîm azabtır.

﴿١١﴾ وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

(11) (Ve yed'ul İnsanu Bişşerri duaehu bil hayr* ve kânel İnsanu acula;)

"İnsan, hayrın gelmesine dua ettiği gibi kötülüğün gelmesine de dua eder. İnsân pek acelecidir."

Burada insân'ın nefsâni vasfını ifade ediyor. Zaman zaman kendimiz için olan şeyleri uygun şekilde çağırıyoruz fakat istemediğimiz şeyleri örneğin "Ya Rabbi şunu

kahret" (haşa) diyerek şerre dua ediyoruz, bunu işte kendimiz için değil başkası için çağırıyoruz, aslında tam tersi şerri kendimiz için, hayrı başkası için çağırmamız lâzımdır.

İşte insân nefsin emmârelik, levvâmelik yönünden acelecidir, herşeyi çabuk olsun ister. Fakat Rahmâniyyeti yönünden acelesi yoktur.

﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

(12) Ve cealnelleyle vennehare Âyeteyni fe mehavna Âyetelleyli ve cealna Âyetennehari mubsireten litebteğu fadlen min Rabbiküm ve li ta'lemu adedessiniyne vel hısab* ve külle şey'in fassalnahu tefsıyla;

"Biz geceyi ve gündüzü varlığımıza delalet eden birer delil kıldık. Sonra Rabbinizden bir lütuf aramanız, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için gecenin karanlığını silip (yerine) eşyayı aydınlatan gündüzün aydınlığını getirdik. İşte biz her şeyi uzun uzadıya anlattık."

Gözümüzün önünde bazı şeyler vardır fakat dikkatimizi çekmez, Cenâb-ı Hakk burada geceyi ve gündüzü size Âyet kıldık diyor yani gece ve gündüz Allah'ın bir Âyeti veya Allah'lık işaretidir.

Geceden amaç fenâfillâh mertebesi yani Hak'ta fâni oldu, gündüz ise bütün eşya asılları ile birlikte ortaya çıkıyor, "vesia Kürsiyyühüs Semavati vel Ard" işte bunu idrak ettiği zaman artık o kişiye herhangi bir başka tesirin ulaşmasında mümkün değildir.

Allah'ı müşahede etmeniz için gündüzü verdik size, bu

hakikat bildiğimiz zâhiri gündüz ile belirtilmek isteniyor fakat bu oluşum herhangi bir gecede olabilir kişide, bu kişinin şuurundaki aydınlıktır, kişideki gündüzdür.

Bazen insân İseviyet mertebesinde bazen Mûseviyyet mertebesinde bazen de Muhammediyet mertebesinde gerektiğinde yaşayabiliyor, çünkü seyirde gerektiğinde geriyede gidilebilir fakat bu geriye kalış mânâsında değil, ya geriden gelenleri alıp götürmek için veya misaller vermek için. Bazen fetretli dönemlerimiz olup kendimizi geriye kalmış zannedebiliriz, fakat ümitli olmamız lâzımdır bu durum geriye kalınmışlık değildir, ya bir şeylerin daha sağlamlaşması için veya ileriye gidecek hamle gücünü almak içindir.

Raylar üzerinde giden trenin içinde olmak önemlidir, siz isterseniz ön vagonlardan arkalara doğru yürüyün, siz arka vagonlarda olsanız dahi bu geriye gitmek değildir, çünkü tren sizi götürmektedir. Rabbinizin fazlı kereminden talep etmeniz için; Herşeyi size fasıl, fasıl anlattık.

﴿۱۳﴾ وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿﴾

(13) (Ve külle İnsanın elzemnahu tairehu fiy unukih* ve nuhricü lehu yevmel kıyameti Kitaben yelkahu menşura;)

"Her insân'ın amel defterini (kuşunu) boynuna doladık, kıyamet günü açılmış bulacağı kitabı önüne çıkarırız."

Bütün insân'lar için diyor, imân ve inkâr ehli olarak ayırmadan. Mânâlar insânlara lâtif âlemden yani Allah'tan geliyor, boyun'u da insâna en yakın yerdir ve hayat kanalları boynundan geçiyor, işte lâtif âlemde eksi veya artı mânâ olarak işlediğimiz ne varsa o kuş hükmünde olup kuşa benzetilmiştir.

Bir de diğer yönüyle Levhi Mahfuzda herbirerlerimiz için hangi program yapılmışsa onun gök âleminden yer

âlemine indirilmesi bir kuşa benzetilmiştir. Herkesin kendi kitabı kendisini bulur, bugün bunun artık örnekleri net bir şekilde görünmektedir, cep telefon numarasının çevrilmesiyle (fezadan kuşun gelmesiyle) aranan kişi bulunuyor ve haberini veriyor. Görüldüğü gibi bunlar aynı zamanda ilmi konulardır.

Bizim dünya üzerinde iken yaptığımız her türlü iş burada bahsedilen kuşun, kitabın içerisine tafsilatlı olarak geçmekte, nasıl bir çekirdekten ağaçlar, çiçekler çıkıyor, bizim fiillerimizde çekirdek hükmünde, onu ekiyoruz ve ondan sonra gönül tarlamızda onlar büyüyor ve gelişiyor, şekilleniyor, mevzuları istikametinden gelişiyor, fakat bunlar yaşadığımız anda sır olarak batında kalıyor, zuhura çıkmıyor, her yaptığımız fiilin karşılığını bugün görmüş olsak, Risale-i Gavsîyyede de yazdığı üzere, insanlar "Ya Rabbi bugün beni öldür diye" dua ederlerdi fakat o zaman işte gaybe imân olmazdı, görüldüğü için herşey beklenerek yapılırdı, gösterilmediği için mutlak muhabbet yoluyla yapma devamlılığı bizden isteniyor, ki o zaman yapılan amelin kıymeti, yani karşılık beklemeden yapmak sûretiyle ortaya çıkıyor.

İşte daha mahşer günü bu kitap okunduğu zaman insân nereye gideceğini açık seçik görecektir. Dünya da olduğumuz sürece bunlar henüz ana kayda geçmiş değildir, hergün ikindi namazından sonra nefis muhasebesi yapın derler, ikindi namazında gündüz ve gece melekleri nöbet değiştiriyorlar, insân bir önceki ikindiden itibaren yapmış olduğu kötü fiilleri varsa ve ikindi namazına kadar bunlar için istiğfar ederse onlar kayda geçmiyor, siliniyor, çünkü Cenâb-ı Hakk onları "Belki kulum istiğfar eder" diyerek ihtiyatta tutuyor, fakat melekler tarafından defterler teslim edilirken kayda giriyor artık, teslim etmeden bunun değişme ihtimali vardır, bu nedenden dolayı Efendimiz (s.a.v) "Nefislerinizi hesaba çekin, sizi hesaba çeken birileri gelmeden evvel" diyor.

Bu kitaba mükellefiyetin başlangıcından, akli başında olarak son nefesi verinceye kadar olan süreyi kapsadığı

için yaygın denmektedir. Bunların bir kısmı Allah'ın direk olarak bizim üzerimizdeki emirler i(kader-i mutlak), bir kısmı da bizim fiillerimizden meydana gelenlerdir (kader-i muallak).

Biz onu çıkarırız, kıyamet gününde;

Kim ki ölmeden evvel ölmüşse onun kıyameti kopmuştur ve bu boynunda asılı olan kitabı daha bugün kendisine çıkarılır ve ahirette onun artık hesabına kitabına gerek kalmaz, çünkü buradan artık vizeyi alarak gitmiştir.

Kûr'ân-ı Kerîm'in içerisindeki fasılları idrak ederek hayatını sürdürmüşse, bu fasıllardan biride ahiret faslı olduğundan onu da zâten tahsil etmiştir. Bizdeki kıyameti Kahhar esmâsı oluşturuyor, ondaki yeni diriliştir yeni kimlik buluştur.

﴿١٤﴾ اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

(14) (İkra' Kitabek* kefa Bi nefsiyel yevme aleyke Hasiyba;)

"Kitabını oku! Bugün hesap görücü olarak sana nefsin yeter!" deriz.

Artık başka birisi sana bir şey demese dahi senin ömür çizginin nasıl olduğunu bu kitap sana söyler ve bu da senin için kâfidir. Bizler de gönül kitabımızı bugün okursak içinde ne olduğunu bilebilir değiştirme imkânı buluruz, ama bugün kendi kitabımızı okumadan oraya gidersek orada o kitabı bize istesek te istemesek te, okutacaklardır.

"İkra" derken, bir ömür boyu hayatını nasıl geçirdiğini oku diyor, Allah ile mi yoksa nefsinle miydin? Bir insân'ın dışarıdan başkasının yardımıyla yapmış olduğu bir şeyler vardır, bir de kişinin sadece kendisinin yazdığı bir kitabı vardır, ikisi de senindir ve kitabını oku hükmüne girer. Birisi kendi özünden gelen kitabını oku, diğeri ise sana verilmiş olan kitabını oku demektir. Yapılan amellerin hepsi kendin içindir, Allah için ne yaptık, onların okunması

istenecek, "Ya Rabbi bir ömür boyu hep Seninle beraber değilmiydik" dediğimiz zaman, o zaman "Kulum beni bildi" denecek.

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" yani "Bizler Allah içiniz ve dönüşümüz O'nadır" derken Ulûhiyyet mertebesinin bâtını ile Âdemiyet mertebesinin zâhiri "biz" diyor. Cenâb-ı Hakk "biz" kelimesinde kendini perdeleyerek Âdem'den zuhurunu Ulûhiyyet mertebesi itibarıyla yaptığını söylüyor, hepimiz demiyor tabi "Biz" derken, yine de en az iki kişi vardır, Hakikati İlâhiyyenin zuhura gelmesi için bir mekân lâzımdır, o da Âdemiyet mertebesi ve sonunda her ne kadar biz şu anda bu görüntüde isek te Allah'a râci-dönücü, olacağız yani kendimizde bulacağımız, Allah olacağız, diyor, en açık şekliyle ve kendindeki Allah'ı bulduktan sonrada zaten bütün âlemlerdeki Allah'ı bulmuş oluyorsun. Bütün bunları bilerek Allah'a dönmek başka, bilmeden dönmek tabi ki başkadır.

Aynı şekilde Kûr'ân-ı Kerîm'in zâhirinde Hakikati İlâhiyyenin bâtını gizli ve Âdem'in zâhiri ile buradaki bâtın ortaya çıkmaktadır. Dikkat edersek ilk Âyet "Oku" dur ve öldükten sonra mahşerde gelecek olan son Âyet yine "Oku" olacaktır. Dünyada gerçek idrakli yaşam hayatımız "Oku" ile başlamakta, ve âhiret hayatımız dahi "Oku" ile yeniden başlamaktadır.

﴿١٥﴾ مَن اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

(15) (Menihteda feinnema yehtediy li nefsih* ve men dalle feinnema yedillu aleyha* ve la teziru vaziretun vizre uhra* ve ma künna muazzibiyne hatta neb'ase Resula;)

"Kim doğru yola gelirse sırf kendi iyiliği için gelir. Kim de saparsa ancak kendi aleyhine sapar.

Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü çekmez. Biz bir Peygamber göndermedikçe, hiç kimseye azab edecek değiliz."

Kim ki Hâdi ismini kendine rehber seçmiş ise o rehberlik kendi nefsi içindir. Dikkat edelim insândan bahsedilirken yine nefis kelimesi kullanılıyor. Kim ki Mudill isminin tesirinde ise ve oradan çıkmak için çaba göstermiyorsa bu da kendi nefsi içindir, başkası için değildir.

Herkes kendi günahını kendisi yüklenir. Hristiyan'lar ise "bütün insânlar Âdem Babanın işlediği günah yüzünden, günahlı doğar, İsâ'ya imân et o senin günahını üzerine alır," diyorlar işte görüldüğü gibi onların anlayışları buradaki hükme tamamen ters bir ifadedir.

﴿١٦﴾ وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا
فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٧﴾

(16) (Ve iza eredna en nühlike karyeten emerna mütrefiyha fefeseku fiyha fehakka aleyhel kavlü fedemmernaha tedmiyr;)

"Biz bir ülkeyi yok etmek istediğimiz zaman, şımarık varlıklılarına emrederiz, onlar itaat etmeyip orada kötülük işlerler. Böylece, o ülke helaka müstahak olur, biz de onu yerle bir ederiz."

Bâtınına, yani kendi üzerimizdeki tahakkukuna bakarsak, bizim kendi beden varlığımız bir karye yani bir topluluk, varlığımızda her türlü esmâi İlâhiyyenin zuhurları vardır, zaman, zaman meleki özellikler gösteriyoruz, zaman, zaman da hayvani özellikler gösteriyoruz, Cenâb-ı Hakk'ta kitapları ve peygamberleri ile bu hallerinizi düzeltin, eğer düzetilmez iseniz sizin karyenizi ortadan kaldırıyorum diyor. Bizim karyemiz iyi veya kötü sonuçta ortadan kalkacaktır, fakat iyilik yaparak ömrümüz sona ererse ahiret hayatımız güzelliklerle devam edecek, eğer burada belirtildiği üzere Hakk'ın

sözünü dinlemeden ortadan kaldırılsak ahiret hayatımız hebâ olmuş oluyordur, fark buradadır.

﴿١٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ
رَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

(17) (Ve kem ehlekna minel kuruni min ba'di Nuh* ve kefa Bi Rabbike Bi zünubi ıbadıhi Habiyyen Basıyra;)

"Hem Nuh'tan sonra nice nesilleri helak ettik. Kullarının günahlarını bilmek ve görmekte Rabbin yeter."

Nûh (a.s.) kavmini ömrü boyunca kendisindeki esmâya davet etti, yani kendi hakikatine davet etti, fakat kavminin varlıkları Nûh (a.s.) in esmâsına uygun olmayan esmâlardan meydana gelmişti dolayısıyla onun tebliğini kabul etmediler.

Nûh kavminin deryada boğulmuş olması, zâhirleri bakımından günahları sebebiyle ortadan kalkmaları, hakikat mertebesinden bakıldığında ise kavmin esmâ yapısı Nûh (a.s.) in esmâ yapısına uymadığı için Cenâb-ı Hak onların zâhir esmâsını bâtın esmâsına döndürdü yani İlâh-î deryada mahvetti.

Nûh (a.s.) in gemisine binenler ise zâhir esmâsının devamını sürdürecektir olanlar idi ve (a.s.) in beden gemisinde de yani şahsiyetinde kendisinden sonra gelecek olan bütün nesillerin DNA'ları, özleri vardı bu nedenle kendisine ikinci Âdem denildi.

Haberdardır, çünkü kendi esmâ-i İlâhiyyeleri orada zuhurdadır, Basir'dir zaten herşeyi görücü olan kendisidir.

﴿١٨﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ
لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلِيهَا مَذْمُومًا
مَدْحُورًا ﴿١٨﴾

(18-) (Men kâne yüriydül acilete accelna lehu fiyha ma neşau limen nüriydü sümme cealna lehu cehennem* yaslah mezmumen medhura;)

"Her kim peşin isterse, dünyada ona, istediğimiz kimseye, dilediğimiz kadarını peşin veririz. Sonra ona cehennemi hazırlarız; kınanmış ve (rahmetimizden) kovulmuş olarak oraya girer."

Dünyayı talep eden nefsi için bu talepte bulunduğundan dolayı ona cehennem hazırlanıyor, dünyayı ruhumuz içinde talep edebiliriz bu durumda bu hükmün içine girmiyor oluruz.

﴿١٩﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾

(19) (Ve men eradel ahirete ve sea leha sa'yeha ve huve mu'minun feülâike kâne sa'yühüm meşkûra;)

"Kim de ahireti isterse ve mümin olarak kendine yaraşır bir çaba ile onun için çalışırsa, öylelerinin çalışmalarının karşılığı verilir."

Burada şariat mertebesi itibariyle yaşam belirtilmekte, gerçi değişik yönlerden bakılınca içerisinde diğer mertebeleri bulmakta mümkündür, fakat asli olarak şariat mertebesini anlatmaktadır. Bu çalışmalarını kendilerine yaptıran Rablerine şükrederler.

﴿٢٠﴾ كَلَّا نُمَدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ
وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾

(20) (Küllen nümiddü haülai ve haülai min atai Rabbik* ve ma kâne atau Rabbike mahzura;)

"Hepsine; (dünyayı isteyenlere de, ahireti isteyenlere de) Rabbinin ihsanından veririz. Rabbinin ihsanı kısıtlanmış değildir."

Cenâb-ı Hakk'tan istemeyi bilmek gerekiyor, gazabını talep etmekten ise rahmetini talep edecek şeyleri yapmak gerekiyor ki, Cenâb-ı Hakk'ta itasını yapsın.

﴿٢١﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلَآ آخِرَةَ
أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

(21) (Unzur keyfe faddalna ba'dahüm alâ ba'd* ve lel 'ahiretü ekberu derecatin ve ekberu tefdiyla;)

"Bak! Onların bir kısmını diğerine nasıl üstün kıldık! Elbette ahiret, hem dereceler bakımından daha büyüktür, hem de üstünlük bakımından daha büyüktür."

Bazı kullarımız üzerinde örneğin Rahmân esmâsını zuhura getirdik ve bazılarının üzerine zuhura getirdiğimiz Kahhar esmâsına üstün kıldık.

Yukarıda da bahsettiği şekilde âhireti talep edeni dünyayı talep edenin üstüne çıkarttık diyor.

Buradan şöyle bir düşünceye ulaşabiliriz, meselâ Mudill isminin zuhuru olan yerin ne suçu vardır ve cebriyyet sözkonusu mu acaba diyebiliriz.

Cenâb-ı Hakk kimseye cebretmez, her varlık kendi özünden kendisine cebretmektedir. Â'yân-ı sabitelerinin Hakk'tan talep ettiği programda ne varsa o birimler onu zuhura getiriyorlar, Allah onlara iradesi ile şunu yapın, bunu yapın demiyor ve cebretmiyor, cebir o varlığın kendinden kendine oluyor ve suçlu veya sevaplı varlığın kendisi oluyor.

Âhiret hem dünyadan sonraki âhiret, hem de bizim kendi varlığımızda nefsimizin bittiği yerdeki âhirettir. Nefsimizi terbiye ettikten sonra ruhumuz ile yaşadığımız hayat bizim âhiret hayatımız yani nefsimizin âhiri ruhaniyetimizin başlangıcıdır.

İşte bu derecelerin en büyüğüdür; bu işi mutlak

âhirete bırakmadan burada belirli süreler içerisinde idrak edip, noktalararak, ondan sonrasında hayatım budur diyerek o âhireti burada yaşıyor demektir.

Rabbimizi burada bulmamızın yegâne vasıtasında beden mülkümüzdür, bu beden elimizden alındıktan sonra Allah'ı bulamayız, mertebesi itibarıyla eksik oluruz, Allah'ın bütün varlıkta kesif, yoğun olarak en çok zuhurda olduğu yer bu âlemdir, âhîret âlemi lâtif âlemdir, burada bulamaz ise o lâtif âlemde hiç bulamayız, onun için dünya çok mühim bir yerdir, vuslat yeri, buluşma yeridir.

Vuslat marifettir demişler, Cemâli İlâhiye yi müşahede etmek demek evvelâ onu bilmektir, Allah'a vasıl olmak, Ulûhiyyet mertebesini idrak etmek marifettir, yani marifet ile irfaniyet ile olur, başka türlüğü hep hayalde, karanlıkta olur, puslu olur ve bilmediği şeyin insan düşmanıda olur.

Eğer bir insân bu âlemde Hakikati İlâhiyye'nin tecellilerini bilmiş olsa, bu âlemdeki bütün varlıklarda Cenâb-ı Hakk'ın esmâ-i İlâhiyyesi'nin mutlak olarak zuhurunu bilmiş, görmüş olsa bu âlemdeki varlıkları suçlar veya takdir eder şekilde konuşabilir mi? Hepsinin hakikatinde bir esmâ-i İlâhiyye'nin hakikatini müşahede eder. Bu tecelliler ile karşılaşan kişi eğer arif kişi ise kendisindeki Hakkı korumak zorunda olduğundan ona göre irfaniyet ile tepki verir.

Cenâb-ı Hakk "Biz cehennem için varlıklar halkettik" diyor, ya cehennem onların yaşam gıdası ise, çünkü "cennet ehline cehennem, cehennem ehline cennet haramdır", Allah ehline ikiside haramdır.

Cehenneme gidenlerin gıdası ateş olursa onlara azab değil tadış olur. Burada üstün kılmak ayrıcalık göstermek babında değil sizin hakikatlerinizi ortaya koyduk, değişik oluşumlar ile kemâlâtlar ile demektir. Gidilen yolun âhiri kemâlâttır, geriye doğrudan gidebilirsin fakat bu da âhirde geriye gidişin kemâlâttır, zevale götürücü kemâlâttır.

Kendi nefsinin dışında bazı oluşumların mutlak olduğunu idrak edip yaşamak bunların hepsinin üstündedir.

﴿٢٢﴾ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقَعُدَ مَذْمُومًا
مَخْذُولًا

(22) (La tec'al meAllahi ilâhen ahare fetak'ude mezmumen mahzula;)

"Allah ile birlikte başka bir ilâh edinme! Yoksa kınanmış ve yalnız başına bırakılmış olarak oturup kalırsın."

Varlığın Allah'ın tecellisinden başka bir şey olmadığı bilgisi içerisinde hayatını sürdürüyorken, şu şöyle yaptı, bu böyle yaptı dediğin an "İlâhen ahare" dir, yani Allah'tan başka İlâhlar ortaya koymuş oluyorsun, çünkü fail şu-bu dediklerin oluyordur.

Yalnız şeriat ve tarikat mertebesinde yaşayan kimse bu hallarda iyi niyet olduğundan mazurdurlar, hakikat mertebesinde ise yaşantıyı kişiler kendilerine uydurmaya çalışıp mertebelerini yükseltmeleri gereği olunca bakış açıları değişir, pişerek bu hayatın içerisinde yaşayarak zikirler ile abdestler ile oruçlar ile namazlar ile iş hayatındaki zorluklara tahammül göstererek, ve hayatındaki zorluklara tahammül gösterirler, Allah'tan başka fâil görmezler. Fakat burada ince bir noktada vardır, fâili mutlak olarak bunu Allah yaptı diyerek peşini bırakmamak lâzımdır, bilinç başka, fiil başka şeydir, diyelim ki bir malımızı bizden haksız aldılar, elimizden geldiği kadar bunu geri alma çabasını göstermemiz gereklidir, karşıdan gelen tecelli Hakk olduğu kadar, bizde Hakk'ız bu nedenle kendimizdeki Hakk'ı korumamız gereklidir.

Mü'min olarak namazımızı kılıyoruz ve diğer ibadetlerimizde yapıyoruz diyelim ve zihnimizde ne herhangi bir İlâh'a yönelme duygusu ne de arzusu var, tek yöneldiğimiz şey Kâ'be-i Şerif ve Allah'tır, fakat bu

Âyette ihtar vardır, sakın başka İlâhlara yönelmeyiniz diyor. Eski dönemlerde putlara İlâh deniyordu, günümüzde bunlar artık kalmadığına göre ve Efendimiz (s.a.v) de "Ben ümmetimin gizli şirkinden korkarım, bundan sonra benim ümmetim açık şirk işlemez" dediğine göre burada İlâh olarak kastedilen, bizim gönlümüzde Hak sevgisinin üstünde bir sevgi varsa o "İlâhen ahar" yani diğer İlâhtır. İlâhın ölçüsü muhabbettir, Allah dışında zannettiğimiz şeylere olan muhabbetimiz gerçekten Allah sevgisinin üstüne çıkıyorsa, bu Âyetin hükmü altına giriyoruz. Bu İlâhları edindiğimiz anda onlara bağlanmış oluyoruz, onlara bağlanıncada Allah'a rakip oluruz ve onlarda bizi kurtaramaz. Bu kimse çocuğunu çocuğunu sevmeyecek anlamında değil, sadece Allah sevgisinin üstüne çıkmayacak, herşey kendi gerçek değerini bulacak.

Bu âlemlerde sevgiyi en çok hak eden Allah'tır çünkü bütün bu âlemleri sevgisi için muhabbeti için halketti eğer insan O'nunla ilgilenmez de onun varettiği mahlukatı ile ilgilenirse tabi ki kızar ve Müntakim olarak intikamını alır.

Cenâb-ı Hakk kulunun kendisine karşı olan ilgisizliğini görünce verdiği nimetlerini geri alır, fakat bu geri almayı iktisadi değerleri ile karşılaştırmayalım onlar istisna hâdiselerdir.

﴿٢٣﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا أَمَا يَبْلُغْنَ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا
فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا
كَرِيمًا ﴿٢٤﴾

(23) (Ve kada Rabbüke elle ta'budu illâ iyyahu ve bil valideyni ihšana* imma yeblüġanne indekel kibere ehadühüma ev kilahüma fela tekullehüma üffin ve la tenherhüma ve kul lehüma kavlen keriyma;)

"Rabbin kesin olarak şunları emretti: Ancak

kendisine ibadet edin, anne ve babaya iyilik edin. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, sakın onlara "öf" bile deme ve onları azarlama. İkisine de tatlı ve güzel söz söyle."

"Rabbin kesin olarak şunları emretti: Ancak kendisine ibadet edin;"

Şeriat ve tarikat mertebesinde bu Âyet ikaz mahiyetindedir, hakikat ve marifet mertebesinde ise Rabbinin hükmü budur ki Rabbinden başkasına ibadet edemezsin, çünkü âlemde Rabbinden başka bir şey yoktur, kişi hakikat ve marifet mertebesine geldiği zaman bütün âlemdeki varlığın Allah'ın zuhur ve tecellisi olduğunu idrak ettikten sonra Rabbinden başka bir varlığa ibadet edemez. Niyazi Mısri'nin dediği gibi : "Hane de, virane de, kabe de, puthane de, çağırırım dost, dost".

Allah'ın dışında bir varlık olduğunu düşündüğümüz anda ona müstakil bir varlık vermiş olmamız gerekir, ve Cenâb-ı Hakkk'ın kendi nefsiyle kâim oluşu gibi onunda kendi nefsiyle kâim olması gerekir ki, bu da şirkin en büyüğü olur.

"Ve validelerine de ihsânda bulunasin diye de hükmetti Rabbin;"

Bu Âyet zâhir ifadesi ile çok sık tekrar edilen bir Âyettir, bu Âyetin bir bâtını vardır. Bizim maddi beden olarak annemiz babamız bireysel annemiz babamızdır, sadece bize aittir, oysa nefsi küll bütün âlemin anası, akli küll bütün âlemin babasıdır, Âdem ile Havva'da anne babadır, bir de mânevi anne baba yani kişinin ruhunun dünyaya gelmesine, faaliyete geçmesine sebep olan ve o ruh ile ebedi olarak yaşar kişi, işte bu mânevi anne baba da bu Âyete dahildir. Birgün gelecek herkes yaşlanacak ve muhtaç olacaklar, Efendimiz (s.a.v.) âlemlerin sultanı, baş öğretmeni, ruh babası olduğu halde bakıma ihtiyacı vardı, ateşleniyordu hasta olarak yatıyordu, kendisine bakacak halde olmuyordu, Cenâb-ı Hakk **"ve len tecide lisünnetillâhi tebdiyla;"** Fetih Sûresi (48/23.Âyet) yani

"Allah'ın sünnetinde değişme olmaz" diyor ve isterse en sevdiği olsun, yine yatağa bağlıyor ve o hastalık halini yaşıyor ona, çünkü bütün bedenler bu şeriata tabi, yani doğdu, genç oldu, yaşadı, ihtiyarladı, çöktü hepsi buna tabidir.

Aklı küll ve nefsi küll anne babası yaşlanmadıkları için onlara yardım şöyle olur; Senin varlığında onların bilgileri mevcut olup iyi tanıyamadığın zamanlarda dahi tanımak için çaba sarfet. Biz onları gaflet ile anmaya başladığımızda onlar yaşlanmış olurlar. Gerek Âdem (a.s.) in aklı küll yönünden gerek Havva validenin nefsi küll yönünden hakikatlerini anlatmak onlara yardımcı olmak demektir. Onları söze, dile getirmesek hepsi ölür gider, unutulurlar yani bizden sonraki nesillere onları sağlıklı ve sıhhatli olarak aktarmamış oluruz.

Yaptığımız yardımlar ile de borcumuzu ödemiş oluyoruz, bu çok önemli bir meseledir. Bu ilimleri öğreniyorken, nefsimizle mücadele ediyorken şu zikir çok geldi, şu ibadet fazla geldi dediğimiz de onlara "öff" demiş oluyoruz. Yap ama nasıl yaparsan yap denmiştir, çünkü gaflet ile de olsa muhabbet ile de olsa, çünkü "niyet hâlis akıbet hâlis" demişler, niyet hâlis olduktan sonra birkaç gün olmaz fakat yapıla yapıla kazanılan alışkanlıkla yapılan ibadetler daha kemâlâtli olur. Herhangi bir sebep bulup bunları yapmaz isek Cenâb-ı Hakk bu sebeplerin benzerini ortaya çıkarır veya şeytan devreye girer insân neye uğradığını anlamadan tuş olur, şeytanın en büyük kandırmacası kişiye "bırak biraz sonra yaparsın" demesidir.

﴿٢٤﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ﴿﴾

(24) (Vahfid lehüma cenahazzülli minerrahmeti ve kul Rabbirhamhüma kema Rabbeyaniy sağıyra;)

"İkisine de acıyarak tevazu kanatlarını indir. Ve

şöyle de: "Ey Rabbim! Onların beni küçükten terbiye edip yetiştirdikleri gibi, sen de kendilerine merhamet et."

Onların öyle âciz hallerini görüpte benlik davasında bulunma, fiziki olarak kendini güçlü görüp onları hor görme, Âdem (a.s.) o gün Âdemiyyet mertebesinde idi ben bugün Muhammediyyet mertebesindeyim diye hürmeti elden bırakma, Âdem (a.s.) olmasaydı bugün biz olmayacaktık, varlığımıza sebep olması yönünden üstündür, biz ne olur isek olalım.

﴿٢٥﴾ رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿﴾

(25) (Rabbüküm a'lemu Bima fiy nüfusiküm* in tekûnu salihıyne feinnehu kâne lil evvabiyye Ğafura;)

"Rabbiniz içinizden geçenleri çok iyi bilir. Eğer iyi kimseler olursanız elbette Allah çok tevbe edenleri bağışlayıcıdır."

Nefsten kasıt insânın sûreti değil, mânâsıdır.

Sizin Rabbiniz diyor, yani bu Âyeti Kerîme'yi kim hangi zamân ve mekân içerisinde okuyorsa burada ona hitap ediyordur, ve burada bir bakıma bunu Rabbül has söylüyordur. Her varlığın kendine has bir terbiye edicisi Rabbi vardır, işte her varlığın kendi asli üzere tekrarını temin etmesi Rabbül hasının onun üzerindeki tesiratıdır, faaliyetidir.

Biz kendimizi tanıyor zannediyoruz, oysa kendimizden haberimiz bile yoktur, tanımıyoruz, ne zaman ki tevhid hakikatine yönelmeye başlar isek kendimize yönelik, içe dönük bir çalışmaya başlarsak o zaman yavaş yavaş tanımaya başlıyoruz. Cenâb-ı Hakk bize o kadar yakın ve devamlı bizimle beraber olduğu için bizi bizden mutlaka daha iyi biliyor. Ahirette Cenâb-ı Hakk diyecek ki; "Ey

kullarım O sizinle beraber idi siz nerdeydiniz” işte O bizimle, bizim özümüzde, zâhirimizde ve batınımızda, evvelimizde ve ahirimizde mevcut olan, olduğu için tabiiki bizi bizim nefsimizden daha iyi bilecektir. Bizler hep zâhir şartlara takılıp kaldığımızdan, ev, araba, iş, yeme-içme, giyeceklerle uğraştığımızdan, tabiiki bunların hepsi gerekli orası ayrı konu, onu inkâr etmek mümkün değil fakat bunlar bizim zâhirimizle ilgili olan bir hukuk, bizim batınımızla, özümüzle ilgili olan hukukta Rabbimizle olan halimiz hukukumuz vardır.

Eğer sâlihlerden olursanız, tevbe edenleri başla-yıcıdır. Yani Allah'ın programı dahilinde yaşarsanız onun rahmeti, merhameti size çok olur. Rahmetin en büyüğüde kişinin kendine kendini bildirmesidir. Gafur bir taraftan nefsini örterken öteki taraftan senin hakikatini ortaya çıkarıcıdır. Örneğin buğday tohumunu toprağa ektiğimizde buğday tohumu örtülmüş, fakat içerisindeki başaklar açığa çıkarılmış olur, yani başaklar Zâhir ismi tecellisine dönüşecek. İşte gönlümüze Hakikati İlâhiyye tohumunu ektiğimiz zaman zâhirde olan o tohum Batına, tohumun içindekide zâhire yani faaliyet sahasına çıkmış olacak ve faydalanacağız, tabi bunun biraz zahmetide olacaktır.

﴿٢٦﴾ وَأَتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَلَا تُبَدِّرْ تَبْدِيرًا ﴿٢٦﴾

(26) (Ve ati zelkurba hakkahu velmiskiyyne vebnes sebiyli ve lâ tübezzir tebziyra;)

"Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Bununla beraber malını saçıp savurma."

Evvela yardıma yakın akrabalarından başla, yani hakka yakın akrabaların sahiptir evvela onlardan başla. Herkes kendi yakınındakini görmüş olsa uzakta bakılacak kimse kalmaz, zâhiri bu olan Âyette, bâtın olarak yakın akrabalarımız, Esmâ-ül Hüsnâ'dır yani bizde mevcut olan

Allah esmâsının en yakın akrabaları onlardır. Kişiyi hangi esmâ daha yakınsa evvelâ onu geliştirsün, mevcut varlığının Rabbi hası neyse ve ona en yakın esmâ hangileriye evvela onlarla ilgilen çünkü sana en çok güç verecek olan onlardır. İlmi gelişmeler ile atıl olan diğer esmâları da faaliyete geçir, işte bunlar bize mirac yaptıracak iç dinamiklerimizdir. Günlük beşeri yaşam içerisinde bunların çok azını kullanıyoruz, bu Âyet kapsamında kendimizi tanıyıp, bizdeki diğer esmâ-i İlâhiyyeyi faaliyete geçirmemiz gerekiyor. Bu âlemlerin batını yani esas varoluş ismi Hakk, zâhir ismi ise hâlkıtır.

Zıt isimler dahi olsa Esmâ-ül Hüsnâ birbirinin akrabalarıdır, aynı ağacın dallarıdır hepsi yeri geldiğinde Kahhar ismi lâzım olur, yeri geldiğinde Vehhâb ismi lâzım olur vb. Hepsi bizim menfaatimiz için düzenlenmiş, bize lâzım olan araçlardır, bunları biz kullanmaz isek karşıdaki kullanır ve bizi avlar gider. Nefsâniyyetin gücü azda olsa paramparça yapar, Hâdi ismini Mudill ismine, Kahhar ismini Rahmân ismine düşman gösterir ve senin içindeki Esmâ-i İlâhiyyeyi birbirine karıştırır.

Miskinlere de yardım et;

Miskin kelimesi "sekene" den gelmektedir, yani sâkin olucu, sükûnet ehli demektir, miskin yani hiçbir nefsanî varlığı olmayan, tamamen Allah'ın tecelligahı olan merteye demektir, fakirin kendine yetecek kadar malı vardır fakat zekat alabilir, veremez, miskin ise hiçbir malı yoktur, üstünde elbisesi bile yoktur, nefsinin müflisidir, nefsinden çıkıp Hakk'ın varlığında sâkin olmuştur artık.

Bunlara nasıl yardım edeceğiz ? Buldukları hallere destek yönü ile yardımda bulunacağız, yani yaptığın doğrudur, yoluna devam et diyerek mânevî ve ilmi yönden desteğe yardım var. Bazı miskinlerin öyle halleri olur ki sürdüremez onu ve zaman zaman nefsinde döner, bu durumda sen nefsinde dönme, yaptığın doğrudur şeklinde yapılacak uyarılar ona yardımdır.

Yolda kalmışlara da yardım et;

Seyri süluk yolunda olanlara yardım edin ki seyirlerini tamamlayıp bitirsinler. İlk önce zâhiri olarak bedenin hukuku yönünde yardımcı ol, yani sıratı müstakîm de yardımcı ol, bunu başardıktan sonra ruhunun eğitimi yolunda yardımcı ol, yani sıratullah'ta yardımcı ol.

Ve varlığını saçıp savurup israf etme;

Biraz bilgiden yana malın varsa, onu olur olmaz yerde saçıp savurma, ihtiyaç sahiplerine yani burada belirtilenlere ver şeklinde büyük bir ihtar vardır.

﴿٢٧﴾ إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كُفُورًا ﴿٢٧﴾

(27) (İnnel mübezziriyne kânu ihvaneşşeyyatıyn* ve kâneş şeytanu liRabbihî kefura;)

"Çünkü (malını) saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."

Saçıp savuruyorsan sen bu işi nefsâni olarak yani zorlayarak yapmaya çalışıyorsun, ki bu zorlamak şeytanın işidir.

﴿٢٨﴾ وَأَمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ ابْتَغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ﴿٢٨﴾

(28) (Ve imma tu'ridanne anhümübtığae rahmetin min Rabbike tercuha fekul lehüm kavlen meysura;)

"Eğer Rabbinden beklediğin bir rahmet (rızk) için, onlardan yüz çevirmek mecburiyetinde kalırsan, o vakit de onlara yumuşak ve tatlı bir söz söyle."

﴿٢٩﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

(29) (Ve la tec'al yedeke mağluleten ila unukike ve la tebsutha küllebastı fetak'ude melumen mahsura;)

"Elini boynuna asıp bağlama (cimri olma), hem de onu büsbütün açıp saçma (israf etme); aksi halde kınanmış olursun ve eli boş açıkta kalırsın."

İnsân eline kadar gelen imkânı kaçırsa, tekrar elde etmesi zor olur, Cenâb-ı Hakk'ta bazı zamanlarda bazı insânları dener ve rızıkını biraz bollastırır, bu durumda kişi bunun arkası kesilmeyecek hep aynı şekilde gelecek zannına kapılır ve nasıl fazla geliyorsa o da fazla saçmaya başlar, saçmaktan kasıt fakirlere vermesi değil, israfa yönelik saçmasıdır. Bu şekilde hareket edersek eğer geleceğimizi ipotek altına almış oluruz.

﴿٣٠﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ
كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾

(30) (İnne Rabbeke yebsütur rizka limen yeşau ve yakdir* inneHU kâne Bi ıbadîHİ Habıyan Basıyra;)

"Gerçekten senin Rabbin, kullarından dilediğinin rızıkını genişletir ve dilediğini kısar. Şüphesiz ki Allah, kullarının durumlarından haberdardır, her şeyi görendir."

Bu Âyetin rızık ile ilgili kısmını tekrar tekrar okursak inşaallah rızık hakkında yardımcı olur. Burada esmâ-ül hüsnâ'nın iki isminden bahsedilmektedir. "Kâne" fiili maziden bahsettiğinden (muhakkak Rabb'in ezelde â'yan-ı sâbiten itibariyle halinden haberdar ve görücü idi.) "el'ân kemâkân-şu an dahi öyle" olduğundan fiillerin zuhura çıktığı zamanda "yaptıklarından haberder ve görücüdür."

﴿٣١﴾ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ
نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا ﴿٣١﴾

(31) (Ve lâ taktülu evlâdeküm haşyete imlak* nahnu nerzükühüm ve iyyaküm* inne katlehüm kâne hit'an kebiyra;)

"Bir de geçim korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin, onlara da, size de rızık biz veririz. Şüphesiz ki onları öldürmek, çok büyük bir suçtur."

﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ

سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

(32) (Ve lâ takrabüzzina innehu kâne fahişeten, ve sae sebiylâ;)

"Zinaya da yaklaşmayın, çünkü o pek çirkindir ve kötü bir yoldur."

﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَكَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا
يُؤَدُّ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْدُوبًا ﴿٣٣﴾

(33) (Ve lâ taktülün nefselletiy harramAllahu illâ bil Hakk* ve men kutile mazlumen fekad cealnâ liveliyyihi sultanen felâ yüsriif fiylkatl* innehu kâne mensura;)

"Haklı bir sebep olmadıkça, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı canı öldürmeyin. Kim haksız yere öldürülürse, biz onun velisine bir yetki verdik. O da öldürmede aşırı gitmesin. Çünkü ona (dinin kendisine verdiği yetki ile) yardım olunmuştur."

﴿٣٤﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ

﴿مَسْئُولًا﴾

(34) (Ve lâ takrabu malel yetiyimi illâ billetiy hiye ahsenü hatta yeblüğa eşüddeh* ve evfu bil ahd* innel ahde kâne mes'ula;)

"Yetimin malına da yaklaşmayın. Ancak rüşdüne erinceye kadar en güzel bir şekilde yaklaşabilirsiniz. Ahdi de yerine getirin. Çünkü verilen sözde elbette sorumluluk bulunuyor."

﴿٣٥﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ
الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾

(35) (Ve evfülkeyle izâ kiltüm vezinu bil kıstasil müstekıym* zâlike hayrun ve ahsenü te'viylâ;)

"Ölçtüğünüz zaman tam ölçün ve doğru terazi ile tartın. Bu hem daha hayırlıdır ve sonuç itibariyle de daha güzeldir."

﴿٣٦﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾

(36) (Ve la takfü ma leyse leke Bihi ilm* innesSem'a vel Besara vel Fuade küllü ülaike kâne anhu mes'ula;)

"Bir de hiç bilmediğin bir şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz, gönül, bunların her biri yaptıklarından sorumludurlar."

Kulağınla duyduğunu, gözünle gördüğünü uygula ve bunları kalbin huzurlu olarak uygula, kendi nefsinin menfaati istikametinde değiştirerek uygulama. Bâtın âlemimizde de geçerli olan bu sıralama zâhir olarakta geçerlidir. Bugün kulağımız, gözlerimiz, kalbimiz vb. diğer organlarımızın biz âmiri isek ve onlar bize memur olarak işlevlerini yerine getirmekte iseler ahirette biz memur

olacağız onlar âmir olacak.

﴿٣٧﴾ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿﴾

(37) (Ve la temşi fiyl Ardı meraha* inneke len tahrikal Arda ve len teblügal cibale tûlâ;)

"Yeryüzünde kibir ve azametle yürüme! Çünkü sen asla yeri yaramazsın ve boyca da dağlara erişemezsin."

﴿٣٨﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿﴾

(38) Küllü zâlike kâne seyyiuhu inde Rabbike mekruha;)

"Kötü olan bütün bu yasaklar, Rabbinizin sevmediği şeylerdir."

﴿٣٩﴾ ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا
تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا
مَدْحُورًا ﴿﴾

(39) Zâlike mimmâ evha ileyke Rabbüke minel hıkmeti, ve lâ tec'âl meAllahi ilâhen ahare fetülka fiy cehenneme melumen medhura;)

"İşte bunlar, Rabbinin sana vahyettiği hikmetlerden-dir. Sakın Allah'la beraber başka bir ilâh uydurma. Aksi halde kötülenmiş ve Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmış olarak cehenneme atılırsın."

Muhabbetimizin son zirvesini Hakk'a vermemiz gerekiyor, onun üstünde bir muhabbetimiz varsa onların hepsi kişi için bir ilâh olur.

Bir gün Peygamber Efendimiz(s.a.v) Hz.Ali'ye sorar der ki,
-Ya Ali ALLAH (c.c.)' ı seviyor musun?

-Evet ya Rasûlullah.

-Peki beni seviyor musun?

-Evet ya Rasûlullah.

-Peki eşini seviyor musun?

-Evet ya Rasûlullah.

-Peki çocuklarını seviyor musun?

-Evet ya Rasûlullah.

-Peki bunların hepsini bir kalbe nasıl sığdırıyorsun?

diye sorunca Hz. Ali beklemediği bu soru karşısında şaşırmış ve cevap verememişti. Bunu düşünmem gerek diyerek oradan ayrılmıştı. Hz. Ali düşünceli bir şekilde dolaşırken eşi Hz. Fatıma düşünceli olduğunu fark ederek kendisine sorar:

-Nedir bu hal ya Ali? der.

-Eğer bu düşünceliğin dünyevi kaygılardan dolayı ise sana yakışmaz bırak gitsin.Yok bu halin Rahmani kaygılarından dolayı ise, anlat birlikte çözüm bulmaya çalışalım der. Hz.Ali(k.v) Peygamber Efendimiz(s.a.v) ile arasında geçen diyalogu birbir Hz. Fatıma ya anlatır. Hz. Fatıma durumu öğrenince tebessüm eder. Hz. Ali ye der ki;

-Ya Ali babama git ve de ki:

Kişi ALLAH (c.c.)' ı akli ve ruhu ile sever. Peygamberimizi kalbiyle sever. Eşini nefsiyle sever. Çocuklarını şefkatiyle sever.

Hz.Ali aldığı bu cevap karşısında memnun olur ve hemen Peygamber efendimizin yanına gelerek Hz. Fatımadan öğrendiklerini Peygamber Efendimize anlatır. Peygamber efendimiz cevabı alınca tebessüm eder ve der ki;

Ya Ali bana getirdiğin bu gül nübüvvet ağacından koparılmıştır.

İşte Cenâb-ı Hakk bizi en yakınlarımız ile terbiye ediyor, tahammül edecek mi, etmeyecek mi diye de muhabbet ettiğimiz şeylerin üzerine bize dertler verir.

Yukarıdaki Hadise de de sıralandığı gibi, evvelâ Allah muhabbeti sonra Peygamber muhabbeti, sonra eş

muhabbeti, sonra çocuk muhabbetidir, bunlar zamanlarına göredir. Cenâb-ı Hakk meselâ, çocuklar çok küçükken bakımları için muhabbeti onlara biraz kaydırıyor, fakat bu tabii ki eş muhabbeti azaltılıp ona haksızlık edilecek demek değildir, en az olarak çocukların o dönemlerinde dahi onlara verdiği muhabbeti eşlerine vermeleri gerekir, çünkü eşlerin birbirleri üzerinde hakları vardır. İşte böylece sonuçta hepsi bir dengeyi, bir ölçüyü gerektiriyordur.

﴿٤٠﴾ أَفَاصْفِيكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿﴾

(40) Efeasfaküm Rabbüküm bil beniyne vettehaze minel Melâiketi inasâ* inneküm letekulune kavlen aziyma;)

"Rabbiniz, size oğulları tahsis etti de, kendisi meleklerden dişiler mi edindi? Gerçekten siz çok büyük bir söz söylüyorsunuz."

﴿٤١﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿﴾

(41-) Ve lekad sarrefna fiy hazel Kur'âni liyez-zekkeru* ve ma yeziydühüm illâ nüfura;)

"Biz, bu Kûr'ân'da akıllarını başlarına almaları için türlü şekillerde (ikaz ve ihtarı) açıkladık. Fakat bu açıklamalar ancak onların nefretini artırmıştır."

﴿٤٢﴾ قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿﴾

(42) (Kûl lev kâne meahu âlihetün kemâ yekulune izen lebteğav ilâ zil arşi sebiylâ;)

(Ey Muhammed!) "De ki: "Eğer dedikleri gibi Allah ile birlikte ilâhlar olsaydı, o zaman bu ilâhlar Arş'in sahibine bir yol ararlardı."

﴿٤٣﴾ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

(43) SubhaneHU ve teâlâ amma yekulune ulüvven kebiyra;

"Allah, onların dediklerinden çok münezzehtir ve çok yüksek, hem pek büyük bir yükseklikle yücedir."

﴿٤٤﴾ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ
تَسْبِيحَهُمْ أَنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

(44) (Tüsebbihu leHUs Semavatüs seb'u vel Ardu ve men fiyhinn* ve in min şey'in illâ yüsebbihu Bi hamdiHÎ ve lâkin la tefkahune tesbiyhahüm* inneHU kâne Haliymen Ğafura;)

"Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar, Allah'ı tesbih ederler. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur fakat siz, onların tesbihlerini iyi anlamazsınız. Şüphesiz O, halîmdir çok bağışlayandır."

Hamd bu Âyetin içerisinde bütün mertebeleriyle faaliyettedir. Dikkat edelim Rabbinin hamdı ile değil "hamdiHÎ" O'nun hamdı ile diyor, yani "Hu" Allah'ın zâtı. Allah kelimesinin sonundaki "h" harfi de buna işaret etmektedir ve hüviyeti mutlak'ı ifade eden bu, gerçek olan "Hu" dur.

Evvelâ taklidi olarak, niyetle "Hu" ya hamedilir, daha sonra "Hu" nun ne olduğunu ve buradaki hamd makamının ne olduğunu idrak ettiklerinde zâten ortada

kendileri kalmadığından "Hu" nun hamdı ile hamd ederler ve başka türlüde hamd etmeleri mümkün değildir, çünkü O'ndan başkası yoktur ki hamd etsin, kulunu vasıta yapar kendisi hamd eder. Eşyadan hamd eder aynı zamanda Hâmid ve Mahmud kendisi olur.

Beşeriyetle bakıldığında kişi kendisi hamd ediyor zanneder fakat aslında hamd edemez, mutlaka ancak O'nun hamdıyla olur.

"Anlayamazsınız" hitabı burada şeriat ehlinedir, ve bu ifade aynı zamanda anlaşılabileninin de ifadesidir, çünkü hiç anlaşılması mümkün olmayan bir şeyi Allah Teâlâ hazretleri buraya koymazdı, dikkat edersek "siz anlayamazsınız" diyor ve bizim bizliğimiz mevcut olduğu sürece bu "anlayamazsınız" hitabı yerindedir.

Efendimiz (s.a.v.)ın özelliklerinden biri halîm olmasıdır ve bize de halîm olmamız tavsiye ediliyor.

(Halîm) "yumuşak huylu" demektir ve cemâl-î isimlerdendir.

(Gafur-gaffar) "günahları effeden Allah" bu da cemâl-î isimlerdendir. Cenâb-ı Hakk bu iki hazretinden kullarına yardımda bulunur.

﴿٤٥﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾

(45) (Ve izâ kare'tel Kûr'âne cealnâ beyneke ve beynelleziyne la yu'minune bil ahireti hicaben mestura;

"Sen Kûr'ân'ı okuduğun zaman biz, seninle ahirete inanmayanların arasına görünmez bir perde çekeriz."

Kûr'ân zattır ve bazı insânlar zâti hakikatleri idrak edemeyeceklerinden veya onlarda bu idrakin oluşması istenmediğinden araya (hicap-perde) koyarız deniyor. Bu perde türlü şekilde olur, akıldaki perde en zordur.

﴿٤٦﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي
أَذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ
وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

(46) (Ve cealnâ alâ kulubihim ekinneten en yefkahuhu ve fiy azanihim vakra* ve iza zekerte Rabbeke fiyl Kûr'âni vahdeHU vellev alâ edbarihim nûfura;)

"Ve kalblerinin üzerine, Kur'ân'ı anlamalarına engel perdeler geçiririz ve kulaklarına bir ağırlık veririz. Rabbini Kur'ân'da bir tek olarak andığın zaman da ürkerek arkalarına döner kaçarlar."

Daha evvelki Âyetlerde bahsedilen azalar devre dışı bırakılıyor, gözü görmüyor, kulağı duymuyor, kalbinede perde konuyor, bu azalar Hakk kelâmını duyduğunda iletişim ve açılım oluyor, bunlar duymaz ise o kişi küfür ehli oluyor.

﴿٤٧﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ
وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا
رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾

(47) (Nahnu a'lemu Bima yestemiune Bihi iz yestemiune ileyke ve iz hüm necva iz yekuluz zâlimune in tettebiune illâ racülen meshura;)

"Biz onların, seni dinlerken nasıl dinlediklerini çok iyi biliriz. Birbiriyle fısıldaşırken de o zâlimlerin: "Siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz!" dediklerini biz çok iyi biliriz."

﴿٤٨﴾ أَنْظُرْ كَيْفَ حَبَّكَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَالْمُوا فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

﴿٤٨﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا

يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

(48) (Unzur keyfe darebu lekel'emsale fedallu felâ yestetiy'une sebiyla;)

"Bak senin için nasıl misaller verdiler de bu yüzden nasıl sapıklığa düştüler! Artık hak yolu bulmaya güçleri yetmez."

﴿٤٩﴾ وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفَاتًا إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾

(49) Ve kalû eiza künnâ ızamen ve rufaten einna lemeb'usune halkan cediya;

"Bir de onlar dediler ki: "Biz, bir kemik yığını olduğumuz ve ufalanıp toz olduğumuz vakit mi, gerçekten biz mi, yeni bir halkediliş ile diriltileceğiz?"

﴿٥٠﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾

(50) (Kul kûnu hıcareten ev hadiyda;)

De ki: "İster taş olun, ister demir..."

Sizler taş gibisiniz, demir gibisiniz ki size bu hakikatler ulaşmıyor. Kûr'ân-ı Kerîm'i dinlemeyip ondan uzaklaşmalarından, o bir büyücü sözüdür diye iftira etmelerinden dolayı onlar insân sûretlerinde görünmelerine rağmen asılları taş ve demirden ibarettir.

﴿٥١﴾ أَوْ خَلَقْنَا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ

مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ

الْيَدِ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ

قَرِيبًا ﴿٥١﴾

(51) (Ev halkan mimmâ yekbüru fiy suduriküm* feseyekulune men yuiydüna* kulilleziy fetareküm evvele merretin, feseyünğidune ileyke ruusehüm ve yekulune meta hu* kul asa en yekûne kariyba;)

"İsterse gönlünüzde büyüyen başka bir yaratık olun, (Muhakkak öldürülecek ve diriltileceksiniz.) "Onlar: "Bizi kim tekrar diriltecek?" diyecekler. De ki: "Sizi ilk defa halketmiş olan o kudret sahibi." Sana başlarını sallayarak: "Ne zamandır bu." diyecekler. De ki: "Yakın olması gerekir!"

﴿٥٢﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُونَ أَن لَّيْسَ لَكُم مِّنْهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾

(52) (Yevme yed'uküm fetesteciye bune Bi ham-diHİ ve tezunnune in le bistüm illâ kaliyla;)

(Allah) "sizi çağıracağı gün, tam bir hürmetle onun emrine koşacaksınız ve zannedeceksiniz ki, kabirlerinizde pek az bir müddet kaldınız."

﴿٥٣﴾ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَعُ بَيْنَهُمْ إِنْ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٣﴾

(53) (Ve kul li ibadiy yekulülletiy hiye ahsen* inneş şeytane yenzeğu beynehüm* inneş şeytane kâne lil'İnsani adüvven mübiyna;)

"Mümin kullarıma söyle de (kâfirlere) en güzel olan sözü söylesinler. Çünkü şeytan aralarına fesat sokar. Şüphesiz şeytan, insan için apaçık bir düşmandır."

﴿٥٤﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَاءَ يَرْحَمَكُمُ أَوْ إِنْ يَشَاءَ يُعَذِّبِكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا ﴿٥٤﴾

(54) (Rabbüküm a'lemü Biküm* in yeşe' yerhamküm ev inyeşe' yuazzibküm* ve ma erselnâke aleyhim vekiyâlâ;)

"Rabbiniz sizi çok daha iyi bilir. Dilerse tevbeniz sebebiyle size merhamet eder, dilerse azab eder. Seni de onların üzerine vekil göndermedik."

﴿٥٥﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا ﴿٥٥﴾

(55) (Ve Rabbüke a'lemu Bi men fiys Semavati vel Ardı ve lekad faddalna ba'danNebiyiyine alâ ba'din ve ateyna Davude Zebura;)

"Rabbin göklerde ve yerde olan kimselerin hepsini en iyi bilendir. Andolsun ki biz, peygamberlerin kimini kimine üstün kıldık. Davud'a da Zebur'u verdik."

﴿٥٦﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾

(56) (Kulid'ulleziyne zeamtüm min duniHİ fela yemlikûne keşfeddurri anküm ve lâ tahviylâ;)

De ki: "Allah'tan başka, ilâh olduğunı sandığınız şeyleri çağırın, size yardım etsinler. Onlar, ne sizden sıkıntıyı kaldırabilirler, ne de değiştirebilirler."

﴿٥٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾

(57) Ülâikelleziyne yed'une yebteğune ila Rabbihimül vesiylete eyyühüm akrebü ve yercune rahmeteHU ve yehafune azâbeHU, inne azâbe

Rabbike kâne mahzura;)

"Onların yalvardıkları da, Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar. Ve O'nun merhametini umarlar, azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı korkunçtur."

﴿٥٨﴾ وَأَنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ
الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي
الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

(58) (Ve in min karyetin illâ nahnu mühlikûha kable yevmil kıyameti ev muazzibuha azâben şediya* kâne zâlike fiyl Kitâbi mestura;)

"Hiç bir şehir (halkı) yoktur ki, kıyamet gününden önce biz onu helâk etmeyelim, yahut şiddetli bir azab ile azablandırmayalım. Bu, Kitap'ta (Levh-i Mahfuzda) yazılıdır."

﴿٥٩﴾ وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ
بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا
بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾

(59) (Ve ma meneana en nursile bil'ayati illâ en kezzebe Bihel evvelun* ve ateyna Semuden nakate mubsireten fezâlemu Biha* ve ma nursilu bil ayati illâ tahviyfa;)

"Bizi, âyetler (mucizeler) ve peygamber göndermekten alıkoyan şey, ancak öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semûd'a, açık bir mucize olarak o dişi deveyi vermiştik de ona zulmetmişlerdi (deveyi boğazlayarak kendilerine yazık etmişlerdi). Oysa biz, o mucizeleri ancak korkutmak için göndeririz."

﴿٦٠﴾ وَاذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّعْيَا الَّتِي اَرَيْنَاكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ
الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنَخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ اِلَّا
طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

(60) (Ve iz kulnâ leke inne Rabbeke ehata Bin Nas* ve ma cealnerru'yelletiy ereynake illâ fitneten linNasi veşşeceretel mel'unete fiyl Kur'ân* ve nuhavvifühüm, fema yeziydühüm illâ tuğyanen kebiyra;)

"Vaktiyle sana şöyle vahyettiğimizi hatırla: "Şüphesiz Rabbin insanları kuşatmıştır." (İsrâ gecesi) sana açıkça gösterdiğimiz o temâşâyı ve Kur'ân'da lanet edilen ağacı da, yalnız insanlara bir imtihan için yapmışsındır. Biz onları, korkutuyoruz, fakat bu onlara ancak büyük bir taşkınlıktan başka bir sonuç vermiyor."

Esmâ-ül Hüsnâ'yı insânların üzerinde tahakkuk ettirmek sûretiyle içeriden ihata etmiş, maddi varlığını meydana getirmek sûretiyle de dışarıdan ihata etmiştir, bu durumda da insânın kendi kendine zannından başka varlığı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tevhid ilmi yolunda Allah Teâlâ açık olarak ötelede olmadığını, bizatihi bizler ile birlikte olduğunu ve bizi ihata ettiğini Resûl (s.a.v.) in dilinden bize aktarmaktadır.

Muhammed İkbâl "Muhammed (s.a.v.) âlem rû'ya-sının tabiridir" diyor, eğer Efendimiz (s.a.v.) gelmemiş olsaydı bu âlemin hakikatini, yani bu âlem rû'ya-sının tabirini yapmak mümkün olmayacak, bütün insânlar rû'ya-da gelip rû'ya-da gideceklerdi bu âleme, kendi varlıklarını bulmaları mümkün olmayacaktı.

Gerçekten yaşadığımız hayat bir rû'ya-dır, bir

görüştten ibarettir, yalnız bu rû'ya geceleri gördüğümüz gibi küçük çaplı bir rüya değil, bu rû'ya Allah'ın rû'ya-sıdır, Allah'ın rû'yeti'dir yani. Bizler şartlanmalarımız dolayısıyla madde olarak baktığımızdan ve bu da uzun süre yerinde durduğundan, evet bu madde imiş diyoruz, oysa onların hepsinin bir ömrü vardır ve o ömür süresince orada duruyordur, ebedi olarak durmuyordur.

Bazı tarikatlarda, gördüğümüz rû'ya-ların yorumu hakkında güvenilir olarak değerlendirme yapılır, kişi beşeriyetinde olduğu sürece evet bu ifade doğrudur, rüyalara güvenilir fakat seyri sülûk yolunda yürümeye başladığı zaman rû'ya-ları kendisine gerçek olarak gösterilir ve hepsinin mânâları vardır çünkü mânâ ile yaşamaya başlayan kişinin gördüğü rû'ya-lar da mânâlı olur, mânâsız yaşayan insânın gördüğü rû'ya-lar da mânâsız olur dolayısıyla tevile ihtiyacı olmaz ve işte bunlara güvenilirmez.

Seyri sülûk'ta yol almaya başlayınca kişinin akli melekelerinin hepsi değişiyor, ki değişmeside lâzımdır, çünkü nefis yolunda giderken kendisini sırat-ı müstakime döndürmüş oluyor, tabii ki, iki yolun seyri başka, başkadır. Yöneldiği yolda da kemâlâtını bulur, nefsinin yolunda giderse nefsinin kemâlâtına, yani cehenneme fakat ruhuna yönelirse onun kemâlâtına yani Cenâb-ı Hakkın zâtına veya cennet-i âlâ'ya ulaşacaktır.

Fitne yani imtihandan kasıt inananlar Hakkı bulsun, inanmayanlar yani bunun hakikatini anlayamayanlar bu hüküm ile hükümlensin. İlmi mânâda bazı insânlar yukarı seviyelere ulaşamadıklarında bu sefer kendilerine göre yorumda bulunmaktadırlar, bu nedenle Âyetler hakkında çeşitli yorumlar ortaya çıkmaktadır.

Kûr'ân zattır, yani burada Allah'ın zatındaki iki ağaçtan bahsediyor. Cehennemdeki mel'un ağaçta Allah'ın varlığında, cennetteki mübarek ağaçta Allah'ın varlığında-mülkünde'dir, O'nun dışında olması zâten mümkün değildir, fakat mertebelere riayet şarttır. Mel'un ağaç ile

Cenâb-ı Hakk bize hangi mertebeyi, mübarek ağaç ile hangi mertebeyi belirtiyor bunları anlamamız gerekiyor.

Bir de Âdem (a.s.) ile Havva valideye yaklaşmayın diye men edilen ağaç vardır, o ağaç ise bünyesinde hem mübarek ağacı hem mel'un ağacı belirtiyor, yani bir dalı mübarek ağaç bir dalı mel'un ağaçtır.

İlk plânda Âdem (a.s.) dan mel'un ağaca yaklaşmaması istendi, çünkü o devrelerde Âdem (a.s.) da bireysel nefsanî duygular zuhura gelmeye başladı, daha evvelce bunlar yoktu. Zuhura gelmeye başlayan bu beşeriyet duyguları mel'un ağaç ile birlikte çalışıyor yani birbirlerinin güçlerini arttırıyorlardı. Halen de böyledir. Bu ağaç o dalı külliye yasaktır.

Mübarek ağaca yaklaşma denmesindeki amaç, orada Hakikati Muhammedi var ve sen henüz bunu anlayamazsın, orayı talep etme demektir. Bu ağaç ise vakti gelene kadar yasaktır.

İhlâs ehline mel'un ağaç yasak, isyan ehli de mübarek ağaç yasak ve yasaklık bakımından değerleri aynıdır, onun için bu ağaca yaklaşmayın deniyor.

Mübarek ağaç diğer ismi ile Tûba ağacı kökü yukarıda dalları aşağıda olarak anlatılan ağaç, Esmâ-i İlâhiyyedir. Aslı yani kökü zat âleminde zuhuru yani dalları bu âlemedir, bu şekilde zât-î ilimlerin yeryüzüne indirilmesidir, çünkü kaynağı Ulûhiyyettir. Kim ki zât-î ilimler ile ilgilenmeye başlarsa onun gönül bahçesinde bu mübarek ağaç bireysel yönden yetismeye başlıyor, demektir.

Mel'un ağacın cehennemde olduğu belirtiliyor, cehennemın ifadesi ateş olduğuna ve oraya giren günahkârlar olduğuna göre, işte onların gıdaları bu mel'un ağacın meyveleridir. Nefsi olarak yaşayıp, değerlendirdiğimiz şeylerde bizde mel'un ağacı meydana getiriyor yani nefsi emmâremizden kaynaklanan üretimler onun meyveleri olmaktadır.

Nefsi emmâre ile yetişen ve onun devamını sağlayan

nesiller mel'un ağaçtır. İlâh-î varlığın meydana getirdiği ve ona mahal olan gönüllerde mübarek ağaçlardır. Korkutmak için derken ikaz anlamındadır, daha başlangıçta o gün gelmeden gerekli olan şeyleri yap anlamında korkutma ile ikaz etmesidir.

﴿٦١﴾ وَاذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ ءَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦٢﴾

(61) Ve iz kulna lil Melaiketiscüdu liÂdeme feseccedu illâ ibliys* kâle eescüdü limen hâlâkte tıyna;

(Yine unutma ki) Bir vakit meleklerle: "Âdem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde ettiler. O ise: "Ben bir çamurdan halkettiğın kimseye mi secde ederim?" demişti.

Zâhiri olarak düşündüğümüzde Cenâb-ı Hakk geçmişten Resûlullah (s.a.v.) a bilgi veriyor ve secdeye dikkat çekiyor, özel mânâda ise bu Âyet herbirerlerimize hitap etmektedir, kişinin gönlünde bulunan Hakikati Muhammediyye mertebesine, bünyemizdeki bireysel beşeri kuvvetlerimizin yani melâikenin secde etmesi isteniyor. İşte bu bizden meydana gelen melekler gönlün varlığını yani hilâfet mertebesi olan gönlün varlığını kabul ettiler ve gönüldeki zatullah'ın tecellisine secde ettiler ve onların sorunları kalmadı, tabi oldular çünkü ve işte bundan sonra da bizim yaptığımız ibadetler daha kaliteli hale ulaştı, daha evvelinde yaptığımız ibadetlerden bizde meydana gelen meleklerin biraz kibiri ve gururu vardı, bu ibadetler benlik ile yapıldığı için. Cenâb-ı Hakk bu nedenle onların secde etmesini istedi, yapılan ibadetler bir benlik, gurur meydana getirmesin diye.

Genel olarak burada bahsedilen secdenin bildiğimiz secde olduğunu bilmemiz gerekiyor, itaat hükmünde olan bu secdenin yapılması demek, meleklerin kendilerinin üzerinde bir varlık olduğunu kabullenmeleridir. Kişi düşünürken, düşündüğü şeyin daha evvel kendisinde.

olmadığı şekilde olduğunu idrak ettiği anda o mevzu hakkında secde etmiştir, başını eğmiş, evet demiş ve kabullenmiştir, secde sadece başı yere koymak değil o hakikati kabullenmektir.

Cenâb-ı Hakk en kemalli olduğundan insan olarak varetği oluşumunda hem fiziksel hem ruhsal yönden kemalli olmasını istediğinden iblis secde etmedi.

İblis secde edemezdi zaten, isteseydi de edemezdi yani bir bakıma etmedi değil edemedi demek daha doğru olur, iblis ile ilgili anlatılan bir ifadede vardır, iblis şöyle demektedir; "Ben binlerce kez Adem'in toprağı başında secde ettim ama aldığım cevap, biz seni istemiyoruz sen tardedilmişlerden oldun dediler" diyor ve bunun bir görev gereğı olduğunu belirtiyor. Bunu böyle bilip iblisin çok masum olduğunu zannedip mazur görmeyelim, fakat onun kaynağında olan ateş kendisine kendi doğrusunu yaptırıyor, "Yayın eğrili doğruluğundandır" diyen Muhiddini Arabi hazretleri ne güzel söylemiş.

Elimizde yanan bir mum olduğunu varsayalım, dikkat edelim onun ucunda yanan ateş dahi hep yukarıya doğru başını kaldırır aşağıya eğip secde etmez, söner, ölür yine secde etmez. İşte buradan hareketle, malzemenin hakikatini bilerek mevzuları değerlendirmek gereğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu secde olayı iblise Âdem (a.s.) in rahmetidir, bu durum meydana gelmeseydi iblis kendisindeki halini devam ettirecek ne dünyaya inip bu işlerle meşgul olacak ne de kendisine yeni bir faaliyet sahası açılacaktı, kıyamete kadar Âdemiyyet mertebesine inmesi ona çok büyük bir meşguliyet verdi ve ayrıca bir kimlik verdi.

İşte iblisin âlim olarak ilminin olup, hakîm isminin onda olmaması yani irfaniyetinin olmamasının açık ifadesidir bu secde etmeme nedeni, çünkü Âdem'in sûretine bakarak değerlendirme yaptı, işte o zaman eskiden Azazil olan ismi iblis oldu. Buradan görüldüğü üzere iblisin Âdem (a.s.) da bulunan "ve nefahtü fihi min

rûhi" "ruhumdan üfledim" ifadesinden haberi olmadığı görülüyor ve kendi değerlemesi ile Allah'ın emrine karşı gelmiş oluyor ve Hakk'ı da bu fiil ile yanlış değerlendirme yapmakla suçlamış oluyor ayrıca o fiili ile. Cenâb-ı Hakk ona "Ey İblis niye Âdem'e secde etmedin" diye sorduğunda, İblis'in "Ya Rabbi sen bana Benden başkasına secde etmeyeceksin, demedin mi, işte ben onun için secde etmedim" dediğide rivayet edilir, fakat böyle olsa da yine de işin aslını o İblis dediğimiz varlık idrak edebilmiş olsaydı, olsaydı diyoruz çünkü onunda insanlar gibi bireysel değerlendirme kabiliyeti vardır, meleklerde bu kabiliyyet yoktur, hayvanlarda sadece kendine yiyecek hususunda faydalı veya zararlı olabilecek şeyleri değerlendirme vardır, fakat burada bahsettiğimiz değerlendirme ilmi yönden bir değerlendirmedir, işte İbliste olan bu değerlendirme her ne halde olursa olsun Cenâb-ı Hakk'ın "Âdeme secde et" demesinin emri İlâh-î olduğunu anlayamadı, Âdem hangi malzemedden olursa olsun, Allah'ın emrine itaat yönünden oraya secde edilmesi gereklidir ve bunun için akıl yürütülmez.

İblis tevhid hakikatini bilemediğinden Âdem'i ayrı bir varlık gibi gördü, oysa Âdem'in özünde Allah'ın varlığını göremediği için gururlandı, kibirlendi ve secde etmedi. İlim adamlarınında en çok düştükleri yanlışlık burasıdır işte, en iyi ben bilirim, benim bildiğim en doğrusudur diyerek değerlendirmelerini çok yanlış yönlerde yapıyorlardır.

Yine Âdem'e gelelim, bir mekân hangi malzemedden yapılırsa yapılsın, içindeki şerefli ise o mekân en değerli malzemedden yapılan saraydan daha değerlidir, mekân içinde oturan ile değerlendirilir. Bu âlem insan yok iken içi boş bir haldeydi ve bunun içerisinde oturacak olan insân da mükemmel bir halde tasarlandı, o kadar ki daha bunun üzerine bir mükemmellikte varlığın oluşması mümkün değildi, çünkü insân'ın içerisinde bizâtihi Allah'ın zâtının bulunduğu bir gönül sarayı, mekânı hazırlanmaktaydı, işte bunu bu beden mülkünün içine, bu beden mülkünü de

dünya mülkünün içine yerleştirdi Cenâb-ı Hakk, yani bu dünya bizim bedenimizin evi, bedenimizde Allah'ın zâti tecellisinin evi oldu. İşte Âdem'in yeryüzüne indirilmesi hâdisesi genel olarak böyle, özel olarakta bizde var edilmiş olan gönül âlemine Âdemi mânânın cennetten inmesi yani lâhut âleminden gök âleminden mânâsının gelmesidir. İşte bizim yeryüzü toprağımıza bu Âdemi mânâ indirilmemiş olsaydı o zaman Azazil haklıydı, fakat gönül âlemine gelen bu "ve nefahtü" ile insanoğlu sadece Âzazilden değil kâinattaki bütün varlıklardan üstün oldu.

Cenâb-ı Hakk böyle bir tasarımı meydana getirdi Âdem'i "ve nefahtü" sü ile birlikte ve kıyamete kadar gelecek olan bütün insanlar kendisinde mevcut olarak ve hem erkeklerin hem kadınların bütün özellikleri kendisinde olarak halketti ve cennete koydu, üzerinde hiç elbisesi yoktu, çünkü salt Ulûhiyyet mertebesi olarak dolaşıyordu yani Allah'lık tecellisi vardı kendisinde, hem akli küll hem nefsi küll mevcuttu ve Cenâb-ı Hakk'ın zati tecellisinin ilk defa bireysel olarak hareket ettiği haldir Adem (a.s.) bütün âlemde sıfat ve isimleriyle yaygın olan Cenâb-ı Hakk'ın simge olarak zuhurudur, Cenâb-ı Hakk ona isimleri öğretti, böylece esmâ mertebesini onun bünyesine aktardı. Daha sonra sıfat mertebesi, yani güçler mertebesini zuhura getirmesinde, Havva validemizi var etmesiyle oldu, işte o zaman Âdem-î hakikat zat mertebesinden sıfat mertebesine tenezzül etti, akli küll Havva simgesi içerisinde nefsi küllü ortaya getirdi ve ikiliğe dönüşüm oldu. Havva üretkenlik hakikatidir, bu olmasa idi hiç birşeyin devamı sağlanmazdı.

Bünyesinde mevcut Esmâ-i İlâhiyyeyi idrakiyle de esmâ âlemine yani rububiyet âlemine tenezzül etti. Rububiyet âleminde dolaşırken ağaçların arasında yani çoklukta yasak olan ağaca yaklaşmasında esmâ âleminden efal âlemine tenezzülü oldu, çünkü ağaca yaklaşması sonucu dünyaya iniliyor, görüldüğü gibi her tecellide beşeriyete tenezzül ederek bireysel yaşama iniliyor, Âdem (a.s.) cennette kalmış olsaydı ne biz dünyaya gelirdik ne

de böyle birşeylerin varlığından haberimiz olurdu. Ağaca yaklaştıklarında daha önce kendilerinde olmayan organları ortaya çıktı ikisindedey ve bu nedenle örtünme ihtiyacı hissettiler ve ef'al mertebesinin başlangıcı burası oldu, beşer Âdem ve beşer Havva oldular yoksa daha öncesinde İlâh Âdem ile İlâhe Havva idiler.

Özetle Cenâb-ı Hakk zât-î zuhurunu fiil mertebesinde ortaya çıkarmayı murat etti, "Allah Ademi kendi özellikleriyle halketti" sözü burası içindir, yani Ulûhiyyet asaleti üzere halketti. Zâtının içinde sıfatı var, esmâsı var, ef'ali var ama bunlar beşeri duygular ile zannettiğimiz gibi bir anda ortaya gelmedi, mertebe mertebe tenezzül ile oldu ve en son mertebede bizler gibi beşer hale dönüştüler yani ef'al mertebesine reddedilmiş olduk, eğer reddedilmemiş olsaydık zatında örtülü olarak kalacaktık ve aslımızı bulamamayacaktık, dolayısıyla bu bize zahmet değil rahmettir.

﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَنَا عَلَىٰ لَعْنِٰ أُمَّهَاتِنَا أَلَمْ يُؤْتِكُمُوهُ أَنْ كُنْتُمْ بَشَرًا مِّنْ بَشَرٍ ﴿٦٣﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٤﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٥﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٦﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٧﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٨﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَّكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا أَنفُسَكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٧٠﴾

(62) Kale eraeyteke hazelleziy kerramte aleyye, lein ahharteni ila yevmil kıyameti leahtenikenne zürriyyetehu illâ kaliyla;)

(Yine İblis) dedi ki: "Şu benden üstün kıldığını gördün mü? Yemin ederim ki, eğer beni kıyamet gününe kadar ertelersen, pek azı hariç, onun zürriyetini kendi buyruğum altına alacağım."

Şeytan bizim çitamızın yükseltmemize vesile oluyor, karşımızda böyle bir hasım olmasa biz daha atıl kalırız. Saîd-i Nursî hazretlerinin şeytan hakkında yaptığı açıklamalardan bir bölüm aktaralım:

"İblis. (Cenâb-ı Hakk'ın emrine isyan ettiğinden rahmetinden kovulmuş, şerleri ve muzır şeyleri temsil eder ve ateşten yaratılmıştır. Bütün melekler Cenâb-ı Hakk'ın emriyle Hazret-i Âdem'e secde ettiği halde

Şeytan: "O, topraktan yaratılmıştır, ben ateşten yaratıldım. Ben ondan daha kıymetli ve yükseğim" diye kibirlenerek, Cenâb-ı Hakkk'ın emrine karşı gelmiş ve Hazret-i Âdem'e secde etmediğinden, Allah'ın rahmetinden kovulmuştur. (Melâikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur. Makamları sâbittir, tebeddül etmez. Keza, hayvânâta dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sâbittir, nâkıstır. Alem-i insaniyette, ise; merâtib-i terakkiyât ve tedenniyât, nihayetsizdir. Nemrutlardan, firavunlardan tut, tâ siddikin-i evliya ve enbiyaya kadar gâyet uzun bir mesâfe-i terakki var."

Burada da açıkça anlatıldığı gibi hayvanların ve meleklerin alçalmaları ve yücelmeleri yoktur, kendi mertebeleri itibarıyla ne iseler odurlar fakat insan kendisinde hem eksiler bulunan hem artılar bulunan bir varlıktır, şeytan dediğimiz varlık bizi eksiye doğru çeker, peygamber, veliler olan İlâh-î tecelli mahallaride bizi yukarıya doğru çekerler, işte bu arada bizim bireysel irademiz devreye girmektedir, eğer peygamber ve velilerin tavsiyelerine uyarsak âlâ-i illiyyin'e çıkarız, onları göz ardı eder nefis ve şeytan istikametinden gidersek esfeli safiline, siccin'e inmiş oluruz.

Cenâb-ı Hakk bizlere bireysel hürriyet verdiği için sorumluluğumuz bu yönden oluyor, ya toprağa dönük yaşayarak kalıyoruz vehmi, hayvani ve cinni özellikte ya da ruha dönük bir hayat yaşayarak İlâhiyyat mertebesinde yükseliyoruz, bu iki sonsuz mertebe içinde insan çabalayıp duruyor.

﴿٦٣﴾ قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَاِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ
جَزَاءً مَوْفُورًا ﴿٦٣﴾

**(63) (Kalezheb femen tebiake minhüm feinne
cehenneme cezaüküm cezaen mevfula;)**

Allah buyurdu ki: "Haydi git! Onlardan kim sana uyararsa, şüphesiz ki, cezanız cehennemdir, hem de mükemmel bir ceza. "

﴿٦٤﴾ وَأَسْتَفْزِزُ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجْلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾

(64) (Vestefziz menisteta'te minhüm Bi savtike ve eclub aleyhim Bi haylike ve recilike ve şarikhüm fiyl emvali vel evladi ve ıdhüm* ve ma yaidühümüşşeytanu illâ ğurura;)

"Onlardan gücünün yettiğini yerinden oynat. Atlıların ve yayalarınla onların üzerine yaygarayı bas! Mallarda ve çocuklarda onlara ortak ol! Ve onlara vaadlerde bulun. Fakat şeytan onlara aldatmadan başka bir şey vaad etmez."

Dünyada iken şeytana aldanan insanlar ahirette ona gidecekler ve "Hani bize bir çok şeyler vaad etmiştin" diyecekler, şeytan ise "Evet, vaad ettim ama şimdi vazgeçtim vaadimden döndüm, siz dünyada iken vaadinden dönmeyecek olana yönelseydiniz" diyecek onlara. İnsanlar malları Allah'ın verdiği unutarak onları sadece mal oldukları için sevdiklerinden, nefsanî olarak mallarına yönelmelerinden, aynı şekilde çocuklarına yönelmelerinden, Hakk'ı unutmalarından, onları Hakk'ın üzerinde bir sevgi ile sevmelerinden onları Hakk'a ortak etmiş olacaklar.

﴿٦٥﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

(65) (İnne ibâdiY leyse leke aleyhim sultan* ve kefa Bi Rabbike Vekiyla;)

"Doğrusu benim (ihlâslı) kullarım üzerinde senin hiçbir hakimiyetin yoktur. Vekil olarak Rabbin yeter."

Vekil, O'na güvenmek O'na dayanmak demektir yani kendi varlığını ortadan kaldırıp Hakk'ın varlığını oraya koymaktır. İnsanın vasisi Hakk olup arada boşluk kalmadıktan sonra ne şeytan ne de başka bir mahlûk oraya nüfuz edemez.

﴿٦٧﴾ وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ
إِلَّا آيَاهُ فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

(66-) Rabbükümülleziy yüzciy lekümül fülke fiylbahri litebteğu min fadliHI, inneHU kâne Bi küm Rahıyma;)

"Rabbiniz, lütfundan nasib arayasınız diye, sizin için denizde gemileri yürüten kudret sahibidir. Şüphesiz O, size çok merhametlidir."

Esmâ-i İlähiyyeden çok şeyler elde edesiniz diye İläh-î rahmet denizinde bu beden geminizi yüzdürür, ki bu da onun rahmetindedir. Cenâb-ı Hakk görüldüğü gibi önümüze ne kadar büyük imkânlar açıyor. Bu âlemde bizler de yüzmekteyiz, yaşamımız yüzmek demek, bulunduğumuz atmosfer buhar, buhar da su sayılır, balıklar nasıl buhardan daha yoğun suda yüzüyorlar bizlerde lâtif olan buhar içinde yüzmekteyiz. Balıklar yatay yüzüyorlar bizler dikey olarak yüzüyoruz.

﴿٦٧﴾ وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ
إِلَّا آيَاهُ فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

(67) (Ve izâ messekümüddurru fiylbahri dalle men ted'une illâ iyyaHU, felemma neccaküm ilel berri a'radtüm* ve kânel insanu kefura;)

"Denizde başınıza bir felaket geldiği zaman, Allah'tan başka yalvardığınız bütün putlar kaybolur. Allah sizi tehlikeden kurtarıp karaya çıkarınca da yüz çevirirsiniz. Zaten insan çok nankördür."

"Bu İlâhiyyat denizinde yüzerken beşeriyet dalgaları gelerek sizi sıkıntıya soktuğu zaman Allah'tan başka yalvardıklarınız kaybolup giderler yani Allah'tan daha çok sevdiğiniz şeyler kaybolup giderler."

İnsanın nankör olan tarafı nefsi emmâre tarafıdır, size sürekli bir şeyler verilir bunlar bir parça kesildiği zaman nankörlük yaparsınız.

﴿٦٨﴾ أَفَأَمْنْتُمْ أَنْ يَحْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿٦٨﴾

(68) (Efeemintüm en yahsife Biküm canibel berri ev yursile aleyküm hasiben sümme la tecidu leküm vekiyıla;)

"Denizden karaya çıktığınızda) O'nun sizi karada yerin dibine geçirmeyeceğinden, yahut üzerinize taş yağdıran bir kasırga gördermeyeceğinden emin misiniz? Sonra kendinize bir vekil de bulamazsınız."

﴿٦٩﴾ أَمْ أَمْنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾

(69) (Em emintüm en yuydeküm fiyhi tareten uhra feyursile aleyküm kasıfen minerriyhı fe yuğrikaküm Bima kefertüm sümme la tecidu leküm aleyna Bihi tebiya;)

"Yoksa sizi tekrar denize döndürüp de üzerinize kasırgalar göndermeyeceğinden ve böylece ettiğiniz nankörlük sebebiyle sizi boğmayacağından emin misiniz? Sonra bu yaptığımıza karşı, bizim aleyhimize size yardım edecek bir koruyucu bulamazsınız."

﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى
كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧١﴾

(70) (Ve lekad kerremna beniy Ademe ve hamelnahüm fiyl berri vel bahri ve razaknahüm minet tayyibati ve faddalnahüm alâ kesiyrin mimmen halekna tefdıyla;)

"Andolsun ki biz, insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Karada ve denizde taşılara yükledik ve temiz yiyeceklerden onları rızıklandırdık. Onları halkettiklerimizin birçoğundan üstün kıldık. "

Bu Âyete istinaden Âdem'in başına "kerremnâ" tacı takıldı deniyor, yani ona bizde bulunan her türlü imkânı verdik demektir. İlâh-î sıfatları ve esmâların hepsini başına kondurduk, taç yaptık.

Cenâb-ı Hakk Âdem (a.s.) ı ilk halkettiğinde hangi vasıflar içerisinde halletmişse çocuklarının devamlılığında aynı kemâlât içinde sağlamış oldu, o nedenler ilk Âdem'den bizim hiçbir farkımız yok, fakat bizler uzun süreler içerisinde değişik isimler alarak kendimizi çok değişik bir sahaya göndermişiz, Allah'tan ayrı olarak gaflet halinde hayatımızı sürdürür halde ve bunun tabiiliği içerisinde yaşamlarımıza devam etmişiz.

Âdem o kadar çok kabiliyetlerle techiz edildi ki onda sonsuz oluşumlar vardır, çünkü esmâ-i İlâhiyenin hepsi insanda mevcuttur fakat bütün insanlarda bunlar farklı dozlarda bulunmaktalar, buna da terkip deniyor ve

insanların yapısal özelliklerini bunlar değiştiriyor. Fitri olarak hangi esmâ kendisinde çok ise o esmâ istikametinde bedenini yürütüyor kişi, iç güdüsü olarak, içeriden gelerek ve bu da Cenâb-ı Hakk'ın onun programı için yapmış olduğu terkinin neticesidir.

Çok küçük yaşlarda ortaya çıkmaya başlayan kabiliyetler var, o çok küçük yaştaki bir çocuk o yaptığı kabiliyetin ne olduğu nasıl biliyor, işte Cenâb-ı Hakk'ın ona isimler terkinin neticesi ortaya çıkıyor ve buda Cenâb-ı Hakk'ın rahmetidir, eğer herkes aynı terkin ile ortaya çıksa idi herkesin tek yönlü hareketiyle olan bir sistem olurdu.

Bazı Esmâ-i İlâhiyye ise belirli sürelerde çıkış sahası bulamadığından kişilerde çıkış bulacakları zamânâ kadar gizlide kalıyordur. İnsan hem kendi gayreti yönünden hem de İlâh-î sistem yönünden etki almaktadır, kendi yönünden olan gayret insanın sorumluluğundadır, ihmal ederse sonuçlarına kendisi katlanır, çalışır geliştirse karşılığını yine kendisi alır.

İnsan kendinde olan gücün farkına varınca ve daha önce yapamam diye düşündüğü şeyleri yapmaya başlayınca farkediyor ki bu kendisindeki güç o yapılamayanı yapar ve daha da neler yaparmış diye kendisinde hayrete düşürür. Kendi gerçek halimizi tanımakta geri kaldığımızdan bu haller oluşuyor.

“Geçen geçmiştir gelecek ise mübhemdir” deniyor, geçmişle üzölmek içinde bulunulan hali kaybetmeye sebep olabilir, her gelen anı değerlendirme yolu en geçerli yoldur. Hakikati İlâhiyyenin bizlere ulaşamadığı dönemleri bizler cahiliye devri olarak düşünüp tarihimizi yeni bir doğuş ve hayata bakışla hakikati İlâhiyye üzerine başlatalım, özümüzü Allah'a yönelterek ve O'nu talep ederek hayatımızı sürdürelim. Cenâb-ı Hakk ufku açtıktan sonra biz o ufku küçöltürsek esas sorumluluk burada başlar, çünkü bir şey hakkında nimetin artması onun sorumluluğunun artmasıdır. Cenâb-ı Hakk bizdeki hakikati İlâh-î deryaya yükledi ve oralarda gezdirmektedir.

Tayyib rızık Ulûhiyyet ilmidir, tevhid ilmidir. Her mertebenin kendine özel rızık vardır, bedenimizin rızık yemek içmek, nefsimizin gıdası Hakk yolunda duygusallaşma, hakikat yolundaki rızık ise ilmi İlâh-î'dir, gerçek ruhumuzun gıdası odur.

Üstün kıldık derken Cenâb-ı Hakk tek bir insandan değil çoğul insandan bahsediyor, insanların çoğunluğunda olan hasletlerden bahsediyor İnsân-ı Kâmil'deki hislerden bahsetmiyor. Hakikati Muhammedi mertebesindeki insandan daha üstün bir varlık yoktur, işte hatta bu mertebenin altındaki mertebelerde olan insanları dahi diğer varlıklardan üstün kıldık diyor. Bir başka ifade ile Hakikati Muhammedinin orta halli varlıklarını yani zuhur mahallerini âlemdeki bir çok varlığın üstünde kıldık diyor, işte Cenâb-ı Hakkk'ın Kerem'i budur.

﴿٧١﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ
كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ
فَتِيلاً

(71) (Yevme ned'u külle ünasin Bi imamihim* femen utiye Kitabehu Bi yemiynihi fe ülaike yakreune Kitabehüm ve la yuzlemune fetiyla;)

"Kıyamet günü bütün insanları önderleriyle çağıracağız. O gün, kimin amel defteri sağ eline verilirse, işte onlar kitaplarını okuyacaklar ve en küçük bir haksızlığa uğratılmayacaklar."

﴿٧٢﴾ وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ
وَأَضَلُّ سَبِيلًا

(72) (Ve men kâne fiy hazihi a'ma fehuve fiyl ahireti a'ma ve edallu sebiyla;)

"Her kim bu dünyada (manen) kör ise ahirette de ködür. Ve gidişçe daha şaşkındır.)"

Bu dünyada gözleri açık olanlar ahirete gittiklerinde gözleri kapalı zuhur ettiklerinde, "Ya Rabbi benim dünyada gözlerim açıldı şimdi niye kapattın" diyecekler, Cenâb-ı Hakk bunun üzerine "Sen Beni dünyada iken görmedin o nedenle ben senin gözlerini kapalı bıraktım ve sen nasıl dünyada benimle ilgilenmediysen Bende seninle ilgilenmeyeceğim burada" diyecek.

A'ma'dan kastedilen kendindeki hakikati göremeyen yani en yakınındakini bir kimse göremediye uzaktakini zaten hiç göremez, "Göz ona derler ki kendi hakikatini görsün", "Yegane görme vasıtası olan göz kendini dahi göremez", bütün âlemlerde mevcut olan Allah'ın tecellisi bizde olduğu halde biz bunun farkında değiliz, bunun farkında olmamız ve gözümüzü görebilmemiz için bir aynaya ihtiyacımız vardır, bu ayna İnsân-ı Kâmildirki senin gözünü açsın, karşımızda bir ayna olmadan gözümüzü göremiyoruz.

İlim aynası olmadan kendimizdeki Rabbimizi göremeyiz, gözümüzün açılması ve yağ tabakasının kalkması için bir aynaya veya o gözün çapaklarını silecek bir ele ihtiyaç vardır.

﴿٧٣﴾ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
لَتَفْتُرِي عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا

(73) (Ve in kâdu leyeftinuneke anilleziy evhaynâ ileyke li tefteriye aleynâ ğayrehu, ve izen lette hazuke haliyla;)

(Ey Muhammed!) "Az kalsın seni bile, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı iftira edesin diye, fitneye düşüreceklerdi ve o takdirde seni dost edineceklerdi."

İnkâr ehli ile imân ehlinin birleşmesi mümkün değildir. İnkâr ehli kendi nefsinden kaynaklanan değer

yargıları ile hayatını sürdürmekte, imân ehli ise Allah'tan gelen kanunlarla hayatını sürdürmektedir. Yani bir kısım hiç ortada bile olmayan nefesine güvenmekte diğer kısım ise çok sağlam bir duvara dayanmaktadır, bu ikisi birleşemez işte bu yüzden, bir tarafın kendi özelliğini terk etmesi gerekir ki, bunlarda da nefis ehli olması lâzımdır.

﴿٧٤﴾ وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا
﴿٧٤﴾ قَلِيلًا

(74) (Ve levlâ en sebbetnake lekad kidte terkenü ileyhim şey'en kaliylâ;)

"Eğer biz sana sebat vermemiş olsaydık, nerdeyse sen onlara birazcık meyledecektin."

﴿٧٥﴾ إِذَا لَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ
﴿٧٥﴾ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

(75) İzen leezaknake dı'fel hayati ve dı'fel memati sümme lâ tecidü leke aleynâ nasıyra;)

"O takdirde, muhakkak hayatın da, ölümün de azabını sana kat kat tattırırdık. Sonra bize karşı kendin için hiçbir yardımcı bulamazdın."

﴿٧٦﴾ وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ
﴿٧٦﴾ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا

(76) (Ve in kâdu leystefizzuneke minel Ardı li yuhricuke minha ve izen la yelbesune hırafeke illâ kaliyla;)

(Ey Muhammed!) "Yakında seni yurdundan çıkarmak için, muhakkak ki rahatsız edecekler ve o takdirde onlar da senin ardından pek az kalacaklardır."

Hicretin hakikatini çok iyi anlamamız gerekiyor, bütün

âlemler kendisi için varolunan Efendimiz (s.a.v.) Mekkeyi Mükerrermeden dışarıya niye çıkartıldı,? Cenâb-ı Hakk tabi ki onu korumaktan aciz değildi.

Eğer Hz. Rasûlüllah'ın (s.a.v.) kabri şerirleri Mekke-i Mükerreme de olsaydı ikinci derecede bir ziyaret yeri olacaktı yani Kâ'be-i Şerifin gölgesinde kalacak ve Hakikati Muhammediye müstakil bir oluşum değil tabi bir makam hükmüne girecekti.

Medine'ye hicret zat şehrinden medeni yani bir başka sıfat şehrine gönderilmesi idi yani zâtı'nın dışına çıkması idi ve Medine-i Münevvere'yi Cenâb-ı Hakk Hz. Rasûlüllah (s.a.v) a bir bayrak, bir müstakil hükümranlılık olarak bu yüzden verdi eğer Mekke de kalmış olsaydı bu özellik oluşmaz idi.

Medine-i Münevvere'ye gidipte Hz. Rasûlüllah'ın (s.a.v.) o rüzgârına, o ruhaniyyetine, maneviyatına kapıldığı zaman kişi herşeyi unuttur çünkü orası Rasûlüllah'ın (s.a.v.) şanına ayrılmıştır, zâhir ve bâtin Hz. Rasûlüllah'ın (s.a.v.) muhabbet rüzgarları esmektedir orada, insanı sarhoş eder ve şaşkın şaşkın dolaştırır.

Orada "Allah batında" "Hakikati Muhammedi zâhirdedir" ve o nedenle burası Cemâl tecellisinin yeridir. Oradan Mekke-i Mükerreme ye geçildiğinde insanı azameti İlâhiyye sarar orada da herşeyi unutursun ve orada "Allah zâhir" "peygamber (s.a.v) bâtin olur" ve orası da Celâl tecellisidir, yakar geçer. Mekke arazi olarakta, iklim olarakta serttir, insanlarıda serttir.

﴿٧٧﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿﴾

(77) (Sünnete men kad erselna kableke min Rusulinâ ve la tecidü li sünnetina tahviylâ;)

"Bu, senden önce gönderdiğimiz bütün peygamber-lerimiz hakkındaki sünnetimizdir. Bizim sünnetimizde herhangi bir değişme göremezsin."

Cenâb-ı Hakk için değişir veya değişmez diye bir kayıt koymamız mümkün değildir.

Güneşin doğup batması, ayın düzenli olarak hilâlden bedir haline ulaşması vb. bunlar Allah'ın değişmeyen bir sünneti olduğu gibi burada daha önceki peygamberlerinde yerlerinden sürüldüklerini ve hicretle ilgili olarak bunun tabii bir seyrin içerisinde oluşan bir hâdise olduğunu belirtiyor,

Allah'ın en büyük yasası Kûr'ân-ı Kerîm'dir, Kûr'ân'ın en büyük taşıyıcısı da insandır, onun için hafızlara hameliyi Kûr'ân denir. Varoluşları itibarıyla bütün insanlar hameleyi Kûr'ân'dır yani Kûr'ânı taşıyanlardır, çünkü her bir insan Kûr'ânın bir harfi hükmünde, herbirerlerimizde esmâ-i İlâhiyyenin tümü mevcut olduğu için. Bizler kendimizde mevcut olan bu esmâ-i İlâhiyyeyi ne kadar faaliyete geçirebilirsek bizim özel Kûr'ân'ımızda o kadar Âyetten meydana gelmiş olacaktır.

İnsân-ı Kâmil bütün Âyetleri kendi varlığında bulundurduğundan, hem en büyük Âyet İnsân-ı Kâmil'dir hemde en geniş mânâda Kûr'ân'ın taşıyıcısıdır.

Zâlim ve câhil olan insân'a yüklenen bu hakikatlerde, bu ifadeler yerme gibi gözüküyorsa da aslı itibarıyla iltifattır. İnsân-ı Kâmil câhildir, kendi nefsinin câhildir, beşeriyetinden sıyrılmıştır, Hakk'a ariftir, zâlimdir çünkü amaiyyet hakikatine ulaşmıştır, nefsani beşeriyetteki karanlık anlamı değildir orada anlatılmak istenen. Kelimelere sadece zâhir anlamlarıyla baktığımızdan özümüz, hakikatimiz çok zor bulunmaktadır.

Allah'ın kendi hakikatlerini Kûr'ân-ı Kerîm'de, Kûr'ân-ı Kerîm'in hakikatlerini de İnsân-ı Kâmilde zuhura getirmesinde ve bunu hiç kesilmeksizin böyle sürdürmesinde değişiklik bulamazsın, yani bu eğitimin alınmasında değişiklik yoktur.

Senden önceki peygamberler nasıl ki kendi

mertebeleri itibarıyla nasıl bir sistemden geçti iseler sende kendi merteben itibarıyla o sistemden geçeceksin. Örneğin ilkokul okuyan öğrenci ile üniversite okuyan öğrencilerin ilimleri farklıdır fakat dersin çalışılması açısından aralarında fark yoktur. İşte Âdem (a.s.) dan başlayan ilmi İlâhiyye ile Hz. Rasûlüllah'a (s.a.v.) kadar gelen bu seyir ondan sonrakiler içinde aynıdır, bunda değişiklik bulamazsın ve bu eğitimi başka türlü alamazsın denmektedir.

﴿٧٨﴾ أَقِمِ الصَّلَاةَ لَدُلُوكَ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ
وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٩﴾

(78) (Ekımsı Salate lidülukiş Şemsi ilâ ğasekıleyli ve Kûr'ânel fecr* inne Kûr'ânel fecri kâne meşhuda;)

"Güneşin batıya kaymasından, gecenin karanlığına kadar (belirli vakitlerde) gereği üzere namazı kıl, bir de sabah namazını kıl. Çünkü sabah namazında, gece ve gündüz melekleri hazır bulunur."

Namazını dosdoğru kıl; evvelâ şariat mertebesi itibarıyla bütün rükunlarına uy, çok hızlı veya çok yavaş hareket etmeden, okuduğun kelimelerin anlamlarını bilerek namazını kıl. Tarikat mertebesinde, dosdoğru ve ayrıca muhabbetle namazını kıl, hakikat mertebesine geldiğinde kıyam nedir, rüku nedir, secde nedir ve tahiyat nedir, işte bunların hakikatlerini yani batını yönünü idrak ederek namazını kılmak bu mertebenin dosdoğru namaz kılınmasıdır. Marifet mertebesinde ise kılınan namaz abdiyyetin, ma'budiyyetin ve ibadetin birleştiği bir namazdır ve ubudet namazı olur. Kişinin kendi hakikatini idrak etmiş olarak âlemde daha geniş mânâda olana yönelmesidir. Bizlerin bir abdiyyet yönümüz bir ezeli ve ebedi Ulûhiyyet yönümüz vardır, işte marifet mertebesinde kılınan namazın bir yönü budur, yani abdiyyetin ile Ulûhiyyetine yönelmen bu mertebenin

dosdoğru namazıdır.

Üç vakitte yani sabah, öğlen, akşam kerahat vakitleri vardır ve o vakitlerde namaz yasaklanıyor, fiziki mânâda şöyle ifade ediliyor, sabah güneşin doğuşu esnasında yani kerahat vaktinde secdeye varıldığında güneşin yaydığı radyasyonun insan beynine zararlı olduğu söyleniyor, akşam güneş batarkende aynı şekilde, öğlen de en tepede ikende aynı şekilde zarar veriyor gerçi günümüzde gölgelerde namaz kılındığından bu yönde fazla bir zarar olmuyor, diğer bir yönden yasaklanması yani dinin zâhiri yönünden yasaklanması güneşe tapanların tam o vakitlerde güneşe secde etmeleridir ve onlara uymamak için de bu yasaklama yapılmıştır.

Batini olarak esas sebebine geldiğimizde; gece bitip gündüz başlarken ve güneş henüz doğmamış iken, fecri kazib yani yalancı fecrde güneş doğmadan ışıkları vurur ve güneş doğmuş zannedilir, daha sonra fecri sadık yani güneşin gerçek olarak doğmasından iki mızrak boyu yükselmesine kadar namaz kılınmıyor. Gece bilindiği gibi fenâfillâh, gündüz ise bakâbillâhtır. Fenâfillâhı güneşin doğma vaktine kadar tam olarak hakkıyla yaşayan kimse güneş doğarken ne fenâfillâh'ta ne bakâbillâh'ta olur dolayısıyla kimlik yokluğundadır, orada namaz kılınması yasaktır, bakâbillâh'a tam geçiş yapıp yerini sağlamlaştırdıktan sonra bakâbillâh olarak namaz kılabilir ve orada kâim olarak bakâbillâh'ın doğruluğunda namazını kılar, sabah namazında bulunduğu mertebeden fenâfillâhın kıyamı yani doğruluğu içerisinde gece kılar. Kerahat vaktinde istesede namaz kılamaz, bu kimlikleri aşmış olan kimsede edebe uyarak kılmaz. İnsân-ı Kâmil'in sûreti şeriatı Muhammedi üzeredir ve zâhiren de ne emredilmiş ise onu uygular dış görünüş olarak, şunuda belirtmek lâzımdır, bakâbillâh'a geçmiş olan her an bakâbillâh'ta olduğundan her an namaz kılabilir çünkü hüküm gece gündüz oluşumu olmadığından hüküm bakâbillâh hükmüdür ve o mertebenin namazını kılar.

Dikkat edersek diğerlerine Kûr'ân-ı ilâve etmedi fecr

namazına Kûr'ân-ı ilâve etti, çünkü Kûr'ân zattır ve o fecrde zâtın doğuşu vardır, fenâfillâhtan bakâbillâh'a çıkış vardır. Günün görevli melekleri ile gecenin görevli melekleri bu saatte nöbet değiştiriyorlar, işte bu nedenle iki kat şahit oluyor. Kur'ân okunması gecenin o sakinliğinde büyük bir huşu ile olur, sabahın oluşuyla başlayan kuş sesleride bakâbillâh'a geçmenin neşesidir, İlâhiyyat güneşinin artık çıkmaya başlayacağını müjdesini verirler, işte meleklerde böyle şahit olurlar.

Akşam namazında da bakâbillâh'tan fenâfillâh'a geçiş oluyor çünkü insan beşeriyeti olması yönüyle devamlı bakâbillâh'ta kalamaz, işte İsrâ gecesinin bir hakikati budur, İseviyyet mertebesine yani fenâfillâh'a yani Kudsü Şerife hicret etmektir.

Bakâbillâh akşam namazı vaktine kadar tam kemâlât halinde iken akşam namazı vakti gelince yani tam varlık ve yokluk halinde, o noktada ne gece ne gündüz hükmü vardır, işte o zaman ne niyetle namaz kılınacak ki,? burası iki mertebenin arasındadır ve burada yapılacak fiil mekruh olur.

Melekût âleminde gelen şahitler ile kişinin namazı tespit edilmiştir, zâhir ve bâtın şehâdettedir.

﴿٧٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

(79) (Ve minelleyli fetehecced Bihi nafiletan leke, asa en yeb'aseke Rabbüke Mekamen Mahmuda;)

(Gecenin bir kısmında da sadece sana mahsus bir nafile olmak üzere uykudan kalk, Kûr'ân ile teheccüd namazı kıl, Rabbinin seni bir makam-ı mahmuda (şefaath makamına) göndermesi kesindir.)

Yani fenâfillâh mertebesinin bir vaktinde, yani yatsı namazından sabah namazına kadar gecenin herhangi bir vaktinde, biraz daha yaklaşıtırsak son üçte birinde, sabah

namazından bir saat önce gibi, kalk! Kendin için kalk ve namaz kıl yani kendindeki hakikati bulmak için sende var olan Makam-ı Mahmud hakikatının ortaya çıkması için bu namazı kıl, nefsin için, ahirette sana vaadedilen cennet için değil. Kişi artık rububiyet mertebesini buralarda aştığından dolayı, "Umulur ki sendeki Beni sende bulmak için" anlamıyla Ulûhiyyet mertebesinden tavsiyede bulunuluyor.

﴿٨٠﴾ وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿٨١﴾

(80) Ve kul Rabbi edhılniy müdhale sıdkın ve ahricniy muhrace sıdkın vec'al liy min ledünke sultanen nasiyra;)

(Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Beni, takdir ettiğin yere gönül rahatlığı ve huzur içinde koy ve çıkacağım yerden de dürüstlikle ve selamtle çıkmamı sağla. Bana katından yardım edici bir kuvvet ver."

Makam-ı Mahmud makamına talip olup bunun gereğini yerine getirene de ki, şöyle dua etsin: "Rabbim beni sadıkların olduğu yere dahil et, ondan sonra o siddıklar nereye çıkarılıyorsa onlarla beraber bizi oraya çıkar ve Senin indinden bize bir sultan kıl"

Sadıkların bulunduğu yerden kasıt olarak bunların başında Hz.Ebu Bekir Sıdk (r.a.) geliyor, siddık tasdik edici demektir, yani Allah (c.c.) ve Rasûlüllah (s.a.v.) dediği için şeksiz şüphesiz yap denileni yapmak, yapma denileni yapmamak, aklına ersin ermesin, işine gelsin gelmesin bunu tasdik etmektir. Gerçek siddıklık Allah'ın varlığını kendinde bularak ve sonra bütün âlemde bularak bunun tasdikini yapmaktır.

Siddık mertebesine dahil olduktan sonra, (ki burası ilim mertebesidir) bizi onun daha üstü olan tahakkuk mertebesine çıkar demektir. Kişinin buraya çıkması

demek kendi nefsanîyetinden yani bireysel varlığından çıkararak İlâh-î varlıkta mekân tutmasıdır. İlâh-î bir sûltan-î yardım olmadan bu işleri başaramayız, fakat o İlâh-î yardım da durup dururken oturduğumuz yerden gelmez, ne kadar çok çalışırsak ne kadar çok faaliyette bulunursak o yardımın o kadar cazibe merkezi oluruz ve o yardımı çekeriz.

﴿٨١﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ
كَانَ زَهُوقًا ﴿﴾

(81) (Ve kul cael Hakku ve zehekal batıl* innel batîle kâne zehuka;)

(Ey Muhammed!) De ki: "Hak geldi, batıl yok oldu. Elbette batıl yok olmaya mahkûmdur."

O merteye için bunları yaparsanız Hakk size gelmiş olur yani Hakk sizi istilâ etmiş olur sonra bâtil ise geçer gider. Hakk'ın gelmesi gerçek olarak Hakk esmâsı'nın senin bütün varlığını kuşatmasıdır, işte Hallac-ı Mansur bu mertebede "Enel Hak" demiştir.

Zaten aslında bâtil diye bir şey yok idi, bâtili biz icat ettik, hayalimizden icat ettik, Hakk-ı gönderdik onun yerine yine hayalimizden, benliğimizden yeni bir sistem oluşturduk ve bâtil hükmüne sokarak bunu Hak zannettik, bireysel varlıklarımıza verdiğimiz kimlikler ile onları öne çıkardık Hakk batında kaldı ve bâtil denilen zâhire çıktı. Hakikatler ortaya çıkıp hakikat yaşantısı bizde yerini bulunca o zaman hayalimizden ortaya koyduğumuz bâtil kayboldu.

﴿٨٢﴾ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ
وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿﴾

(82-) Ve nünezzilu minel Kur'âni ma huve şifaun ve rahmetun lil mü'miniyne, ve lâ yeziyduz zalimiy-ne illâ hasera;)

"Biz Kur'ân'dan, imân edenler için bir şifa ve rahmet kaynağı olan Âyetler indiriyoruz. Zâlimlerin de ancak zararını artırır."

Zâhir olarak insân bu Âyet-i Kerîme'yi bedenine okusada faydası olan Âyettir.

Biz indiririz deniyor Cenâb-ı Hakk ve yukarıda belirtildiği gibi şifâ'nın en büyüğünde, kişiye bâtil hastalığından kurtularak Hakk'ın gelmesidir.

Günümüzde bedensel hastalıkların tedavisi için çok geniş imkânlar bulunmaktadır, bize asıl lâzım olan ruhani yani iç bünyedeki hastalıkların tedavisidir. Nefsimizdeki hayal ve vehim hastalığına en büyük deva Kûr'ân-ı Kerîm'in içerisindeki hakikatleri idrak ederek tahakkunu hazırlamaktır. Ayrıca buradaki bütün oluşumlar aynı zamanda rahmettir de.

Şifa hastalığın karşılığı, rahmet ise hastalıktan iyileştikten sonra yapacaklarımızdır ve bu yapacaklarımız bizim yükselmemizi sağlıyor. İmân ehlinde kasıt ise iyi niyetiyle Hakk'a yönelenlerdir, nefesine yönelenler değildir, Hakk'a yönelmez isek ne şifa buluruz ne de rahmet buluruz.

﴿٨٣﴾ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَ بِجَانِبِهِ
وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَؤْسًا ﴿٨٤﴾

(83) (Ve izâ en'amnâ alel İnsâni a'reda ve nea Bi canibih* ve izâ messeşşerru kâne yeusa;)

"Biz insân'a nimet verdiğimiz zaman, Allah'ı anmaktan yüz çevirip uzaklaşır. Ona fenalık dokununca da ümitsizliğe kapılır."

İnsânlara verilen en büyük nimet akıl nimetidir ve ancak bu nimetle insân iyiyi kötüyü ayırma hikmetine sahip olabiliyor ve akıl Cenâb-ı Hakk'ın hitap ettiği mahaldir. İnsânlar akıllı varlıklar oldukları için İlâh-î hakikatlere mazhar oldular, yani insan için en büyük

nimet Allah'ın varlığının kendisinde olduğunu aklıyla idrak etmesidir, eğer Cenâb-ı Hakk kendisini idrak etme yolunu bize açmamış olsaydı bu aklıda vermezdi ve mükellef tutmazdı.

Fakat insân kendi hakikatini anlamaktan yüz çevirdi çünkü bunun için bazı fedakârlıklar yapması gerekiyor ve kendisine en büyük perde olan nefsiyle mücadele etmesi gerekiyordu, bu mücadelede nefsi emmâresine zor geldiğinden kendinde bulunan İlâh-î hakikatleri ortaya çıkarmaktan uzaklaşıyor, en başta namaz kılmaktan, oruç tutmaktan uzaklaşıyor ve bireysel olarak nefsinin istediği şekilde hayatını sürdürmeye çalışıyor ve bu şekilde Allah'ın kendisine verdiği en büyük nimetten mahrum kalıyor. Bu uzaklaşma kendisini bu mes'ûliyyet'ten kurtarmıyor. Bu yolda kendisine bazı zorluklar isabet ettiği zaman üzüntüye düşer, hayatı hep nefsi emmâresi'nin istediği şekilde hep sağlıklı, zengin ve eğlenceli geçsin ister, bunların dışında mâniler çıktığında hemen üzülür çünkü Allah'a yönelmiş değildir.

﴿٨٤﴾ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ
هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿٨٤﴾

(84) (Kûl küllün ya'melu alâ şakiletih* feRabbüküm a'lemu Bi men huve ehda sebiyla;)

De ki: "Herkes bulunduğu hal ve niyetine göre iş yapar. Bu durumda kimin en doğru yolda olduğunu Rabbiniz daha iyi bilir."

Bu Âyet-i Kerîme Hakikati Muhammediyyeyi en geniş mânâda belirten Âyetlerden birisidir.

Cenâb-ı Hakk bütün bu âlemleri var etmezden evvel kendi varlığında a'ma da idi oradan ilk zuhuru ahadiyet mertebesine oldu, oradan vâhidiyyet mertebesine oldu. İşte bu aşamada yani ahadiyyet mertebesinden vahidiyyet mertebesine geçişte bütün bu âlemde var olan ve var olacak olan varlıkların programlarını yaptı ve ilmi İlâh-î

olarak meydana getirdi çünkü programı olmayan işlerin neticesi düzgün olmaz ve bu programlara "ayân-ı sâbite" dendi ve her bir "ayn" kendi kabiliyetine göre açığa çıktı. Bundan dolayı her bir "ayn" işlediği fiilini veya ortaya koyduğu özelliğini kendi ezeldeki programından almaktadır sonradan bir etki olmamaktadır. İnsan özelliği gereği kendisine verilen irade ve kudreti kendi değerlendirmeleri doğrultusunda kullanma yetkisini ezeldeki kabiliyetleri doğrultusunda kullanmak sûretiyle mümkün olanın en iyisini yapmaya yönelmelidir. Kabiliyetler tam yerinde kullanılmaz ise nefis yolunda kullanıyor demektir ve bizler bu iki durum arasında mücadele vermek zorundayız.

İster açıkta faaliyette bulunun ister gizli olarak faaliyette bulunun Rabbinizden bunu gizleyemezsiniz.

﴿٨٥﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

(85) Ve yes'eluneke anirRuh* kul irRuhu min emri Rabbi ve ma utıytüm minel ilmi illâ kaliyla;)

Ey Muhammed! Sana ruhtan soruyorlar. De ki: "Ruh Rabbimin bildiği bir iştir ve size ilimden ancak az bir şey verilmiştir."

Yahûdi âlimlerinin sordukları bir soru üzerine gelen bu Âyeti kerimede Yahûdilere ruhtan az bir ilim verildiği söylenmektedir. İslâmiyyet bu ilmi açmak için geldi.

Kûr'ân-ı Kerim'de ilk olarak ruh konusunda Âdem (a.s.) in oluşumundan bahsederken **"ve nefahtü fihi min ruhi"** yani "Ben ona ruhumdan üfledim" diyerek ruhun gerçek halinin insan mertebesi ile ilgisi gösteriliyor ve İsâ (a.s.) mertebesine gelindiğinde **"ve eyyednahü birühıl kudusi"** yani "Onu Ruh'ul Kudüs ile destekledik" denilerek ruhun mukaddes tarafıda belirtiliyor.

Bu Âyeti kerîme'de ruh'un emir âleminden olduğu, madde ve süfli âlemden olmadığı belirtiliyor. Ümmeti

Muhammed'in gerçek vârislerine ruh ve onun hakikati yani yaşantısı açılmıştır, eğer kapalı kalacak şeyler olsaydı daha sonra başka peygamberler gelmesi gerekirdi, ki onları açsın, **"Elyevme leküm ekmeltü diyuniküm"** (Maide, 5/3) yani "sizin dininizi kemale erdirdim" Âyetinde bütün bu hakikatlerin tamamlandığı ve artık açıklanacak şeyler kalmadığı bariz olarak belirtilmektedir.

﴿٨٦﴾ وَلَئِن شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

(86) (Ve lein şî'na le nezhebenne billeziy evhayna ileyke sümme la tecidü leke Bihi aleyna vekiyıla;)

"Yemin olsun ki, dilersek sana vahyettiğimizi ortadan kaldırırız; sonra bize karşı kendine bir vekil (koruyucu) bulamazsın."

Varlığında mevcut olan Hakikat-i İlâhiyye yi unutturur seni beşeriyetine döndürürdük ve eski ümmetler gibi madde âleminde yaşar dururdun, eğer Biz dileseydik. Dileseydik dediğine göre demek ki Cenâb-ı Hakk'ın muradı geri almamak üzere bunları bize vermektir.

﴿٨٧﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾

(87) (İllâ rahmeten min Rabbik* inne fadleHU kâne aleyke kebiyra;)

"Fakat Rabbinden bir rahmet olarak (biz bunu yapmadık). Gerçekten O'nun senin üzerindeki lütfu çok büyüktür."

﴿٨٨﴾ قُلْ لَئِن اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

(88) (Kul leinictemeatil'insü vel cinnü alâ en ye'tu Bi misli hazel Kur'âni la ye'tune Bi mislihi ve lev kâne ba'duhüm li ba'din zahiya;)

Ey Muhammed! De ki: "Yemin olsun, eğer insanlar ve cinler bu Kûr'ân'ın benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine yardımcı olsalar bile, yine onun bir benzerini meydana getiremeyeceklerdir."

Cenâb-ı Hakk burada hayal ve vehim ehline meydan okumaktadır, hatta cinleride bunlara ekleyin, Kûr'an-ı Kerîm'in benzerini getiremezler çünkü Kûr'ân-ı Kerîm zat mertebesidir.

﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

(89) Ve lekad sarrafna linNasi fiy hazel Kûr'âni min külli mesel* feebe ekserun Nasi illâ küfura;)

"Yemin olsun ki biz bu Kûr'ân'da insanlar için çeşitli misaller vermişizdir. Yine de insanların çoğu inkârlarında ısrar ederler."

Cenâb-ı Hakk bizâtihi kendisinin öğretici ve hayatın içerisinde olduğunu bu Âyeti Kerîme'de beyan ediyor. Cenâb-ı Hakk'ın Hayy esmâsının kendisinde olmadığı bir varlığın zâten olmaması lâzımdır, eğer bir varlık varsa o muhakkak Cenâb-ı Hakk'ın Hayy esmâsıyla kâimdir, o halde bu âlemi Cenâb-ı Hakk'ın varlığının dışında bir yerlere koymak cahilliğin en büyüğü olur. Bakıp gördüğümüz varlıklar Allah'mı peki tabi ki o da değil fakat Allah'ın en büyük delilidir, eğer o varlıklar var ise Allah'ta var demektir, Cenâb-ı Hakk bir an bu âlemden nefhasını çekse idi bu âlem bir anda ortadan kalkardı.

Bir varlığı en iyi şekilde kendisi açıklar, Kûr'an'da, Allah kelâmıdır, âlemdeki bütün sûretler O'nun sûreleridir ve bunların içindeki işaretler O'nun Âyetleridir.

Âlem kitabı; olarak İbrâhîm (a.s.) mertebesinde

"Senürihim ayâtiNâ fiyl afakı ve fiy enfüsihim"(Fussilet, 41/53) yani "Âyetlerimizi afakta ve nefsinizde size göstereceğiz"

İnsân kitabı; Kûr'ân-ı Kerîm-i okuyan ve anlatan, yaşayandır.

Mûshâf-ı şerifler; İnsân kitabı olmaz ise bu Mushaf-ı şerifi anlayacak varlık yoktur.

Konuşan Kûr'ân ve konuşmayan Kûr'ân bir araya gelmedikçe tevhid olmaz ve Kûr'ân-ı Kerîm'in hakikati anlaşılmaz.

Ef'âl, esmâ ve sıfat mertebesindekiler kendi mertebelerinden Kûr'ân-ı Kerûm'i okurlar fakat zat mertebesinden okuyamazlar.

İnsân-ı Kâmil hakkında şöyle denir;

Sen ona korkma! de Kûr'ân-ı natık- konuşan Kûr'ân.

Gönül Kâ'be'sine gir, ol mutabık,

Devreyle o Kâbenin etrafını,

Devrederler bir gün gelir şemsi zatını.

﴿٩٠﴾ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ
يَنْبُوعًا

(90) (Ve kalu len nu'mine leke hatta tefcüre lena minel Ardı yenbua;)

Kâfirler şöyle dediler: "Sen, bizim için yerden suyu kesilmeyen bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız."

Biz beden suyumuzdan hayat suyunu çıkaramayız ve sen dahi bunu çıkaramazsın eğer sen çıkartırsan sana imân ederiz, diyerek farkında olmadan hem red hem kabul ediyorlar.

Arz yani insânın bedeninden çıkan kaynaklar dünya

üzerinde çıkan diğer kaynaklardan daha değerlidir. Bizim kendi varlığımızda bulunan nefsi emmâre, hakiki hayat olarak birşeyler göstermez isen inanmayız diyerek bizim ruhaniyetimize hitap ediyorlar.

﴿٩١﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعِنَبٌ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارَ
خَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿﴾

(91) (Ev tekûne leke cennetün min nehylin ve inebin fetüfeccirel'enhare hılaleha tefciyra;)

"Veyahut hurmalıklardan ve üzümlüklerden senin bir bahçen olsun da ortasından şarıl şarıl ırmaklar akıtmalısın."

Hurma sıfat mertebesini ifade ediyor, içinde ortasında çekirdek, dışında etli kısmı vardır yani dışıyla içini perdelemiş durumdadır, çekirdek onun zâtıdır ve üstünde onu perdelemiş olan sıfatıdır. Beni İsrâîl esmâ ve sıfat mertebesinde olduğundan bu mertebeden soru soruyorlar, üzümde aynı şekilde bu mertebeyi ifade ediyordur.

Yani sıfat ve esmâ mertebelerinin arasından hayatın kaynaması demektir.

Ef'âl mertebesinde madde âlemine bakıldığında her şey tek tek görülsede mânâ yönü mahiyetinden tek şey olması, işte üzüm sıkılıp şıra yapılması ile buna teşbihtir.

﴿٩٢﴾ أَوْ تُسْقَطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كَسْفًا أَوْ
تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ﴿﴾

(92) (Ev tükıtasSemaie kemâ zeamte aleynâ kisefen ev te'tiye billahi vel Melâiketi kabiyla;)

"Yahut söyleyip zannettiğin gibi, göğü başımıza parça parça düşüresin veya Allah'ı ve melekleri söylediğine şahit getiresin. "

Hz. Peygamberin (s.a.v.) in peygamberliğini kabul etmemek konusundaki direnmelerini devam ettiriyorlar.

﴿٩٣﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ
وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ
قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾

(93) Ev yekûne leke beytün min zuhrufin ev terka fiys Sema'* ve len nu'mine lirukiyyike hatta tünezzile aleyna Kitaben nakrauh* kul subhane Rabbiy hel küntü illâ beşeran Resula;)

"Yahut altından bir evin olsun, ya da göğe çıkmalısın. Ona çıktığına da asla inanmayız. Ta ki bize, okuyacağımız bir kitap indiresin." De ki: "Rabbimi tenzih ederim. Nihayet ben de, peygamber olan bir insandan başka bir şey değilim."

﴿٩٤﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ
إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٤﴾

(94) Ve ma meneanNase en yu'minu iz caehümül hüda illâ en kalu ebeasellahu beşeran Resula;)

"Kendilerine doğru yolu gösteren peygamber gelince, insanların imân etmelerine engel olan sebep sadece: "Allah bir insanı mı Peygamber gönderdi?" demeleridir."

﴿٩٥﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ
لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾

(95) Kul lev kâne fiyl' Ardı Melâiketün yemşune mutmeinniye le nezzelna aleyhim mines Semai meleken Resula;)

(Ey Muhammed! Mekkelilere) söyle de: "Eğer yeryüzünde huzur içinde yürüyüp duran melekler olsaydı, elbette onlara gökten peygamber olarak bir melek indirirdik."

Hız.Rasûlüllah'ın (s.a.v.) insân sıfatıyla vasfolunarak insanlara gönderilmesi Cenâb-ı Hakk'ın en büyük lütûflarındandır, Cenâb-ı Hakk eğer bir melek göndermiş olsaydı bizlerinde "O melek olduğu için yapıyor, fakat biz insanız yapamayız" gibi mazeretlerimizde hazır olurdu, bu hal ile bu sebep ortadan kalkmıştır.

Cenâb-ı Hakk Hakikati Muhammediyeyi mânâ âleminden zuhura getirmek için Muhammed elbisesini Efendimize (s.a.v) giydirdi, eğer melek olan bir peygamber gelseydi biz hakikatleri Efendimiz (s.a.v) den aldığımız gibi net alamazdık çünkü meleğin sistemi ile insanın sistemi başkadır ve meleğin idraki kadar Allah'ı tanırdık, ki insanın idraki melekten daha üstündür. Cebrâîl (a.s.) vahyin başlamasında Efendimizin (s.a.v.) hocası konumundaydı, daha sonraki zamanlarda Efendimiz (s.a.v.) öyle genişlemeler oldu ki, Efendimiz (s.a.v.) onun hocası oldu.

İşte Cenâb-ı Hakk insânlara Efendimizi (s.a.v.) uygun bir şekilde gönderip mânâyı uygun bağlantılar ile aktardı.

﴿٩٦﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ أَنَّهُ
كَانَ بَعْبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

(96) Kul kefa billahi şehyden beyniy ve beyneküm* inneHU kâne Bi ıbadîHİ Habıyan Basıyra;)

"De ki: "Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Çünkü O, kullarının yaptığından haberdardır, yaptıklarını çok iyi görür."

Cenâb-ı Hakk kullarını kulları ile görücüdür ve haberdardır çünkü sıfatlarımız müşterek, bizdeki görüş O'nun görüşü, emanet olarak O'ndan aldık, fakat biz bunun hakikati idrak edebilirsek bu bizde asalet hükmüne dönüşecektir. Ayrıca Cenâb-ı Hakk'ın bize verdiği bu sıfatları hakkıyla iade edemez isek emânete hıyanet etmiş hükmüne giriyoruz ayrıca, biz O'na hakkıyla iade ettikten

sonra Cenâb-ı Hakk bunları asaleten kullanmak üzere tekrar bize iade edecektir.

﴿٩٧﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبِكُمَا وَصَمَّا مَا وَيَهُم جَهَنَّمَ كَلَّمَآ خَبَتَ زِدْنَآهُم سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

(97) Ve men yehdillahu fehüvel mühted* ve men yudlil felen tecide lehüm evliyae min duniHÎ, ve nahşüruhüm yevmel kıyemeti alâ vucuhihim 'umyen ve bükmen ve summa* me'vahüm cehennem* küllema habet zidnahüm seıyra;)

"Allah kime hidayet verirse, o doğru yoldadır. Kimi de hidâyetten uzak tutarsa, artık bunlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı bulamazsın. Ve biz, o kâfirleri kıyamet günü kör, dilsiz ve sağır oldukları halde, yüzleri üstü sürünerek haşredeceğiz. Varacakları yer cehennemdir; ateşi dindikçe onun ateşini artırırız. "

"Kişi Cenâb-ı Hakk'ın İlâh-î yönde verdiği sıfatları nefsi yönde kullanıp nefsine maletmiş ise o sıfatlar iptal olmuş demektir, o sebeple onlar kör, dilsiz ve sağırdırlar ve Cenâb-ı Hakk'ın aklına vermiş olduğu bilgileri kullanmayıp nefsinin emrinde, ki o nefiste toprak tabiatlı olduğundan aklını yerden aldığı oluşumlar ile çalıştırıp yüzleri üstü gitmeleridir.

Bizler yer olarak, topraktan maddi gıdaları almaktayız, gök olarak, aklımız ile birlikte manevi gıda almaktayız, işte insan oluşum itibarıyla hem maddi hem manevi gıdaya ihtiyaç duyar.

﴿٩٨﴾ ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِآيَاتِنَا وَقَالُوا ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾

(98) (Zâlike cezaühüm Bi ennehüm keferu Bi ayatına ve kalû eizâ künna ızamen ve rufaten einnâ lemeh'usune halkan cediya;)

"Bu onların cezasıdır! Çünkü onlar, âyetlerimizi inkâr etmişler ve: "Sahi bizler, bir yığın kemik ve ufalanmış toz olduğumuz zaman mı, yeni bir halkediş ile diriltilmiş olacağız?" demişlerdir."

﴿٩٩﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا
لَا رَيْبَ فِيهِ فَبِأَيِّ الظَّالِمِينَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

(99) "Evelem yerav ennAllahelleziy halekas Semavati vel Arda kadirun alâ en yahluka mislehüm ve ceale lehüm ecelen la raybe fiyh* feebez zalimune illâ küfura;"

"Onlar, gökleri ve yeri halkeden Allah'ın, kendilerinin aynı olan insanları halketmeye de kadir olduğunu görüp bilmediler mi? Allah onlar için şüphe edilmeyen bir vâde takdir etmiştir. Fakat zalimler, inkârlarında yine de ısrar ederler."

﴿١٠٠﴾ قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا
لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

(100) Kâl lev entüm temlikune hazâine rahmeti Rabbîy izen leemsektüm haşyetel infak* ve kânel İnsanu katura;)

(Ey Muhammed!) De ki: "Eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine sâhip olsaydınız, fakirlik korkusunu yine de elden bırakmazdınız." Doğrusu insân çok cimridir."

Cenâb-ı Hakk burada nefsi emmâresiyle hareket edenlerin hallerini belirtiyor, insândan kasit noksan

insân'dır, insân-ı kâmil değildir. Cenâb-ı Hakk'ın ilk ve en büyük rahmeti odur ki bütün varlıklara kendi rahmaniyetinden vücût vermiştir, işte bunun hazine olduğu söyleniyor bu Âyeti Kerîme'de, "Ben gizli bir hazine idim bilinmekliğimi istedim bu âlemleri halkettim" demek sûretiyle bu hazineyi bu varlığa dağıtmıştır Cenâb-ı Hakk. İşte burada bunu verdiğimiz halde kendilerine kalmayacak, bitecek korkusuyla dışarıya açmazlar diyor, yani kendi varlıklarında mevcut olan İlâh-î hakikatleri ya gafletleri ya da kıskançlıkları dolayısıyla verip anlatıp açmazlar ve kendilerinde atıl olarak bırakırlar fakat bu hazinenin atıl kalması değil faaliyette olması gerekiyor, ki istifade edilsin.

Tükenecek korkusuyla bunu açmamak ayrı, bir de israf etmemek için açmamak ayrı şeydir, aralarında çok büyük fark vardır. Gerekliğinde açmak cimrilik değil hürmettir, burada gerekliğinde dahi kullanmayanlara hitap ediliyor. Beşeriyet gözü ile bakışın sonucu olarak beşeri düşünce sürekli bugün ne olacak yarına ne kalacak diye düşünceler içinde olduğundan kullanmaz ve kendi nefesine en büyük kötülüğü yapmış olur çünkü o hazinenin sahibi olan nefsin, sahibi Cenâb-ı Hakk'tır ve kullanımın o istikamette olması lâzımdır. Bu hazineyi ne kadar çok dağıtırsa Cenâb-ı Hakk'ı o kadar çok tanıtmış olması dolayısıyla o kadar çok gelir elde etmiş olur, gelir derken maddi mânâda değil manevi mânâda gelirdir.

İnsân nefsi emmâresi yönüyle çok cimridir, yoksa nefsi sâfiyesi yönüyle bir insân'ın cimri olduğunu düşünmek mümkün değildir.

﴿١٠١﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَأَلَ
بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ أَنِّي لِأُظْنِكَ
يَا مُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾

(101) Ve lekad ateyna Mûsâ tis'a Âyâtin beyyinatın fes'el beniy isrâîyle iz caehüm fe kale

lehu fir'avnu inniy leezunnüke ya Mûsâ meshura;)

"Andolsun biz Mûsâ'ya apaçık dokuz mucize verdik. (Ey Peygamber!) İsrâiloğullarına sor, Mûsâ kendilerine geldiğinde Firavun ona: "Ey Mûsâ! Ben senin büyülenmiş olduğunu sanıyorum" demişti."

Cenâb-ı Hakk yine zâtından seslenerek "biz" verdik diyor yani "biz" derken sıfatlarıyla birlikte yaptığının ifadesidir ve kendi sıfatlarına şahsiyet ve verdiği değeri gösteriyor. Ayrıca ahâdiyyet, Ulûhiyyet, vâhidiyyet, rahmâniyyet, rububiyyet, melikiyyet mertebeleriyle birlikte zuhur ettiği anlamında da "biz" Cenâb-ı Hakk diyor.

Mûseviyyet hakikatlerini yani tenzih gerçeklerini ilk önce Mûsâ'ya verdik diyor Cenâb-ı Hakk. Mûsâ (a.s.) ın hayatı İslâmiyyet ilmi içerisinde ki tarikat hayatının kısımlarını anlatmaktadır.

Bu dokuz mucize şunlardır:

(1) Âsâ; Şuayb (a.s.) tarafından kendisine verilen asadır.

(2) Beyaz el; Bu el sol elidir, çünkü sağ taraftan kasıt akı küll, sol taraftan kasıt nefsi küll olduğundan, Mûsâ (a.s.) nefsi küllünü akı küllü götürmesi lâzımdı ki oradan nur alsın, çünkü tersi durumda akı küll nefsi küllün içine girerse nefsi küllün rengine boyanır. Mûsâ (a.s.) sol elini göğsüne sokunca akı küll onu ihata etti ve çıkardığında eli nur gibi parladı.

(3) Çekirge istilası;

(4) Bit salgını;

(5) Kurbağa istilası;

(6) Nil nehrinin kıptilere kan olarak akması;

(7) Tih Sahrasında taştan su çıkması;

(8) Denizin yarılıp yol olarak açılması; Mûsâ (a.s.) asasını denize vurunca oniki yol açılıyor ve yolların arasında

şeffaf olduğundan yollardan geçerlerken hepsi birbirini görüyorlar ve mutmain olarak geçiyorlar. Bu oniki yol aynı zamanda seyri sülûktaki oniki mertebeyi ifade etmektedir.

(9) Tur dağının yukarı kalkarak Beni İsrâîli tehdit ile üstlerinde durması ;

Daha önce secde etmeye yanaşmayan Beni İsrâîl bu durum üzerine secde etmişler, fakat bir yandan da göz ucuyla Tur dağı üzerimize düşecek mi diye bakmaya devam etmişlerdir.

Seyri sülûkta dokuncu sırada bulunan Mûseviyyet mertebesinin görüldüğü gibi bu mâcizeler ile de mutabakatı vardır.

Ayrıca Mûsâ (a.s.) a Tur dağında Tivrât-ı Şerif dokuz nüsha olarak verilmiştir. Bu dokuz levhanın yedisi taştan levhalar olarak verilmiştir (ki yedi nefis mertebesini ifade eder, taş olması ve maddeyle ilgisi itibarıyla) ikisi de nur üzerine idi. Bu iki nur levhasını Mûsâ (a.s.) kavmine açıklayamadı, çünkü kavmi anlayamayacaktı, bunları İsâ (a.s.) açıkladı.

﴿١٠٢﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَانِّي لِأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ
مَثْبُورًا ﴿﴾

(102) Kâle lekad alimte ma enzele haülâi illâ Rabbüs Semavati vel Ardı besair* ve inniy leezunnüke ya fir'avnu mesbura;)

Mûsâ dedi ki: "Ey Firavun! Pekâlâ bilirsin ki, bu mucizeleri, birer ibret olmak üzere, ancak göklerin ve yerin Rabbi indirdi. Ey Firavun! Ben de seni helâk olmuş zannediyorum."

﴿١٠٣﴾ فَآرَادَ أَنْ يَسْتَفْزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَعْرَقْنَاهُ
وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿﴾

(103) (Fe erade en yestefizze hüm minel Ardi feağraknahü ve men meahu cemiy'a;)

"Derken Firavun, Mûsâ'yı ve İsrâîloğullarını Mısır'dan sürmek istedi. Biz de onu ve beraberindekilerin hepsini suda boğduk."

Yani nefsi emmârenin yanında olan her türlü düşünce ve bilgiyi boğduk, bizim varlığımızdaki Fir'âvn nefsi emmâredir.

﴿١٠٤﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿﴾

(104) (Ve kulna min ba'dihi li beniy israiyleskünülArda feiza cae va'dül ahireti ci'na Biküm lefiyfa;)

Arkasından İsrâîloğullarına şöyle dedik: "Firavun"un sizi çıkarmak istediği arazide siz oturun! Sonra ahiret vaadi (kıyamet) geldiği vakit, hepinizi toplayıp bir araya getireceğiz."

﴿١٠٥﴾ وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ
إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿﴾

(105) (Ve bil Hakkı enzel nahu ve bil Hakkı nezel* ve ma erselnake illâ mübeşşiran ve neziyra;)

"Biz bu Kûr'ân'ı hak olarak indirdik, O, bütün hakikatleri içinde toplayarak indi. Ey Peygamber! Biz seni ancak müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik."

"vemâ erselnâke" yani "göndermedik" burada gönderilmeyen bir mertebe var ki ondan bahsediyor o mertebede zât-î mertebedir çünkü alış verişin gelişin gidişin olmadığı bir yerde "gönderme" olmaz, gönderdik dediği anda sıfat, esmâ ve fiil mertebesine nüzul olması gerekir, ve onu da müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik diyerek belirtiliyor. İşte müşahede ehli olarak oraya çıkan

bir insân için gönderilmişlik hükmü kalmıyor. **Müjdecî**, yani ef'âl âleminden esmâ âleminin varlığını, esmâ âleminden sıfat âleminin varlığını, sıfat âleminden de "illâ"nın varlığını müjdeliyor.

﴿١٠٦﴾ وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى
مَكَّةَ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١٠٦﴾

(106) (Ve Kûr'ânen feraknahu li takraehu alen Nasi alâ müksin ve nezzelnahu tenziyla;)

"Sana Kûr'ân'ı verdik ve onu insanlara sindire sindire okuyasın diye (kısımlara) ayırdık ve biz onu yavaş yavaş indirdik."

Yani seni zat mertebesi ile birlikte gönderdik, yani yukarıda göndermediğimiz şey onun varlığında iç bünyesinde mevcuttur.

Mânâsını hafifleştirerek, kolaylaştırarak indirdik, zat mertebesinden sıfat mertebesine, sıfat mertebesinden esmâ mertebesine, esmâ mertebesinden ef'âl mertebesine indiriyor ve ef'âl mertebesinden de beşer lisanına indiriyor ve bunu Arapça olarak indiriyor. Kûr'ân-ı Kerîm'in Arapçaya tercümesini yapan da Allah'tır, biz kolay anlayalım diye Allah Teala Hz.leri onu Arapçaya tercüme etti, yani kaynağını Arapçadan alarak değil kaynağını yukarıdan alarak kendisi Arapçaya çevirdi ve anlaşılması için mânâsını indirdi.

İşte bu nedenle zâhiri Arapça ile okunduğu zaman tam karşılığı oluşmuyor baştaki "ayn" harfini kaldırmak gerekiyor ve onu kaldırıncaya kaldığı şekilde yani "rab"ça okuyarak ona nüfuz etmek mümkün oluyor, ancak Arapça okumadan da "rab" çayı anlamak mümkün değildir.

Kûr'ân zat, Furkan sıfat, olduğuna göre, yani zat mertebesinden getirerek fark mertebesine bunları anlatıyoruz. Demek olmaktadır.

﴿١٠٧﴾ قُلْ آمَنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ
أَوْتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُونَ
لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿سجدة﴾

**(107) (Kul aminu Bihi ev la tu'minu*
innelleziyne utül ilme min kablihi iza yütla aleyhim
yehırrune lil ezkanı sücceda;)**

**"Ey Muhammed! De ki: İster ona (Kûr'ân'a)
inanın, ister inanmayın; o daha önce kendilerine
ilim verilenlere okunduğunda onlar, yüzleri üstü
secdeye kapanırlar."** (Secde Âyetidir)

Burada Beni İsrâîle ve Mâseviyyet ve İseviyyet
mertebesinde olanlara hitap ediliyor, çünkü İslâmdan
evvel ki hakikati İlâhiyye ilmine sahip olanlar yani
Hakikati Mûseviyye, Hakikati İseviyye ye varis olanlar
onlardı. Bilindiği gibi namazdaki secde İseviyyet
mertebesidir, secdeden sonraki tahiyyat mertebesi
Muhammediyet mertebesidir.

Secdeye kapanırlar çünkü Haktan olduğunu idrak
ederler ve tabi olup teslim olurlar.

﴿١٠٨﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا
لَمَفْعُولًا ﴿سجدة﴾

**(108) Ve yekulune sübhane Rabbinâ in kâne
va'dü Rabbinâ le mef'ulâ;**

**"Ve derler ki: Rabbimizi tenzih ederiz. Şüphesiz
ki Rabbimizin vaadi gerçekleşir."**

﴿١٠٩﴾ وَيَخِرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿سجدة﴾

**(109) (Ve yehırrune lil ezkanı yebkûne ve
yezıyduhüm huşua;)**

Ve ağlayarak yüzleri üstü secdeye kapanırlar. Hem de bu Kur'ân'ı işitmek onların Allah'a teslimiyetlerini daha da artırır.

﴿١١٠﴾ قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا
مَاتَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ
وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١١﴾

(110) (Kulid'ullahe evid'ur Rahmân* eyyen ma ted'u feleHUI Esmâül Hüsna* ve la techer Bi Salatike ve la tühafit Biha vebteğı beyne zâlike sebiyla;)

(Sen onlara) de ki: İster "Allah" deyin, ister "Rahmân" deyin, nasıl çağırırsanız çağırın. En güzel isimler O'nundur. Namazında sesini pek yükseltme, çok da gizli okuma, orta yolu seç."

Bu Âyet içerisinde "Rahmân" ismi geçen beşinci Âyettir. Ey habibim, bütün mertebelere câmi olan "Allah"ı talep edin. İsimlerin ve sıfatların gerçek yüzleriyle meydana geldiği "Rahmâniyyeti" talep edin. Çünkü bu iki mertebede birimselliğe ve gayrıya yol yoktur, "zât-î teceli"dir. Kendinizden fâni olup, bu mertebeler ile diri ve zinde olun. Diğer isimler bu iki mertebeden meydana gelmiştir. Hepsî O'nun isimleridir ve Zâtına giden birer kapıdır. "Ulül elbab"lar bu kapıların nöbetçileridir. Nöbetçilerden izin alarak; - evvelâ "esmâül hüsna" güzel isimleriyle başlayıp, - sonra "Rahmân" isminde fâni, - "Allah"isminde gerçek hakikatinizle bâki olunuz, de onlara. Zat mertebesinde özü itibarıyla iyilik-kötülük, güzellik-çirkinlik diye bir ayarım yapamayız, fakat ne zaman ki faaliyet sahasına iniliyor ve her esmâ-i İlâhiyye kendi hakikatini ortaya koyup yaşantıya geçiriyor, işte o zaman bireyler arasında sürtüşme başlıyor, ki olması gerekir çünkü zıtlıklar olmaz ise bu dünya olmaz. İşte bu aşamada bizler kendi değerlerimize göre iyi-kötü, güzel-çirkin ayrımlarını yapmaya başlıyoruz ve bu âlemin

şartlarına göre o da bir gerçek fakat yukarıya doğru çıktıkça bu ayrımın bitmiş olması gerekmektedir, çünkü özümüzle tekiz sûretimizle çokuz. Bu iki hukuku birbirine karıştırmadan yaşamamız gerekiyor ki, kemâlât yaşantısı budur.

Öğlen ve ikindi namazları güneşin tepede ve şiddetinin en fazla olduğu devrelerdir yani tasavvuftaki karşılığı ile bakâbillâh halleridir, kişi Hakk ile zat mertebesinde bâki olduğu zaman artık sese gerek yoktur, kişi kendi varlığında Hak ile Hak olmuş üzere iken sesinin dışarıya çıkmasına gerek yoktur, bu sebep ile öğlen ve ikindi namazlarında ses dışarıya çıkmıyor. Sabah, akşam ve yatsı namazları ise gün ışığı olmadan kılındığından fenâfillâhtır, işte burada Haktan fâni olmaktan kurtulmak için sesli okunuyor ve bakâbillâh'a erilmek isteniyor, çünkü bu mertebeye varmak için faaliyetler gerekiyor ve bu faaliyetlerinde sesi olmalıdır.

Dikkat edersek farz namazların ilk iki rek'atında zammı sûre okunuyor, sonraki rek'atlarda okunmuyor. Dört rek'atlı farz namaz Kâbenin dört köşesi gibi, İslâm'ın dört rüknü gibi, şeriat, tarikat, hakikat, marifet mertebeleridir, yani birinci rekât şeriat mertebesinde kılındığında zammı sûre okunuyor çünkü o mertebede bilgi lâzımdır, ikinci rekât tarikat mertebesinde kılındığından oradada ilim lâzım olduğundan yine zammı sûre okunuyor fakat hakikat mertebesine erildiğinde teferruat ilmine artık gerek yoktur, Fatihâ-ı Şerif okunduğu zaman içerisinde zâten hepsi mevcut olduğundan yetiyor, dördüncü rekât marifet mertebesi olduğundan oradada aynı şekilde teferruat ilme gerek olmadığından zammı sûre okunmuyor.

﴿۱۱۱﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبِيرَةٌ تَكْبِيرًا ﴿﴾

(111) (Ve kulil Hamdu Lillâhilleziy lem yettehız veleden ve lem yekün leHU şeriykün fiyl Mülki ve lem yekün leHU Veliyyün minez zülî ve kebbirHU tekbiyra;)

"Ve şöyle de: Hamd o Allah'a ki, hiçbir çocuk edinmedi, mülkte ortağı yoktur, aciz olmayıp bir yardımcıya da ihtiyacı yoktur. Tekbir getirerek O'nu noksanlıklardan yücelt de yücelt."

İslâmiyyet ilk olarak gelmeye başladığında yani zât-î bilgiler ilk olarak gelmeye başladığında "ikra" yani "oku" hitabı geldi, burada "kûl" yani "söyle" olarak hitap başladı. "İkra" yani "oku" derken kişi birimselliğinin İlâh-î hakikati yönünden "okuyorken", "kûl" yani "söyle" hitabında Rabbi ondan okumaya başlıyor.

Hamd Allah içindir yani O'na mahsustur, başkası yapamaz, genelde Allah'a mahsus derken zâhiren biz sağa sola yani başka şeylere değilde Allah'a hamdedeceğiz gibi bir anlam verilir. Hamd'ın hakikatine erişinceye kadar sekiz mertebesi vardır;

(1) Şeriat mertebesinde verilenlere teşekkür olarak

(2) Tarikat mertebesinde, muhabbet ile karşılıksız övgüde bulunmak,

(3) "Ben seni övmekten acizim" diyerek, Cenâb-ı Hakk'ı övmekteki aciziyeti idrak ediyor, ve "Sen kendini nasıl övüyorsan seni öyle överim" diyor,

(4) Cenâb-ı Hakk, sen bu hakikati anladın, ve şimdi artık "ancak Ben överim" diyerek kulunu övüyor,

(5) "Ve minelleyle fetehecced Bihi nafi leten leke, asâ en yeb'aseke Rabbüke Mekâmen Mahmuda;" diyerek Cenâb-ı Hakk, sen bu yolda devam et, Makamı Mahmuda ulaşip Allah tarafından birey olarak övülürsün diyor,

(6) "Semavat ve arzda ne varsa hepsi O'nu tespih eder" O'nu hamdetmektedir, O'nu övmektedir,

(7) "Ekmelüt zikir lâ İlâhe illâllah, ekmelüt dua

elhamdülillâh”

(8) Bütün bunların hepsinin toplandığı yer olan “liva-ül Hamd sancağıdır.”

Özetle hamdın bu mertebelerini gördük. Bunların daha geniş muhtelif sohbetlerimizde bidirilmiştir.

Bu sûretle, bu Sûremizde ses kaydından yazı kaydına düzenlenerek aktarılması işi çok şükür neticelenmiştir. Güzel bir tesadüf eseri oldu çünkü bittiği gün, (01/08/ 2011) yani (2011) senesinin ramazanın ilk günü idi.

Cenâb-ı Hakk okuma fırsatı bulanları faydalandırsın İnşallah.

Gayret bizden, muvaffakiyet Hakk'tandır.

KAYNAKÇA

- 1. KÛR'ÂN VE HADÎS :**
- 2. VEHB** : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.
- 3. KESB** : Çalışılarak kazanılan ilim.
- 4. NAKİL** : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

- 1. Necdet Divanı:**
- 2. Hacc Divanı:**
- 3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:**
- 4. Lübb'ül Lübb Özün Özü,**(Osmanlıca'dan çeviri):
- 5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"**
- 6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:**
- 7. İslâm, İmân, İhsân, İkân,** (Cibril Hadîs'i):
- 8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye,** (Osmanlıca'dan çeviri):
- 9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:**
- 10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:**
- 11. Vâhy ve Cebrâil:**
- 12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:**
- 13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:**
- 14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi**
- 15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)**
- 16. Divân (3)**
- 17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.**
- 18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.**
- 19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.**

20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey - (2) Hz. Nûh Neciyyullah (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası
24. 6 Pey-3-Hz. İbrâhîm Halîlûllah- (a.s.)
25. Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve zikr:
29. Karınca, Meml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare Dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. Bakara dosyası:
35. Fatiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi :
39. Terzi Baba (2):
40. Âl-i İmrân:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi :
43. 5-Mâide Sûresi
44. 7- A'raf Sûresi :
45. 14-İbrâhîm Sûresi :
46. İngilizce, Salât-Namaz :
47. İspanyolca, Salât-Namaz :
48. Fransızca, İrfan Mektebi :
49. 36- Yâ'Sîn, Sûresi :
50. 76- İnsân, Sûresi :
51. 81- Tekvir, Sûresi :
52. 89- Fecr, Sûresi :
53. Hami-Tura :
54. 95- Tîn, Sûresi :
55. 28-Kasas Sûresi :
56. İ-M-Ş-Fransızca-Baba :
57. Namaz Sûreleri :

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

61- 12- Terzi Baba-(1)

62- Terzi Baba-(2)

İnternet dosyaları-

63-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-3-

64-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-4-

65-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-5-

66-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-6-

67-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-7-

68-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-8-

69-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-9-

70-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-10-

71-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-11-

72-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-12-

73-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-13-

74-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-14-

75-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-15-

76-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-16-

77-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-17-

78-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası-18-

79-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -19-

80-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -20-

81-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -21-

82-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -22-

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ

Tel (Büro) : (0282) 263 78 73
Faks : (0282) 263 78 73
Tel (ev) : (0282) 261 43 18
Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <[http:// necdetardic. org/](http://necdetardic.org/)>

Veb sayfası: Amerika: <www.necdetardic.info>

Veb sayfası: Almanya: <www.terzibaba.com>

Radyo adresi (form): <terzibaba13.com>

MSN Adresi:

Necdet Ardıç <terzibaba13@hotmail.com>

